

Universitetet
i Stavanger

DET TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE FAKULTET

MASTEROPPGAVE

Studieprogram/spesialisering: Femårig master i teknologi (Siv.ing) – Byplanlegging	Vårsemesteret, 2021 Åpen / Konfidensiell
Forfatter: Peter Pierre Zumbo	 (signatur forfatter)
Fagansvarlig: Professor Harald N. Røstvik Veileder(e): Professor Harald N. Røstvik, UiS Dinah Laland, Advansia Sørvest	
Tittel på masteroppgaven: Ensidige industristeder og hjørnesteinsbedrifter Engelsk tittel: Single economy industries and cornerstone companies	
Studiepoeng: 30	
Emneord: Byutvikling Sårbarhet Omstilling Innovasjon Næringsutvikling Attraktivitet	Sidetall:117..... + vedlegg/annet: ...5..... Stavanger,15.06.2021..... dato/år

Forord

Denne masteroppgaven har blitt utarbeidet våren 2021, ved det Teknisk Naturvitenskapelig Fakultet ved Universitetet i Stavanger. Oppgaven konkluderer det femårige studieløpet med bachelor i bygg og master i byplanlegging. Oppgaven tilsvarer 30 studiepoeng.

Tema for oppgaven ble valgt i samarbeid med Advansia Sørvest i Stavanger. Det var gjennom et mulighetsstudie høsten 2020 at ideen kom frem. Etter mulighetsstudiet var det derfor av interesse å gå dypere inn på analyse av Norske Skog Skogn. Gjennom arbeidet med oppgaven ble det relevant å analysere Levanger kommune for å få en større forståelse for det lokale næringslivet. Ettersom det er mange distriktsområder i Norge som har de samme karakteristiske trekkene som Levanger kommune og Norske Skog Skogn, ble temaet for oppgaven valgt til ensidige industristeder og hjørnesteinsbedrifter.

Jeg vil bruke denne anledning til å takke min veileder ved Universitetet i Stavanger, Institut for sikkerhet, økonomi og planlegging (ISØP), Professor Harald N. Røstvik, for veiledning gjennom hele prosessen.

Jeg vil også takke Advansia kontoret og Dinah Laland for muligheten til å være en del av gruppen under siste året på masteren. Takk for tilbakemeldingene, tips og oppmuntering underveis. Samtidig vil jeg også takke Norske Skog Skogn, Levanger kommune og Næringsforeningen i Levanger for å ha bidratt med input og informasjon i forhold til oppgaven. Dette har vært med å styrke oppgaven!

ADVANSIA
PART OF AFRY

 Norske Skog
Skogn

 Levanger
kommune

NÆRINGSFORENINGEN
I LEVANGER

Stavanger, 15. Juni 2021

Peter Pierre Zumbo

Sammendrag

Tema for denne masteroppgaven er ensidige industristeder og hjørnesteinsbedrifter. Historisk har byutviklingen i Norge og resten av verden startet med en eller annen form for industrietablering. Mange distriktsområder i Norge bærer fortsatt preg av en eller flere store hjørnesteinsbedrifter som fungerer som bærebjelker for resten av det lokale samfunnet. Den sentrale rollen som hjørnesteinsbedriftene spiller i de ensidige industristedene, er med på å skape en type sårbarhet for stedet der de ligger. For å få en dypere forståelse for dette temaet, blir Levanger kommune og Norske Skog Skogn presentert som casestudier i denne oppgaven.

I et forsøk på å kartlegge sårbarheten som Levanger kommune og Norske Skog Skogn står ovenfor, har oppgaven fire delspørsmål som har blitt utarbeidet for å besvare hovedproblemstillingen: *«Hvordan kan man redusere den næringsmessige sårbarheten i Levanger kommune, og hvilken rolle spiller Norske Skog Skogn for den lokale samfunnsutviklingen?»*. Oppgaven har brukt både kvalitative og kvantitative metoder for å besvare spørsmålet.

Sårbarhetsanalysen viser at Levanger kommune ikke er sårbar i forhold til nedgang i sysselsetting i Norske skog Skogn. Hjørnesteinsfaktoren for Levanger kommune er veldig liten, der Norske Skog Skogn kun utgjør en liten andel av den totale sysselsetningen i kommunen. Kommunen har et variert næringsliv, der den største andelen av arbeidsstokken tilhører offentlig sektor. Levanger ligger på akse Trondheim-Steinkjer og har en veldig god arbeidsmarked-sintegrasjon. Selv om sårbarhetsindikatorer viser at Levanger kommune ikke er sårbar, kan man likevel ikke se bort ifra den rollen Norske Skog Skogn har i Levanger kommunen.

Norske Skog Skogn er den største bedriften i privat sektor i forhold til omsetning. Det økonomiske bidraget fra bedriften til kommunen er signifikant, og kommer gjennom skatter og avgifter. Indirekte bidrar Skogn-fabrikken til verdiskapning i kommunen i form av arbeidsplasser, og at de ansetter konsumerer både varer og tjenester i kommunen, samt betaler skatt til kommunen. Tapte arbeidsplasser ved Skogn-fabrikken vil derfor kunne ha en innvirkning på kommuneøkonomien, ettersom kommunen må støtte de arbeidsløse.

For at Skogn-fabrikken skal sikre sin egen fremtid og verdiskapning i samfunnet, må de tenke annerledes og kartlegge nye produkter som kan bidra til dette. Man ser tendenser til større samarbeid mellom både selskapet, kommunen og andre næringskaktører. Dette vil bidra til å øke bosteds- og næringsattraktiviteten i kommunen. Videre har dette en positiv innvirkning på den bærekraftige byutviklingen i kommunen, i form av både arbeidsplasser og det kulturelle tilbud. Byutvikling starter med planlegging og programmering av byrom, og kommunen har et ansvar for å utforme nye arealplaner som både tar hensyn til bolig og næringsutvikling.

Abstract

The theme for this master thesis is single economy industries and cornerstone companies. Urban development has historically started with a form of industrial establishment, both in Norway and the rest of the world. Many district areas in Norway are still influenced by one or several big cornerstone companies acting as the drivers in their local society. The central role that cornerstone companies have in single economy industries, contribute to increase their vulnerability. To get a deeper understanding for this theme, the municipality of Levanger and Norske Skog Skogn has been chosen as case studies for this task.

In an attempt to map the vulnerability that Levanger municipal and Norske Skog Skogn stands ahead of, four sub-questions were developed to answer the research question: *“How can one reduce the commercial vulnerability in the municipality of Levanger, and which role does Norske Skog Skogn play for the local social development?”*. The task has used both qualitative and quantitative methods in attempting to answer the research question.

The vulnerability assessment is showing that the municipality of Levanger is not vulnerable relative to a decline in Norske Skog Skogn. The cornerstone factor for Levanger is very small, where Norske Skog Skogn makes up a small share of the total employment in the municipality. The municipality has a diverse business, where the largest share of employees come in the public sector. Levanger is placed on the axis Trondheim-Steinkjer and has a very good work integration with other municipalities. Although the vulnerability analysis is showing that the municipality is not vulnerable, you can not ignore the role Norske Skog Skogn plays for the local society.

Norske Skog Skogn is the largest company in the private sector I terms of revenue. The economical contribution from the company is significant and comes through fees and taxes. Indirectly, the Skogn-fabric contributes to value creation in terms of employment, and that the employees consume both goods and services, as well as paying tax to the municipality. Loss of jobs at the Skogn-fabric will therefore have an impact on the municipal economy, as they must support the unemployed.

For the Skogn-fabric to secure its own future and value creation in the society, they need to think differently and map out new products to produce. One can see tendencies to cooperation between the company, municipality, and other business actors. This will contribute to increase the living- and business attractiveness in the municipality. This has further positive impact on the sustainable urban development in the municipality, in terms of employment and cultural activities. Urban development starts with planning, and the municipality has therefor the responsibility to develop plans according to the demand in the society.

Ord og begreper

Ensidig industristed: Et område som er sterkt avhengig av én industribedrift eller bransje

Hjørnesteinsbedrift: En bedrift eller virksomhet som har en særdeles viktig rolle for samfunnet eller distriktet den ligger i.

Sårbarhet: Et systems manglende evne til å tåle påkjenninger og stress, og tapet eller skaden det kan medføre

Robust: Det motsatte av å være sårbar, og omhandler et systems evne til å kunne tåle påkjenninger og stress

Sysselsatt: Å være sysselsatt vil si å være ute i arbeid.

Næringsmessig sårbarhet: En kommunes risiko for å få en sterk nedgang i sysselsetting

Hjørnesteinsfaktor: Den relative størrelsen til den største bedriften i ensidige industristeder

Bransjespesialisering: Hvor stor andel av næringslivet på et sted som er spesifisert i en og samme bransje

Arbeidsmarkedsintegrasjon: En indikator for å måle hvor stor andel av de sysselsatte i kommunen som pendler ut, pluss hvor stor andel som pendler inn for å dekke arbeidsplassene i kommune.

Omstilling: Omstilling kan både handle om å utvikle seg eller å tilpasse seg en ny situasjon

Amenitet: Ameniteter er ulike tilbud eller goder som er med på å gjøre et sted attraktivt.

Konjunkturer: Forhold som bestemmer den økonomiske utviklingen i et samfunn, et marked eller en bransje

Diversifisert: Å diversifisere betyr å gjøre mer variert, allsidig og fordele utover. Dette er med på å minske risikoen i næringslivet.

Verdiskapning: Det å skape økonomiske, finansielle verdier gjennom arbeid eller investering

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
Ord og begreper.	6
1 Innledning	11
1.1 Bakgrunn	11
1.2 Formål med oppgaven	12
1.3 Oppdeling av oppgaven	14
2 Levanger og Norske Skog	16
2.1 Levanger kommune	16
2.2 Norske Skog	20
3 Metode	26
3.1 Generelt om metoder	26
3.2 Litteraturstudie	27
3.3. Kvalitativ og kvantitativ metode	27
3.4 Datakilder	28
3.5 Validitet og reliabilitet	28
4 Teori	31
4.0 Kapittelsammendrag teori	31
4.1 Ensidige industristeder.	32
4.1.1 Karakteristiske trekk ved ensidige industristeder.	32
4.1.2 Problemer med ensidige industriersteder	34
4.2 Eksempler på historiske ensidige industristeder	34
4.2.1 Pullman Illinois - Pullman Palace Car Co.	34
4.2.2 Hershey Pennsylvania - Hershey Chocolate factory	35
4.2.3 Detroit	36

4.2.4 Tyssedal - Aluminiumsverk	37
4.2.5 Notodden - Norsk Hydro og Tinfoss	37
4.3 Sårbarhet	38
4.3.1 Sårbarhetsindikatorer	39
4.3.2 Hjørnesteinsfaktor	39
4.3.3 Bransjespesialisering	40
4.3.4 Arbeidsmarkedsintegrasjon	40
4.4 Robusthet.	41
4.5 FNs bærekrafts mål	42
4.6 omstilling	43
4.6.1 Omstillingstyper.	43
4.6.2 Drivkrefter for omstilling	44
4.6.3 Problemer med omstilling	45
4.7 Innovasjon.	46
4.7.1 Hva er innovasjon?	46
4.7.2 Trendspotting	48
4.8 Attraktivitet	49
4.8.1 Attraktivitets kategorier	49
4.8.2 Hvordan skape endring?	51
5 Overordnede planer	54
5.0 Kapittelsammendrag planer	54
5.1 Nasjonale planer	56
5.1.1 Nasjonale forventninger	56
5.2 Regionale planer - Trøndelag fylkeskommune	58
5.2.1 Internasjonalt handlingsprogram 2020-2023.	58
5.2.2 Et verdiskapende Trøndelag	59
5.2.3 FoU-Strategi	60
5.3 Kommuneplaner	61
5.3.1 Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2030	61

5.3.2	Kommunedelplan næring	62
5.3.3	Kommunedelplan kultur	63
6	Funn og analyser	66
6.0	Kapittelsammendrag analyse.	66
6.1	Sårbarhetsanalyser	67
6.2	Demografisk utvikling	70
6.3	Pendling	73
6.4	Næringsstruktur	74
6.5	Kompetanse.	76
6.5.1	Utdanning	76
6.5.2	Kompetansebarometer 2020 NHO	77
6.5.3	Kompetansekartlegging Levanger kommune	78
6.6	Næringsareal	79
6.7	Innovasjon og samarbeid	80
6.7.1	Regional Innovation Scoreboard.	80
6.7.2	Oppstartsbedrifter	82
6.7.3	Fiborgtangen næringspark - Fiborgtangen Vekst AS	83
6.7.3	"Mind the gap"	85
6.8	Attraktivitet	86
6.8.1	Areal og bygninger	86
6.8.2	Ameniteter i Levanger - borgerundersøkelsen	89
6.8.3	Omdømme	90
6.9	Økonomi og strategi	91
6.9.1	Levanger kommune.	91
6.9.2	Norske Skog Skogn	93
7	Diskusjon	97
8	Konklusjon og refleksjon	104
8.1	Konklusjon	104
8.2	Refleksjon	105

9 Referanser	108
Tekstreferanser108
Bilde-, figur- og tabell liste113
10 Vedlegg	117

01

Innledning

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Historisk sett har byutviklingen i Norge og resten av verden startet med en eller annen form for industrietablering. Den industrielle revolusjonens inntog i Norge på slutten av 1800-tallet og utover 1900-tallet resulterte i vekst av byer og små tettbebygde strøk (Myhre, 2015). På 1900-tallet så man en vekst i antall store bedrifter som etablerte seg innen kraftkrevende industri, med mål om å skape økonomiske sentre i distriktene (Norsk språkråd, 1982, s. 162). Disse nye økonomiske sentrene var ofte plassert på steder der man kunne utnytte de lokale ressursene.

Bedrifter som har stor betydning for omliggende nærmiljø, kalles ofte for hjørnesteinsbedrifter. Ofte finner man hjørnesteinsbedriftene i ensidige industristeder, som er områder med sterk avhengighet til en eller flere hjørnesteinsbedrifter (Buvik, 1983, s. 18). En av de viktige rollene til slike bedrifter er at de skaper arbeidsplasser og har en sentral rolle i samfunnsutviklingen for området de ligger i. I Norge har man også sett eksempler på konsekvensene nedleggelse av hjørnesteinsbedrifter har hatt for ensidige industristeder med noen eksempler fra Tyssedal og Notodden (Blixland, 2004). Tyssedal med nedleggelse av jern- og stålverk og Notodden med nedbemanningen av Norsk Hydro og Tinfos. Ringvirkningene er enorme, ikke bare lokalt, men også regionalt. Slike områder har en form for sårbarhet, og denne sårbarheten vil variere fra sted til sted (Vareide, 2012, s. 6).

Det å kartlegge sårbarheten disse stedene står ovenfor, er en medvirkende årsak til tematikken i denne oppgaven. Byplanleggere har mulighet til å påvirke sårbarheten, i forhold til arealplanlegging og reguleringer. Det er forskjellige sårbarhetsindikatorer som man kan bruke for å kartlegge sårbarhet til både et sted og en bedrift. I gjennomføringen av denne oppgaven er det rettet et fokus på et begrenset antall sårbarhetsindikatorer som er basert på allerede eksisterende forskning for denne type tema. Sårbarhetsindikatorerne for næringsmessig sårbarhet som brukes er: hjørnesteinsfaktor, bransjespesialisering og arbeidsmarked integrasjon (Vareide, 2012, s. 6). Ved å bruke disse indikatorene er det mulig å kartlegge hvor sårbart et sted er, og på bakgrunn av dette kan det settes inn tiltak for å redusere denne sårbarheten. Det vil være forskjellige sårbarheter basert på hva slags type bedrift det er, og størrelsen på bedriften.

Det er en sammenheng mellom næringslivet og hvor attraktivt det er å bo et sted (Vareide, 2018, s. 17). Mange av de ensidige industriene mister sin attraktivitet når det går dårlig med hjørnesteinsbedriften, som et resultat av at bedriftens sentrale rolle i samfunnet. Bostedsattraktiviteten er noe et sted innehar og har mulighet til å påvirke. Det er derfor et ønske i

denne oppgaven om å se på forskjellige attraktivitetsfaktorer som er med på å gjøre et sted attraktivt, utenom selve næringen på området. Gjennom plassering og allokering av forskjellige aktiviteter kan planleggere legge til rette for attraktive områder (Vareide, 2018, s.185). For å konkretisere dette og vise til et reelt eksempel har Norske Skog Skogn og Levanger kommune blitt valgt ut som casestudie for oppgaven.

Norske Skog Skogn er en av verdens største produsenter av publiseringspapir med et sterkt marked i både Europa og Australasia (Norske Skog, 2012). Som et stort selskap lokalisert på et lite sted, har det vært av interesse å se hvilken rolle bedriften spiller for både lokalsamfunnet og regionen. Historien viser hvilken rolle hjørnesteinsbedrifter har hatt både for utvikling av næringslivet og det sosiale aspektet i distriktsområder. For å kartlegge noen fellestrekk, belyser denne masteroppgaven historiske eksempler i både USA og Norge. Det er også av interesse å evaluere hva Norske Skog Skogn gjør for å styrke sin posisjon i næringslivet, samt analysere deres fremtidsutsikter.

Etterspørsel etter avisopprykk viser en synkende trend, i likhet med lønnsomheten til Norske Skog Skogn (Norske Skog Skogn, 2020, s. 6). Skal man unngå drastisk nedgang i omsetning, er det viktig at Norske Skog Skogn snur den negative trenden. Omstilling er en slik prosess som de må gjennom for å kunne se på nye muligheter og utvikle sin markedsrelevans (NHO, 2021). Oppgaven ønsker derfor å se på forskjellige omstillingsprosesser, og ulike verktøy og ressurser som kan benyttes for å oppnå en vellykket omstillingsprosess. Resultatene brukes til å drøfte hvilke konsekvenser dette kan få for både selskapet og Levanger kommune.

Valget om å bruke Norske Skog Skogn og Levanger kommune som casestudie bidrar til å aktualisere problemstillingen. Bedriften har vist tegn til endring og omstilling, men det ønskes å se videre på hvilken rolle de generelt har i samfunnet og for det lokale næringslivet. Fra et byplanleggingsperspektiv ønsker denne oppgaven å avdekke samspillet mellom det private og offentlig, og hvordan begge aktører påvirker utviklingen i samfunnet. Kommunen har et ansvar for å sikre god kommuneøkonomi og vekst. Et av verktøyene de har ligger i utforming av planer og regulering. Det ønskes å se hvordan kommunen løser dette gjennom sine planer.

1.2 Formål med oppgaven

Før igangsetting av denne oppgaven har flere hypoteser knyttet til ensidige industristeder blitt undersøkt. Den første hypotesen er at «Levanger kommune er et sårbart ensidig industristed». Den andre hypotese er at «hvis Norske Skog Skogn ikke omstiller seg, vil det påvirke sysselsettingen i bedriften og bedriftene som er tilknyttet til dem». Hypotesene har vært med å danne grunnlaget for problemstillingen, og besvares i konklusjonen.

Oppgaven ser etter å utforske følgende problemstilling:

”Hvordan kan man redusere den næringsmessige sårbarheten i Levanger kommune, og hvilken rolle spiller Norske Skog Skogn for den lokale samfunnsutviklingen?”

For å kunne besvare denne problemstillingen har det blitt valgt å ta med fire delspørsmål som skal kunne bidra med å styrke konklusjonen på oppgaven. Delspørsmålene som skal være med å understøtte problemstillingen er:

- Hvor sårbar er Levanger kommune i forhold til nærings- og demografiutvikling?
- Hvordan er næringsliv- og bostedattraktiviteten i Levanger kommune?
- Hvordan kan kommunen sikre en mer bærekraftig samfunnsutvikling gjennom de overordnede planene?
- Hvordan er omstillingsevnen til Norske Skog Skogn, og hva har er deres bidrag til verdiskapningen i samfunnet?

For å gi oppgaven en større dimensjon, belyses også samspillet mellom offentlig og privat sektor. I denne sammenhengen er det samspillet mellom Levanger kommune og Norske Skog Skogn. Det tas en gjennomgang av et utvalg av overordnede planer på nasjonalt-, regionalt- og kommunalt nivå. Dette gjøres for å sammenligne utviklingen i samfunnet samordnet med de opparbeidede målene til Norske Skog Skogn.

Tatt i betraktning at fokuset i denne oppgaven ligger på Norske Skog Skogn og Levanger kommune, er problemstillingen allikevel relevant for flere andre områder. Løsningen og fremgangsmåten er derfor etterprøvbare, og kan bidra til å sette søkelys på de samme sårbarhetene andre steder. Hjørnesteinsbedrifter og ensidige industristeder er ikke et særnorsk fenomen, men finnes over hele verden. Denne oppgaven belyser viktigheten av å se sammenhengen mellom utvikling i næringslivet, og hvordan dette påvirker både by- og samfunnsutviklingen. Byplanleggingen er ikke lineær, men er en dynamisk prosess som hele tiden er i utvikling. Det er nødvendig med et holistisk perspektiv for at samfunnet skal kunne løse både eksisterende og fremtidige problemstillinger.

1.3 Oppdeling av oppgaven

Kapitel 1: Introduksjon

- Dette kapitlet tar for seg bakgrunnen for denne oppgaven og introduserer tema og problemstillingen. Videre kommer det frem i denne delen hvorfor temaet og problemstillingen er relevant.

Kapitel 2: Kontekst

- Denne delen av oppgaven er tatt med for å introdusere casestudieområdet, slik at leseren tidlig i oppgaven får med seg hvor i landet man befinner. Kapitlet introduserer kort nøkkelinformasjon og historien, både for Levanger og Norske Skog Skogn.

Kapitel 3: Metode

- Metoden som er brukt i oppgaven introduseres i dette kapitlet. De ulike metodene beskrives mer detaljert og det redegjøres for hvorfor disse konkrete metodene har blitt valgt.

Kapitel 4: Teori

- Teorikapitlet tar utgangspunkt i empiriskdata og utforsker temaer som ansees som relevant for oppgaven. Temaene som blir dekket i dette kapitlet er: Ensidige industrier, sårbarhet og robusthet, FNs bærekraftsmål, omstilling, innovasjon og attraktivitet

Kapitel 5: Overordnede planer

- Oppgaven går gjennom et utvalg av overordnede planer fra nasjonalt-, regionalt- og kommunalt nivå.

Kapitel 6: Funn og analyser

- Analyse kapitlet bruker sekundærdata og beskriver dette. Analysen som har blitt utført av kandidaten gjelder sårbarhetsanalysen. Underveis så kommenteres det sporadisk hva dette har å si for Levanger kommune og Norske Skog Skogn.

Kapitel 7: Diskusjon

- I diskusjonen besvares alle fire delspørsmålene, i tillegg til hovedproblemstillingen. Det diskuteres basert på både teorien og funnene som har blitt gjort.

Kapitel 8: Konklusjon og refleksjon

- Det siste kapitlet i denne avhandling oppsummerer oppgaven og de funnene som har blitt gjort. Det reflekteres også på de ulike valgene som har tatt gjennom arbeidet med oppgaven, samt de styrkene og eventuelle svakheter knyttet til oppgaven.

02

Kontekst

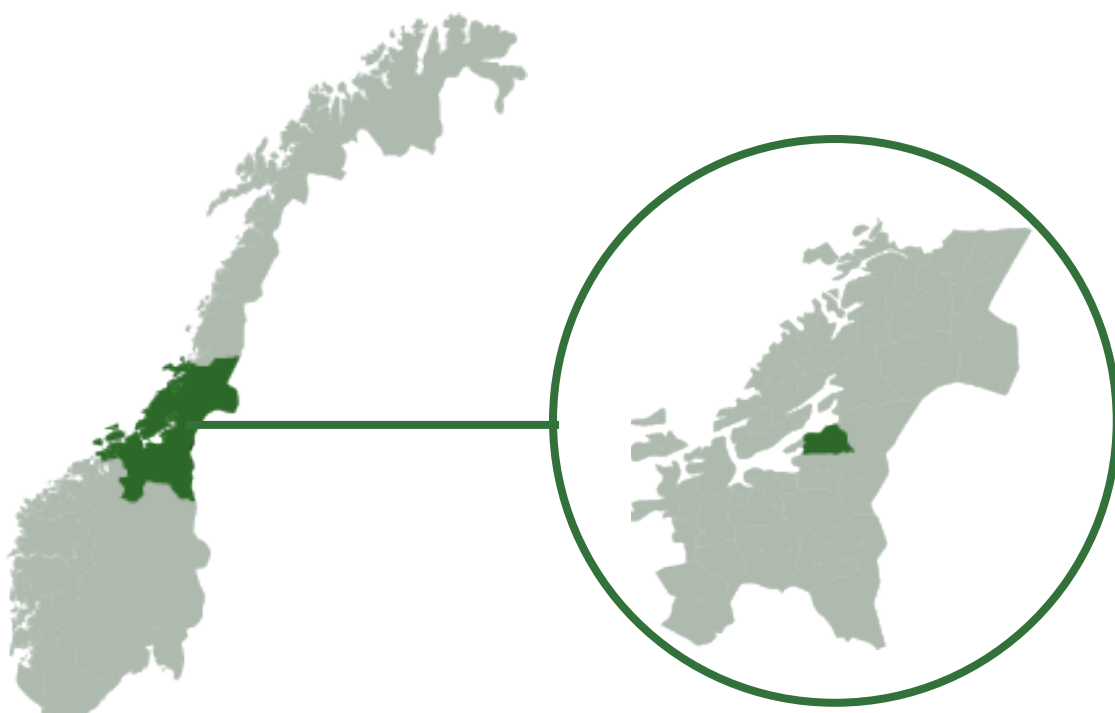
2 Levanger og Norske Skog

2.1 Levanger kommune

Levanger kommune er casestudieområdet for denne oppgaven, og er i dag en kommune i Trøndelagsfylke i Midt-Norge, som vist i figur 2.1. Levanger ble grunnlagt som en markeds- plass på grunn av sin beliggenhet ved Trondheimsfjorden og tilknytning til Sverige (Levanger kommune , 2020). Kommunen er også en del av Innherred, som er et distrikt som omfavner de indre delene av Trondheimsfjorden. Før kommunesammenslåingen til dagens Levanger i 1960-årene, besto området av fire kommuner; Levanger bykommune, Skogn, Frol og Åsen (Levanger kommune , 2020).

Kommunesenteret er Levanger by, og de viktigste næringsveiene i kommunen er handel- og servicenæring, landbruk og industri. Blant kommunes ca. 30 industribedrifter, er Norske Skog i Skogn den største bedriften i kommunen (Levanger kommune , 2020). Kommunen har en variasjon av både mellomstore og små bedrifter. Levanger er landets tredje største land- brukskommune, som er et resultat av de gode dyrkeområdene.

Geografisk så har Levanger en sentral beliggenhet og har Europavei 6 (E6) i nærheten. Det gjør at Levanger har gode forbindelser til resten av landet og ligger litt over én time kjøring unna Trondheim.

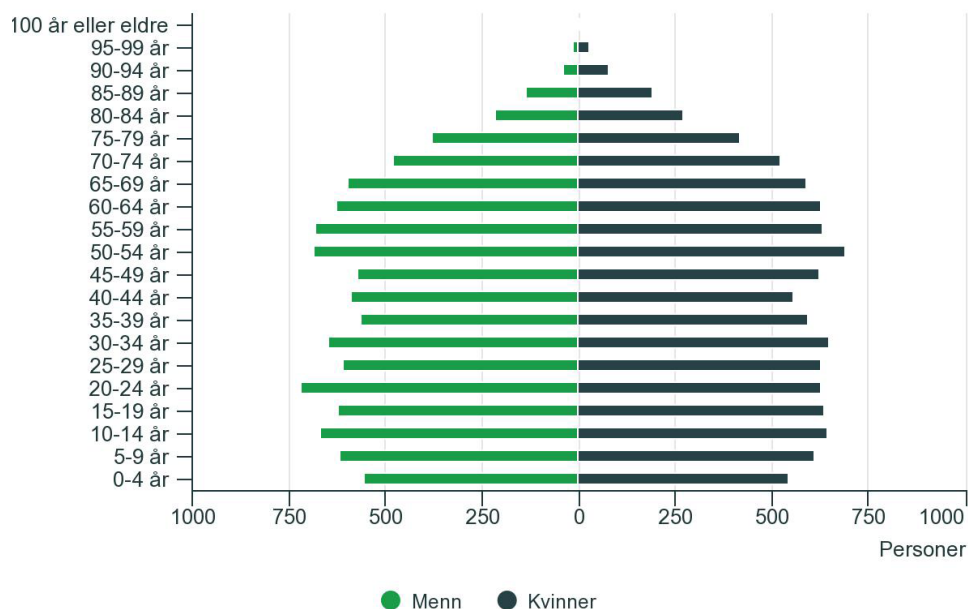

Figur 2.1: Levanger kommune

Befolkning

Tall fra fjerde kvartal 2020 viser et folketall på 20170 innbyggere i Levanger kommune (SSB, 2021). Menn i alderen mellom 20-24 utgjør den største andelen av befolkningen, mens kvinner i alderen 50-54 utgjør den største andelen på kvinnesiden, vist i figur 2.2 (SSB, 2021).

Aldersfordeling for innbyggerne i kommunen

Figur 2.2: Aldersfordeling for innbyggerne i kommunen (SSB, 2021).

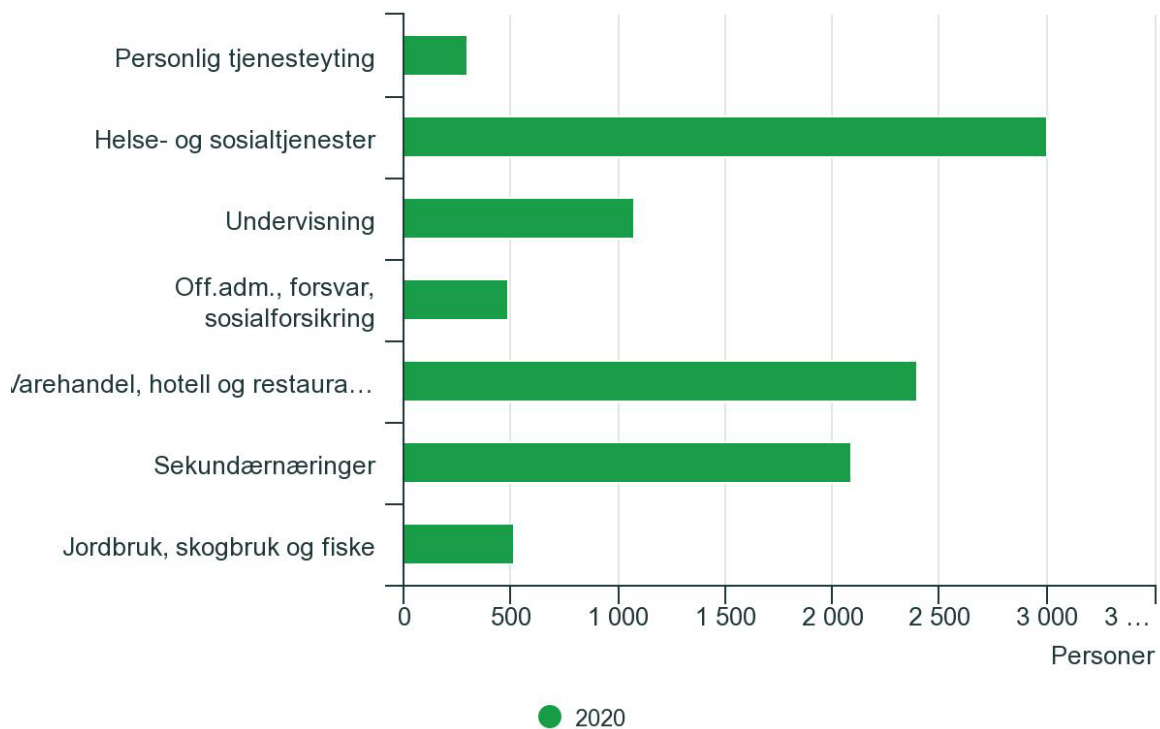
Kommunen hadde i 2020 en negativ nettoutflytting på -64 personer. Nettoutflytting ser på differansen mellom antall som flytter inn til kommunen, og antallet som flytter ut i et kalenderår (SSB, 2021). Befolkningsveksten var også negativ for år 2020, men en reduksjon på -15 personer.

Arbeid

Tall fra 2020 viste at sysselsettingen var størst innenfor Helse- og sosialtjenester, etterfulgt av tertiær- og sekundærnæringer. Totalt så var det 9875 sysselsatte i kommunen, noe som utgjør ca. 49 % av befolkningen (SSB, 2021). Sammensetningen er i vist i figur 2.5.

Den geografiske plasseringen av kommunen, gjør at det er muligheter for å pendle til andre kommuner. Totalt så er det registrert 2985 personer som pendlet til andre kommuner for å jobbe i 2020, mens det var registrert 2994 som pendlet inn til kommunen for å jobbe (SSB, 2021)

Figur 2.5: Hva innbyggerne jobber med (SSB, 2021)

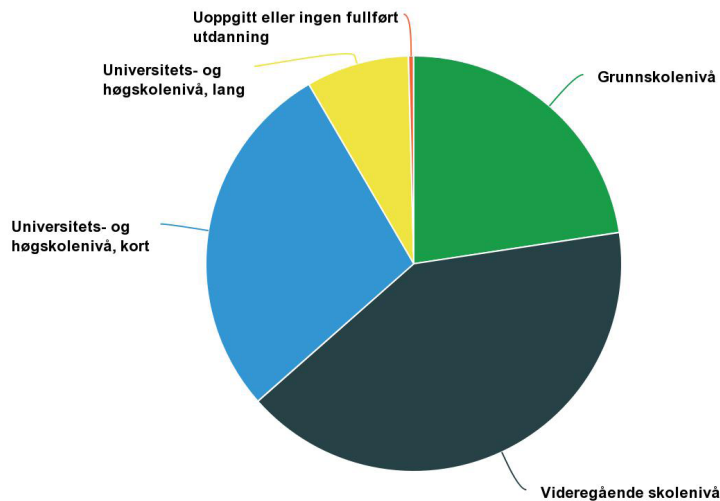
1985 - Utplending

1994 - Inplending

Utdanning

Levanger har en variert sammensetting av utdanningsinstitusjoner, fra barnehager, grunnskoler, ungdomskoler, videregående, folkehøgskole og universitet. Det er totalt 4445 personer som har en høyere utdanning fra universitet eller høyskole (SSB, 2021). Nord Universitet har ca. 2000 studenter ved sine avdelinger i Levanger. Den største andelen av befolkningen har fullført videregående skole som høyeste fullført utdanning. Figur 2.8 viser sammesetningen av utdanningsnivået i Levanger kommune.

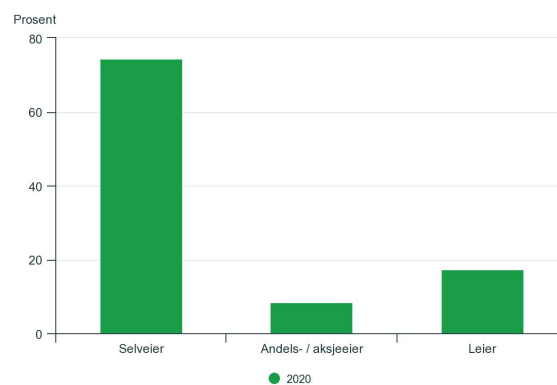

Figur 2.8: Høyeste fullførte tdanningsnivå (SSB, 2021)

Bolig

Det er totalt 9575 boliger i kommunen per april 2021, der eneboliger utgjør den største sammensetningen av boligene (SSB, 2021). Byggeår for eneboliger som utgjør den største andelen boligene i kommunen er fra perioden 1971-1980, etterfulgt av eneboliger med byggeår 1961-1970 og 1981-1990.

Eierskapsfordelingen i kommunen vises i figur 2.9, der den største andelen av befolkningen bor i selveide boliger og leiligheter. Totalt utgjør det 74 % av innbyggerne. I snitt bor det 2,2 personer per husholdning, noe som er tilsvarende med landsgjennomsnitt på 2,15.

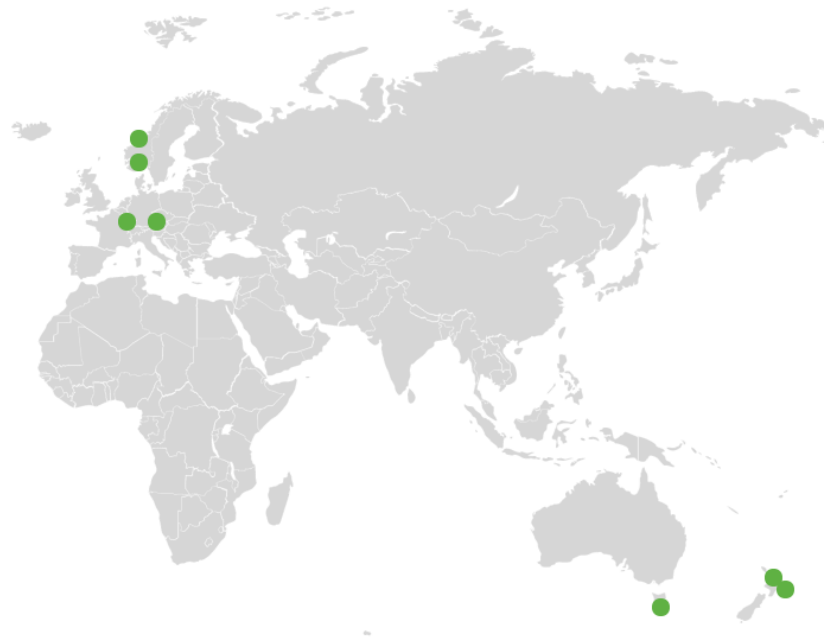
Figur 2.9: Personer som bor i eid eller leid bolig (SSB, 2021)

Kultur

Ved universitetsplassen i Levanger ligger Trønderhallen, som er et viktig treffpunkt i kommunen. Levanger har også flere andre samfunnshus som bidrar til å skape aktivitet i samfunnet og til et rikt kulturliv i kommunen. Biblioteket i Levanger er et av de sentrale møteplassene i kommunen. Det er også et utvalg av tilbud til ungdommer i form av ungdomshus. For året 2020 så gikk den største andelen av kulturmidlene til kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg (SSB, 2021).

2.2 Norske Skog

Norske Skog er en verdens ledende avisprodusent, og konsernet opererer i de fem landene som er vist i figur 2.10 (Norske Skog, 2012). Deres marked er over hele verden, og selger papir i mer enn 80 land. I Norge er Norske Skog den eneste produsenten av avispapir og er et børsnotert selskap med hovedsete i Oslo.

Figur 2.10: Norske Skog lokasjon (Norske Skog, 2021).

Historie

Norske Skog ble stiftet 1 mars 1962 med navnet Nordenfjelske Treforedling AS (Pollen, 2007, s. 42). Et av årsakene til stiftelsen av Norske Skog lå i tilgangen til råvarer som tømmer i Midt-Norge, samt at en betydelig mengde med tømmer ble dårlig utnyttet. Dette la grunnlaget for fabrikketableringen på Fiborgtangen i Skogn, som ble valgt fremfor steder som Namsos, Stjørdal og Orkdal i Trøndelag (Pollen, 2007, s. 47). Fiborgtangen var en ideell plassering med tilgang til Trondheimsfjorden, E6, rent vann og elektrisk kraft. Den første papirmøllen ble satt i produksjon 15. september 1966 i Skogn, og dette var starten på eventyret (Pollen, 2007, s. 57).

Etableringen av Fiborgtangen skapte nye arbeidsplasser, den gang til summer som man ikke hadde sett tidligere (Pollen, 2007, s. 50). Dette var ikke helt ulikt veksten av andre ensidige industristeder. Som et resultat av nye arbeidsplasser, flyttet mange til Levanger for å jobbe i Norske Skog. Det ble bygget nye boliger i både Skogn og Levanger by for å gi husrom til de ansatte og deres familier (Pollen, 2007, s. 73). I 1964 var innbyggertallet på 13 053, åtte år senere i 1972 var tallet på 15053 (Pollen, 2007, s. 74). Veksten skapte store ringvirkninger for det lokale næringslivet, og effekten ble påfallende i flere bransjer. Bygg- og anleggsbransjen

merket betydelig etterspørsel som et resultat av boligbygging. Hotellbransjen merket også betydelig fremgang, der fremgangen kom som følge av økt besøkerantall i form av både jobb-reiser og turister.

Det kulturelle tilbudet ble løftet i samsvar med utviklingen av lokalsamfunnet. Det ble etablert bedriftsidrettslag både for sommer- og vinteraktiviteter. Barn og ungdommer fikk også tilpassede tilbud (Pollen, 2007, s. 74).

Noen år senere, som et resultat av ekspansjon fra Fiborgtangen på Skogn, ble navnet på selskapet endret fra Nordenfjelske Treforedling til Norsk Skogsindustrier AS, forkortet til Norske Skog (Pollen, 2007, s. 83). Reisen siden den dag har ikke vært uten problemer.

På sitt største eide Norske Skog 19 papirfabrikker på fire kontinenter, som vist i figur 2.11. Denne ekspansjonen utenfor Europa startet i 1998 med daværende konsernsjef Jan Reinås (Framstad, Norsk Skog: Fra pengemaskin til gjeldskrise, 2017). Ser man tilbake på det, kan det være her de store problemene begynte å oppstå. De store oppkjøpene som selskapet gjorde, resulterte i at selskapet ble voldsomt forgjeldet og nedgang i etterspørsel tidlig på 2000-tallet forverret situasjonen. Som grep for å få kontroll på tingenes tilstand, måtte de kutte ned på kostnadene. Flere virksomheter som var tilknyttet Norske Skog ble enten lagt ned eller solgt, som for eksempel Union i Skien (Framstad, 2017). Nedleggelsen ble møtt med protester og kritikk, for det som tidligere hadde vært et flaggskip innenfor norsk treforedlingsindustri.

Figur 2.11: Norske Skog ekspansjon(Norske Skog/E24, 2017).

Norske Skog-konsernet har det siste tiåret opplevd turbulente tider, men bunnpunktet kom kanskje i 2017 da styret i Norske Skogindustrier ASA begjæret selskapet konkurs (Sundberg, 2017). Norske Skogindustrier ASA var morselskapet i konsernet frem til konkursbegjæringen. Konsernet besto av Norske Skog Holding AS, Lysaker Invest AS og Norske Skog Eiendom AS. 24. Januar 2018 ble Norske Skog AS det nye morselskapet for konsernet (Norske Skog, 2018, s. 52). Til tross for konkursbegjæring av morselskapet, fortsatte driften i de sju fabrikkene eid av Norske Skog som vanlig.

Norske Skog: Fra pengemaskin til gjeldskrise

Norske skog kutter i Halden: - Sørgelig nyheter

Norske Skog varsler lavere driftsintekter

Norske Skogindustrier slår seg konkurs
Norske skog i Skogn stanser fabrikk

Norske skog på follum legges ned

Norske skog: Trolig konkurs

Norske Skog-krisen: Milliardene og fabrikke som forsvant

Dette er noen avisoppslag fra E24 om Norske skog fra 2008 til 2020. Dette er for å gi et lite innsikt i oppslaget som kommer opp når man søker på Norske Skog

Strategi

Norske Skogs konsernstrategi er i dag basert på produksjon emballasje, publikasjonspapir og fiber og energi vist i figur 2.13 (Norske Skog, 2021, s. 21). Det er tydelig at Norske Skog tenker på grønne verdier og en satser innen fiber og energi som vist i figur 2.14. Det har sammenheng med at det har vært en synkende trend i etterspørsel etter avisepapir som også figur 2.12 nedenfor viser. Deres kjerneverdier er som følgende:

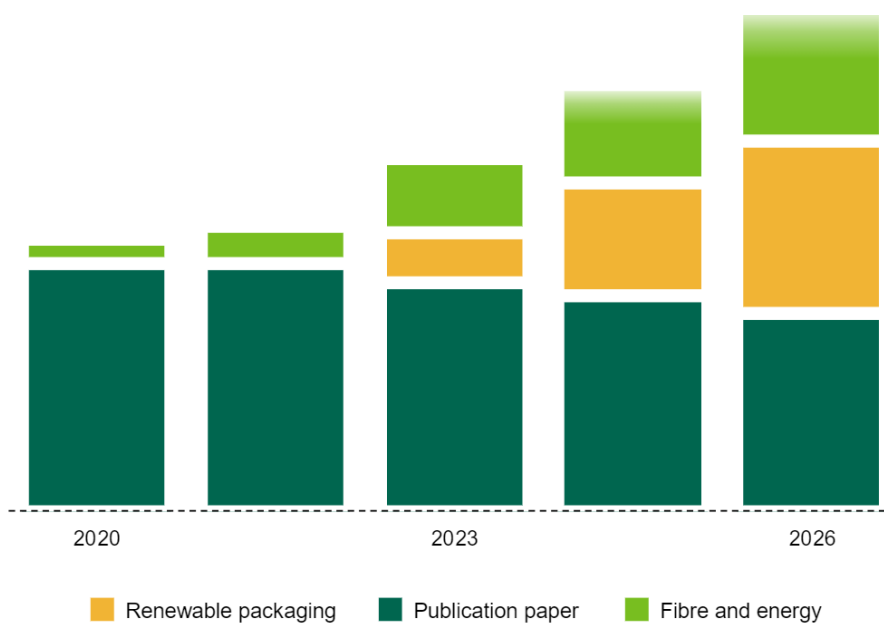
- Arbeid for bærekraftig utvikling gjennom høy miljømessig standard og sosialt ansvarlig forretningspraksis
- Ha høye sikkerhetsstandarder og oppmuntre ansatte til en sunn livsstil
- Bidra til livskvalitet og positiv utvikling for ansatte
- Åpenhet, Ærlighet og Samarbeid

Figur 2.12: Etterspørsel etter avisepapir og kapasitet fra 2011-2019 (Norske Skog Skogn, 2020)

Figur 2.13: Konsernstrategi (Norske Skog, 2020)

Figur 2.14: Illustrativ syklus over EBIDTA (Norske Skog, 2020)

Norske Skog Skogn

Norske Skog Skogn er et firma med lange og stolte tradisjoner som har markert seg som verdensledende innen sitt felt. På lokalt nivå så er Norske Skog Skogn den desidert største næringsaktøren og arbeidsgiveren i privat sektor i Levanger kommune og Innherred. I 2019 hadde Norske Skog Skogn en omsetning på 2,2 milliarder NOK (Levanger kommune, 2020, s. 135).

Norske Skog Skogn er i dag et selvstendig selskap i Norske Skog konsernet. Før 2011 så var Skogn fabrikken en del av Norske Skog ASA med samme organisasjons nummer. Men som en del av restruktureringen som skjedde i forbindelse med gjeldsutfordringer i konsernet, ble Norske Skog Skogn et eget selskap. Norske Skog Skogn har fokus på å utvikle annen industriell aktivitet og produkter som gir synergier med papirproduksjone.

Norske Skog Skogns visjon, misjon og verdier (Norske Skog Skogn, 2020):

<p>Visjon:</p> <ul style="list-style-type: none">• Vi skaper grønne verdier
<p>Misjon:</p> <ul style="list-style-type: none">• Sammen skaper vi regionens mest attraktive bedrift gjennom verdiskapning i verdensklasse basert på fornybare naturressurser
<p>Verdier:</p> <ul style="list-style-type: none">• Åpenhet, ærlighet og samarbeid

03

Metode

3 Metode

Dette kapitlet presenterer de ulike metodene som har blitt brukt i denne avhandlingen. Det har blitt valgt en kombinasjon av både innsamling av data og analyser, med mål om å bidra til å besvare problemstillingen. Formålet med de valgte metodene, er at de skal bidra til å utforske, beskrive og forklare årsakene oppgavens tema og problemstilling bringer. Litteratursøk er gjennomgående brukt, både når det gjelder faglitteratur, artikler og tilgjengelig informasjon på nett. Store deler av datainnsamling har blitt basert på sekundær data, noe som også gjør at resultatene kan etterprøves av andre og for videre studier.

3.1 Generelt om metoder

Begrepet metode kan beskrives på forskjellige måter, men uavhengig av beskrivelsen, er forståelsen av hva en metode er den samme. En metode kan beskrives som følgende: «En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme fram til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder» (Hellevik, 2002, s. 12). Med andre ord, så er en metode et middel eller et verktøy for å oppnå et konkret mål. Det er viktig at metoden alltid sees i sammenheng med målet som har blitt satt. I denne sammenheng så bidrar metoden som blir brukt til å gi svar på problemstillingen. Valget av problemstillingen påvirker også innholdet som kommer i teoridelen. For å kunne belyse flere sider av en temaet i denne oppgaven, er det nødvendig med en kombinasjon av flere metoder. Dette er en empirisk oppgave med mål om å utvikle kunnskap, og forstå både hjørnesteinsbedriftens og kommunens rolle i ensidige industristeder.

”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme fram til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder”

Begrepet empiri betyr erfaringslære, og kunnskapen i en empirisk oppgave bygger på empirisk dokumentasjon (Malt & Tranøy, 2020). Empirisk dokumentasjon er data samlet gjennom observasjoner og undersøkelser. Empirisk arbeid kan videre deles inn i to faser, forskningsdesign og implementering (Øgaard, 2019). Forskningsdesign er en metode for hvordan man kan gå frem med å innhente- og analysere data for å kunne løse et problem. Forskningsdesignet inkluderer i denne oppgaven blant annet analyser, kvantitativ- og kvalitativ forskningsmetode. Implementeringsfasen handler om å gjennomføre de ulike planene som man har tatt utgangspunkt i, og evaluere om de er med på å styrke eller ødelegge kvaliteten på det empiriske arbeidet.

3.2 Litteraturstudie

En litteraturstudie er en studie som oppsummerer allerede eksisterende litteratur og forskning som har blitt gjort på et spesifikt tema (Knopf, 2006, s. 127). Litteraturstudiet i denne oppgaven oppsummerer noen av de funnene som har blitt gjort tidligere. Dette gjelder for eksempel å kartlegge sårbarheten knyttet til både regioner og kommuner, og deres omstillingsevne. For å komme frem til denne litteraturen som brukes, så er litteratursøk blitt brukt som en del av litteraturstudiet.

Litteratursøk er nødvendig og bidrar til å skape en teoretisk forståelse rundt det som senere blir presentert og diskutert i oppgaven. Litteraturen som presenteres og beskrives i teorien er basert på allerede eksisterende litteratur. Litteratursøket har blant annet handlet om søk i forskningsartikler, fagartikler, rapporter, nasjonale-, regionale- og kommunale planer og mer. Fagliganbefalte søkemotorer som har blitt brukt er den nasjonale søketjenesten Oria og Google Scholar. Begge disse to søkemotorene viser fagfelleverderte artikler og avhandlinger. Litteratursøket bidrar til å skaffe mest mulig informasjon om temaet og det som kan gi klarhet i problemstillingen. Som et av nøkkelementene med litteraturstudiet, er at det skal kunne si noe om kvaliteten på kunnskapen som blir beskrevet.

Det har ikke blitt beskrevet hverken hvor presis eller komplett denne kunnskapen er, men det har blitt ansett som relevant for både oppgavens tema og problemstilling. Når det gjelder både styrker og svakheter til denne kunnskapen, så beskrives dette senere i delkapittelet validitet og reliabilitet. Som en del av litteraturstudiet, skal litteraturen som er presentert bedømmes i hvor stor grad det bidrar til å styrke oppgaven, samt eventuelle svakheter eller mangler det bringer (Knopf, 2006, s. 127).

3.3. Kvalitativ og kvantitativ metode

Opgaven bruker en kombinasjon av både kvalitativ og kvantitativ forskningsmetode, som ofte er en vanlig kombinasjon i empiriske studier. Metoden kartlegger om en samling av informasjon kan tallfestes, og går i dybden for å forstå ulike fenomener.

Den kvalitative metoden er en metode som brukes til å samle inn kvalitativ data, som er data som beskriver eller kjennetegner noe (Grønmo, 2020). Informasjon som samles i en kvalitativ forskningsmetode tallfestes ikke, men går mer i dybden av et fenomen for å forstå sammenhengen. Denne oppgaven bruker den kvalitative metoden til å forstå de forskjellige karakteristikene i ensidige industristeder, ved å se på både historiske eksempler og litteraturen som beskriver dette. For å få et dypere innsikt i tema knyttet til ensidige industristeder og hjørne-

steinsbedrifter, så har denne oppgaven valgt å bruke casestudie som en del av forskningsdesignet. En casestudie er en grundig studie eller undersøkelse av et enkelt tilfelle, der forståelsen av et enkelt tilfelle kan gi kunnskap om liknende tilfeller (Gerring, 2004, s. 342). I denne oppgaven så går casestudiet på den rollen som Norske Skog Skogn har i Levanger, og kommunens rolle.

I tillegg til den kvalitative metoden, så bruker denne oppgaven også den kvantitative metoden. Den kvantitative metoden fokuserer mer på kvantitativ data i form av tall og mengder, og analyser (Grønmo, 2020). I denne oppgaven fokuserer den kvantitative metoden på data samlet fra blant annet SSB, regnskapstall, Trøndelagital og annen ikke offentlig data. Oppgaven bruker dokumentanalyser og analyserer eksisterende overordnede planer fra nasjonalt til kommunalt nivå. Ved bruk av denne metoden, samler denne oppgaven på informasjon som kan la seg tallfeste og gi avklaring på problemet knyttet til sårbarhet.

Denne oppgaven velger å bruke sekundær data, med unntak av sårbarhetsanalysen som har blitt utført på egen hånd. Dette er et resultat av at oppgaven har endret retning under prosessen, der behovet for innhenting av primærdata har blitt vurdert som ikke nødvendig. Dette har sine styrker og svakheter, men gitt tidsrommet tilgjengelig for å utføre oppgaven og relevansen av primærdata, så har denne oppgaven valgt å se bort fra det.

3.4 Datakilder

Oppgaven har tatt i bruk flere datakilder for å samle inn informasjon i analyse og funn kapitlet. SSB og Trøndelagital er to kilder som har blitt brukt hyppig for å samle inn tall og data. I dialog med kommunen, Næringslivsforeningen i Levanger og Norske Skog Skogn, så har det supplert data som også har blitt brukt i oppgaven. Proff.no har blitt brukt til å innhente regnskapstall for Norske Skog Skogn.

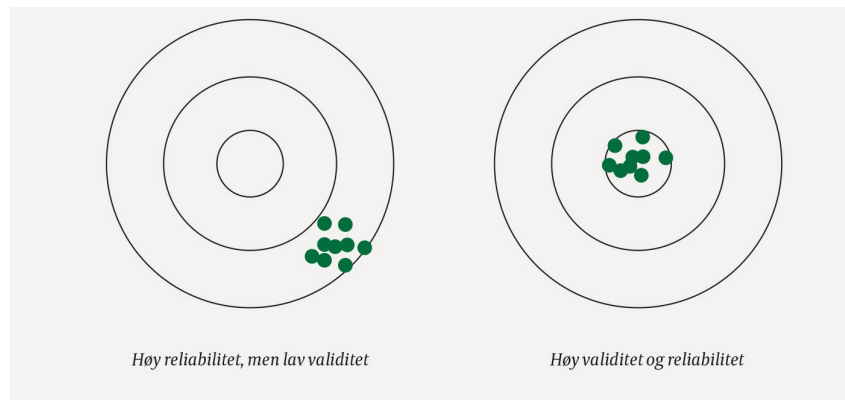
3.5 Validitet og reliabilitet

Reliabilitet beskriver målinger som viser høy repeterbarhet eller reproducerbarhet (Pripp, 2018). Dette er noe som er ønskelig ettersom det viser hvor pålitelig studiet er. Det er betryggende og er med på å styrke resultatet. Det at et forsøk viser god reliabilitet er i seg selv ikke nok, på grunn av at målingen kan være systematisk feil og alltid vise den samme uriktige verdien. Derfor er det viktig at reliabiliteten henger sammen validiteten, noe som er illustrert i figur 3.1.

Validitet sier noe om hvor vidt studien er gyldig, og deles inn i både indre og ytre validitet

(Pripp, 2018). Indre validitet vurderer resultatenes gyldighet i forhold til det utvalgte studiet. Ytre validitet beskriver hvor generaliserbar resultatene er, med andre ord resultatenes gyldighet testet ut i andre sammenheng. Validiteten i denne oppgaven er derfor hvordan resultatet av denne oppgaven kan brukes og sammenlignes med andre ensidige industristeder og hjørnesteinsbedrifter.

Denne oppgaven har både høy reliabilitet og validitet. Den høye reliabiliteten kommer i form av at oppgaven er repeterbar og kan gjennomføres for flere andre kommuner og bedrifter. Videre så er det med på å styrke oppgaven pålitelighet. Validiteten i oppgaven kommer i form av at konklusjonen svarer på oppgavens problemstilling. Resultatet kan også sammenlignes med ulike studier for å se eventuelle likhetstrekk og ulikheter.

Figur 3.1: Validitet og reliabilitet (Pripp, 2018)

04

Teori

4 Teori

4.0 Kapittelsammendrag teori

Teorikapittelet innleder med å ta for seg ensidige industristeder, og hva som karakteriserer disse stedene. Ensidige industristeder er områder som er avhengig av én type industri, der en stor andel av befolkningen er sysselsatt i den samme industrien. Ofte finner man hjørnesteinsbedrifter i slike områder, der hjørnesteinsbedriften er en bedrift som har en vesentlig stor rolle for området den befinner seg i. Oppgaven presenterer noen av problemene knyttet til disse stedene. Det har blitt sett på eksempler både fra Norge og USA, for å se på noen fellestrekk ved disse industristedene.

Det har blitt redegjort for hva slags type sårbarhet disse områdene står ovenfor, og hva denne sårbarheten innebærer. Det legges vekt på næringsmessigsårbarhet knyttet til både ensidige industristeder og hjørnesteinsbedrifter. Tre sårbarhetsindikatorer har blitt brukt for å undersøke den næringsmessige sårbarheten. Hjørnesteinsfaktor ser på den relative størrelsen til den største bedriften i ensidige industristeder. Bransjespesialisering ser på hvor stor andel av næringslivet på et sted som er spesifisert i én og samme bransje. Arbeidsmarkedsintegrasjon måler hvor stor andel av de sysselsatte i kommunen som pendler ut, pluss hvor stor andel som pendler inn for å dekke arbeidsplassene i kommunen.

Det motsatte av å være sårbar er å være robust. Robusthet handler om hvor stor evne et system har til å kunne tåle påkjenninger og stress. Overgangen fra å være sårbar til å være robust kan kalles for en omstilling. En omstilling kan både skje i en virksomhet, enkelt næring og i næringslivet for et avgrenset område. Fire eksempler på omstilling som har blitt brukt er; omorganisering, nedbemanning, fristilling eller outsourcing og fusjoner. Drivkreftene er ekspandere-, teknologidrevet-, designdrevet- og kommunikasjonsdrevet endring.

For at samfunnet skal kunne utvikle seg og dekke de behovene som innbyggerne har, er innovasjon nøkkelen for videre vekst. En idé går fra å kun være en idé til en innovasjon, når det først har fått en praktisk anvendelse. Innovasjon kan oppstå hvor som helst, og man kan legge frem en strategi for hvordan man kan fange opp de nye trendene i samfunnet. Trendspotting er en slik metode, der man både bruker kvalitative og kvantitative midler.

Et steds attraktivitet er med på skape gode rammer for trivsel og felleskap, samt øke livskvaliteten. Attraktive bosteder er med på å skape en bærekraftig utvikling av et sted. Det har blitt brukt fire kategorier for å definere et steds attraktivitet. De fire kategoriene er: Areal og bygninger, ameniteter, omdømme og stedlig kultur og identitet.

4.1 Ensidige industristeder

Denne oppgaven ser på ensidighet i sammenheng med grad av avhengighet, der definisjonen for ensformighet har blitt brukt. Ensformighet handler om å være lite variert, og er i denne avhandlingen relatert til bedrifter og områder (NAOB, 2021). Det er ikke en entydig beskrivelse eller definisjon på hva et ensidig industristed er, men det finnes forhold som er like for slike områder. Det som kjennetegner ensidige industristeder, er at dette er områder som er ensidig avhengig av én industribedrift eller bransje (Buvik, 1983, s. 18). Geografisk så ligger industristedene avsidesliggende og isolert, som et resultat av tilgang til råvarer og ressurser. Sysselsettingen på disse stedene er sentrert i én industri og de fleste bor og jobber på samme sted (Buvik, 1983, s. 18).

Ensidige industristeder kan ha ulik grad av ensidighet. Det avhenger av andel sysselsatte som er knyttet til industrien, og hvor stor andel av industrisysselsettingen finnes i én bestemt bransje. Slike områder er små og har kan ha et innbyggertall på ca. 1000-2000 innbyggere (Buvik, 1983, s. 7). De karakteriseres ved at det er tilbakegang i befolkningsvekst, og fraflytting (Buvik, 1983, s. 7). På mange av disse stedene, så spiller hjørnesteinsbedriften en sentral rolle.

En hjørnesteinsbedrift kan både være en bedrift eller en virksomhet, og har en særdeles viktig rolle for samfunnet eller distriktet den ligger i (NOAB, 2021). Hjørnesteinsbedriften bidrar til å skape arbeidsplasser, ikke bare i bedriften, men også i andre tjenester i tilknytning til kommunen (NDLA, 2020). Så lenge det går bra med hjørnesteinsbedriften kan disse områdene blomstre og bidra til verdiskapning i samfunnet. Problemet oppstår når hjørnesteinsbedriften må legge ned eller opplever vanskeligheter. Det er på dette punktet man tydelig kan se sårbarheten til disse industriene (Hansen, 2006).

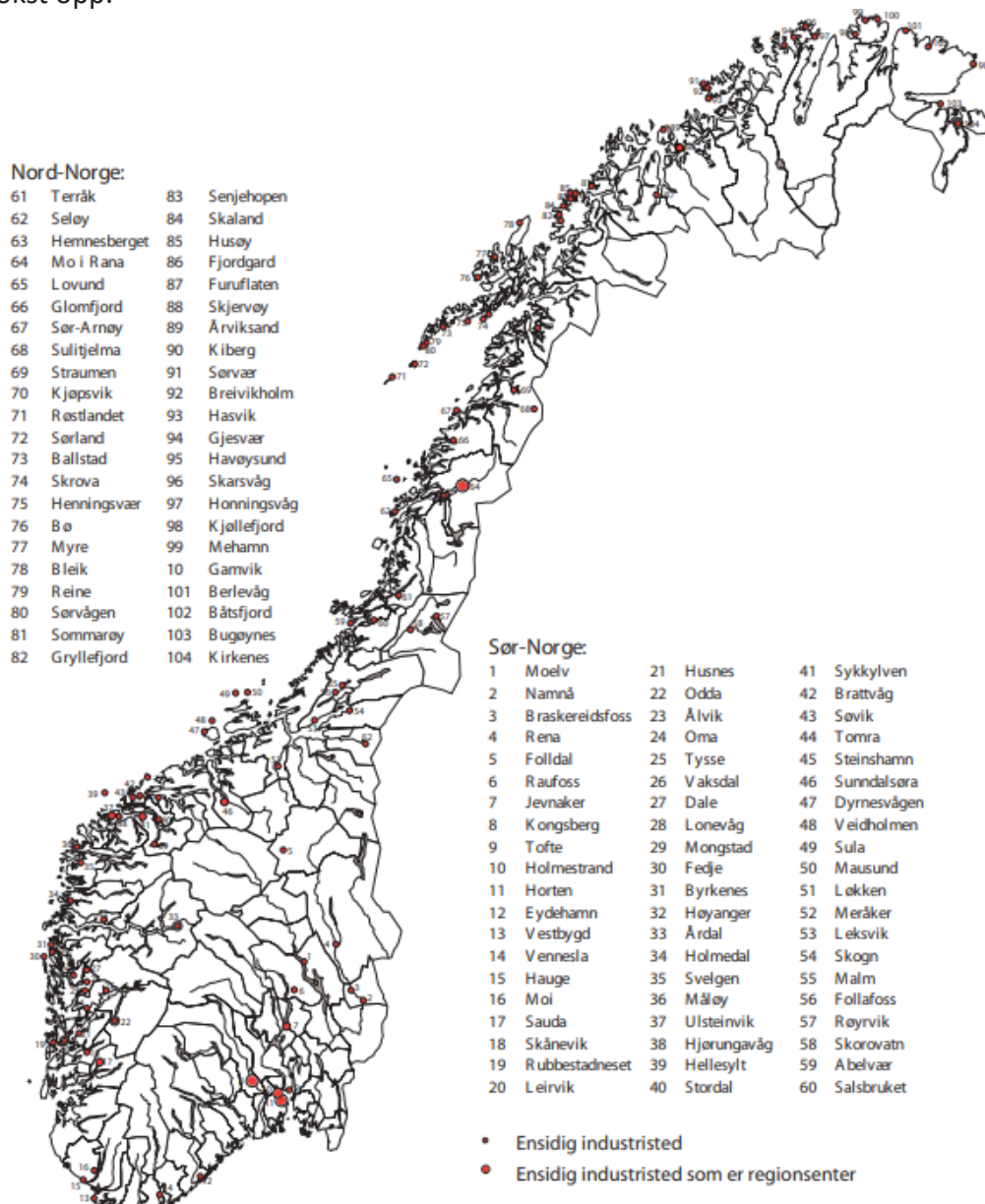
4.1.1 Karakteristiske trekk ved ensidige industristeder

På 1900-tallet så man en vekst i antall store bedrifter som ble etablert i Norge, ofte var disse innenfor kraftkrevende industri. Disse bedriftene ble ofte plassert på steder der det var mulighet for kraftutbygning og utskiping, ofte nær vannet og innerst i fjordene (NDLA, 2020). Figur 4.1 viser lokaliseringen av ensidige industristeder på 80-tallet. Industribyggingen la grunnlag for at mange av byene og tettstedene ble bygget rundt hjørnesteinsbedriftene. Selv om plassering kan være lik, er det stor variasjon i hva slags type industrier som er knyttet til ensidige industristeder.

Ensidige industristeder er ofte knyttet til primær- eller sekundærnæringen, men kan i noen

tilfeller også knyttes til tertiærnæringen (Karlsen, 2004). Eksempler på slike industrier er oljeutvinning og rørtransport, bergverk, kraft- og vannforsyning, bygg- og anleggsvirksomhet, jordbruk, skogbruk og fiske (Buvik, 1983, s. 47). Sysselsetting i disse industriene vil variere fra sted til sted. Tar man Nord-Norge som et eksempel, så er det typisk fisk som er dominerende, mens på Vestlandet så er det olje og gass som dominerende (Buvik, 1983, s. 7). Disse industriene skaper ikke bare arbeidsplasser, men også bosteder.

Boforholdene i ensidige industristeder var og er av fortsatt stor betydning. Dess større boligmasse som er knyttet til hjørnesteinsbedriften, desto merkbart vil nedgangen i kapital merkes ved fraflytting. Derfor teller et godt botilbud positivt, og et svakt botilbud vil kunne resultere i at folk ikke oppholder på stedet (Buvik, 1983, s. 29). Har man et godt botilbud, så vil man også kunne tiltrekke folk til å komme og bo på samme sted, og det er slik de fleste bygdeområdene har vokst opp.

Figur 4.1: Kart over ensidige industristeder i Norge 1980 (Hansen og Selstad, 1987)

4.1.2 Problemer med ensidige industriersteder

Det finnes både positive og negative sider ved ensidige industristeder, og det avhenger av hvordan disse industriene greier seg, for å avdekke fordelene og ulempene. Ensidigheten har potensial for å kunne gi vekst og velstand over en ubestemt periode, men dersom ressursene som utvinnes reduseres, så synliggjøres de problemene som disse industriene står ovenfor (Karlsen, 2004, s. 8). Den geografiske plassering og tilgang til ressursene kan være problematisk i seg selv, men det ligger flere problemer til grunn enn bare det.

Et av de generelle problemene som de fleste ensidige industristeder står ovenfor, er at deres industrielle produksjon ikke er dynamisk nok, det er sentrert med basis i rigide og lite anvendbarprosesser (Karlsen, 2004, s. 16). Under omstendigheter der disse industriene må omstille seg for å kunne overleve, så vil en svekket lønnsomhet og manglende evne til omstilling resultere i sysselsettings- eller fraflyttingsproblemer (Buvik, 1983, s. 17). I store konsern så er det ofte forventet at konsernet bidrar til å opprettholde selskapet, og støtter opp når det oppstår akutte situasjoner. Vanligvis pleier det å være en forventning om at det offentlige skal komme inn med tiltak for å redde hjørnesteinsbedriften. Problemene for hjørnesteinsbedriften vil være størst dersom følgende (Buvik, 1983, s. 17):

- Størstedelen eller en vesentlig del av befolkning er sysselsatt på industristedet
- Én bedrift eller én industrigren direkte eller indirekte sysselsetter et flertall av yrkesbefolkningen
- Industristedets ligger isolert i forhold til større arbeidsmarkedsområder

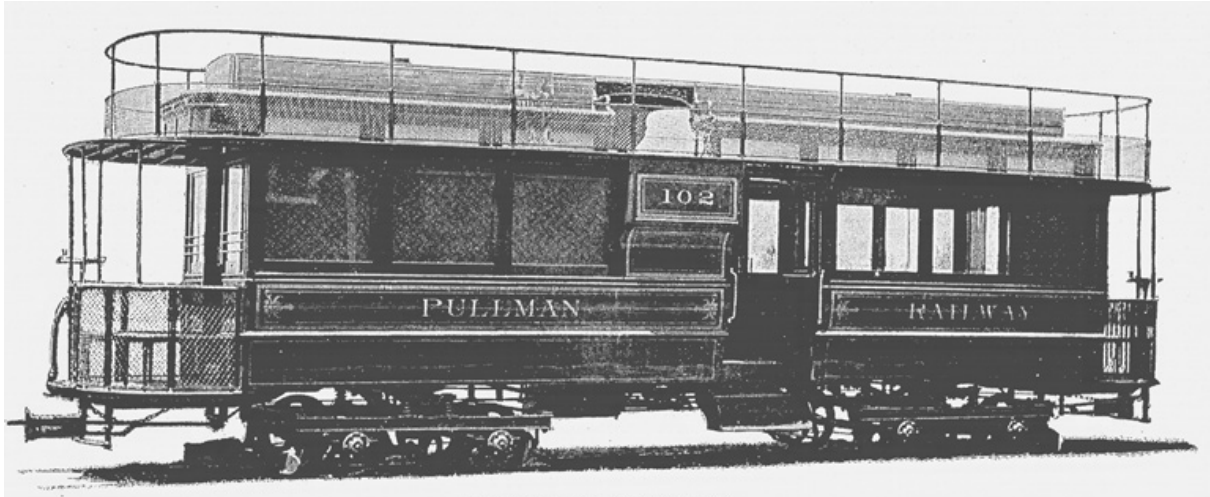
4.2 Eksempler på historiske ensidige industristeder

Denne delen kommer til å se på eksempler av historiske ensidige industristeder både i Norge og USA. Karakteristisk til disse områdene er at de vokste opp som et resultat av etablering av en hjørnesteinsbedrift. Bedriftene hadde også som vane å tilby bosteder for sine arbeidstakere, samt skoler og annen samfunnsnyttig infrastruktur.

4.2.1 Pullman Illinois - Pullman Palace Car Co.

Pullman Illinois var et ambisiøst sosialt eksperiment, der George Pullman ønsket å bygge et sted der folk kunne både bo og jobbe. Selskapet hans ble etablert i 1867 og spesialiserte seg i å bygge luksuriøse jernbanevogner som vist i bilde 4.1. Pullman var et ensidig industristed som lå i utkanten av storbyen Chicago, og tilbød hjem til arbeiderne i Pullman Palace Car Co., samt andre relevante ameniteter til arbeiderne og familiene deres. Det ble bygget skoler,

teater, parker og biblioteker for å nevne noen. Men som et resultat av økonomisk nedgang i 1894, begynte selskapet å falle sammen frem til fabrikken stengte i 1957. Det resulterte i fraflytting og stedet ble forlatt, noe som førte til forslag om å rive ned stedet, men til protest blant innbyggerne. I dag kan man fortsatt besøke stedet og se de gjenværende restene av det som en gang var en arbeidsmagnet for arbeiderne (Nix, 2018).

Bilde 4.1: Lukusriøse jernbanevogner av Pullman Palace Car.Co (Bancroft, 1893)

4.2.2 Hershey Pennsylvania - Hershey Chocolate factory

Milton Hershey var grunnleggeren av det som vi i dag kjenner som Hershey Pennsylvania. Hershey's valg om å bygge fabrikken i distrikt området, var et resultat av nær tilgang til de ressursene som han så som nødvendig for produksjon av melkesjokolade. Den avsidesliggende fabrikken gjorde at Hershey valgte å bygge et sted for arbeiderne på fabrikkene, der de enten kunne leie eller kjøpe boligene til en rimelig pris. Han ønsket å skape et sted som skulle være attraktivt og inkluderte ameniteter som skoler, sosiale møteplasser, dyrehage, fornyelsespark og andre offentlig bygninger. Hershey Pennsylvania har overlevd selv etter Milton Hersheys død, og er en av få ensidige industristeder som har gjort det. I dag er fabrikken fortsatt åpen som vist i bilde 4.2, og de produserer fortsatt sjokolade.

Bilde 4.2: Hershey's sjokoladefabrikk (Filipowicz, 2016)

4.2.3 Detroit

Detroit, i delstaten Michigan i USA, er et eksempel på nyere ensidige industristeder som har falt. I motsetning til de karakteristiske ensidige industristedene, så er Detroit en storby i USA. Det er flere grunner til Detroit's fall, fra nedleggelse av fabrikker, segregering og raseopptøy, men fokuset i denne omgang er knyttet til nedleggelse av fabrikker. Detroit gikk fra å være en av de mest velstående og teknologiske byene i USA til å bli erklært konkurs i 2013 (Padnani, 2017).

Detroit var en av byene som var i sentrum av oppblomstringen til bilindustrien med store selskaper som Ford, Chrysler og General Motors lokalisert i Detroit (Padnani, 2017). Figur 4.2 viser logoene til de tre selskapene. På slutten av 1950 var befolkningstallet på ca. 1,85 millioner og folk flyttet til Detroit for å jobbe for de tre største bilgigantene. Dette var med på å gjøre Detroit til et ensidig industristed avhengig av bilproduksjon. Når de store bedriftene etter hvert begynte å flytte fra Detroit til forstedene, blant annet som et resultat av rasekampene, begynte man å se de kjente karakteristikene ved ensidige industristeder. Når den rike befolkning forlot byen, fulgte bedriftene etter kunden. Dette resulterte i mangel på arbeidsplasser i byen, arbeidsledigheten begynte å øke og flere hus ble forlatt. Den teknologiske utviklingen med automatisering av arbeidsprosessen gjorde at man ikke lenger trengte like mange ansatte for å gjøre den samme jobben som tidligere. Dette resulterte i at mange mistet sine jobber, i tillegg til økonomiske nedgangstider og resesjon på 1980 tallet (Padnani, 2017)

En annen utløsende årsak for det videre fallet av Detroit, er mangel på godt lederskap og strategi. Det hører til en del korrupsjon blant lederne de siste tiårene, og mangel på å løse de virkelige underliggende problemene. Den ensidige satsningen på automobilen og veiutbyggingen til forstedene, fremfor utvikling av et godt offentlig transportsystem, er et eksempel på dårlig strategi og lederskap. Detroit har også de høyeste eiendomskattesatsene blant de største byene i USA, noe som ikke gjør det enkelt for andre virksomheter å etablere seg i byen (Beyer, 2018). Dermed blir det vanskelig å tiltrekke seg virksomheter som et resultat av økonomiske årsaker. Ser man på de fire faktorene, skatt, reguleringer, dårlige tjenester og korrupsjon, så er de et resultat av dårlig administrasjon fra høyere hold (Beyer, 2018).

Figur 4.2: Logo til de tre store bilgigantene i Detroit (Molnar, 2013)

4.2.4 Tyssedal - Aluminiumsverk

Et eksempel på et ensidig industristed her i Norge som opplevde nedgang og fall i sine hjørnesteinsbedrifter, og der ringvirkningene fikk konsekvenser for samfunnet, er Tyssedal i Odda. Etter nedleggelsen av aluminiumsverket i Tyssedal og nedbemanninger i hjørnesteinsbedriftene ble mange arbeidsledige (Wekre, 2010). Sammensetningen av store bedrifter med økonomiske problemer, internasjonale konjunkturer og avhengigheten av den kraftkrevende industrien, gjorde stedet sårbar. Og når det først gikk dårlig med den ene store bedriften, fikk det negative ringvirkninger for resten av samfunnet. Bilde 4.3 viser kraftverket Tyso.

Odda, som nå er en del av Ullensvang kommune, i Vestland fylke, har ved flere anledninger søkt om å få støtte til å omstille seg, slik at de kan komme seg på beina igjen. Den negative utviklingen i økonomien ha også ført til negativ befolkningsvekst og fraflytting over flere tiår, fra et folketall på ca. 9000 på 1980-tallet til 4800 i 2020 (SSB, 2020).

Bilde 4.3: Kraverket Tyso i Tyssedal ved sørfjorden (Wæhler, 2021)

4.2.5 Notodden - Norsk Hydro og Tinfoss

Et annet norsk eksempel er Notodden i Telemark fylke. For ca. hundre år siden vokste det frem mange industrisamfunn lokalisert på områder med nær tilknytning til vannkraft, som et resultat av kraften ikke kunne overføres over lange avstander den gang (Blixland, 2004). Dermed vokste de fleste industriene i nærheten av der man kunne utnytte kraften, ofte ved fossene, som for eksempel i Notodden. Tidligere på 1900-tallet valgte Norsk Hydro og Tinfos å etablere seg i Notodden, og det resulterte i tilflytting til området og nye arbeidsplasser. Utover 1900-tallet så måtte disse hjørnesteinsbedriftene nedbemanne gradvis.

Konsekvensen nedbemanningene fikk utover at arbeiderne mistet sine jobber, var blant annet at arbeiderne mistet de sosiale godene som de fikk gjennom jobben, som for eksempel rimelige boliger, bedriftshelsetjenester, idrettslag og feriesteder (Blixland, 2004). Det resulterte også i at mange ble trygdet, og noen måtte pendle for å kunne skaffe seg jobb andre steder.

Nedbemanningen resulterte i at både innbyggertallet og antall sysselsatte ble redusert, der antall arbeidsplasser ble redusert med ca. 1200 fra tidligere 5000 (Blixland, 2004). Ringvirkningene av nedbemanningen kan også merkes den dag i dag, der en stor andel er enten arbeidsføre, trygdet, sykemeldt eller på ulike arbeidsmarkedstiltak (Blixland, 2004). Bilde 4.4 nedenfor viser bilde av et av kraftverkene i Telemark av Norsk Hydro

Bilde 4.4: Såheim høytrykkskraftverk (Opedal, 2021)

4.3 Sårbarhet

Sårbarhet beskrives som et systems manglende evne til å tåle påkjenninger og stress, og tapet eller skaden det medfører (Aven, 2021). Påkjenningen og stresset kan være risikokilder bestående av én eller flere elementer, med et potensial til å gi konsekvenser til ting som har verdi for oss mennesker (Aven, 2021). Videre er sårbarheten knyttet til næringsutvikling og vekst, og den risikoen som samfunnet står ovenfor med fallende lønnsomhet i hjørnesteinsbedriften og lav sysselsetting.

Næringsmessigsårbarhet knyttet til risikobildet med fallende sysselsetting over en kort eller lenger periode kan skyldes ulike forhold. Et av forholdene er fallende lønnsomhet i hjørnesteinsbedriften (Vareide, 2012, s. 6). Oppstår fallet veldig raskt kan det medføre til nedbemanning, konkurs, flytting av arbeidsplasser eller avvikling. Dermed vil størrelsen på hjørnesteinsbedriften spille en viktig rolle, fordi dess større den er i forhold til de andre bedriftene i lokalsamfunnet, dess mer sårbar vil lokalsamfunnet kunne være (Vareide, 2012, s. 6). Det er andre forhold som også kan brukes for å danne en forståelse over sårbarheten som hjørnesteinsbedriften står ovenfor. Blant annet kan man se på størrelsen til bedriften i forhold til antall sysselsatte i bedriften, sammenlignet med resten av næringen i området.

Næringsmessigsårbarhet forholder seg ikke kun til hjørnesteinsbedriften på stedet, men kan også gjelde for ensidige bransjer (Vareide, 2012, s. 6). Dette gjelder for eksempel for steder

som har mange små bedrifter i en og samme bransje (Vareide, 2012, s. 6). Selv om den enkelte bedrift driver sin egen virksomhet, er den fortsatt en del av én bransje. Dersom det går dårlig med bransjen, vil det dermed også kunne ramme alle de små enkeltbedriftene. Sårbarhet er derfor ikke kun knyttet til en enkel bedrift, men omhandler også hele bransjer. Videre så sees det på ulike indikatorer som kan være med på å avdekke sårbarheten.

4.3.1 Sårbarhetsindikatorer

En indikator i et samfunnsvitenskapelig perspektiv, er noe som brukes for å angi eller beskrive ulike forhold som ellers ville ha vært kompliserte å konkludere direkte (Dahlum & Grønmo, 2021). Ofte brukes indikatorer til å indikere utfall av en handling eller et fenomen, ved hjelp av både tall og andre målbare størrelser. Kombinerer man flere indikatorer sammen for å beskrive et fenomen, får man en indeks (Dahlum & Grønmo, 2021). Ved å sette sammen de tre indikatorene knyttet til næringsmessigsårbarhet, så får man en sårbarhetsindeks. Denne indeksen vil dermed kunne gi en avklaring i hvor sårbare ensidige industristeder er, ved å bruke mindre målbare data og størrelser.

4.3.2 Hjørnesteinsfaktor

Hjørnesteinsfaktoren er den relative størrelsen til den største bedriften i ensidige industristeder (Vareide, 2012, s. 8). Det vil si at dersom et sted er avhengig av én hjørnesteinsbedrift, dess sårbar er den sammenlignet med et næringsliv som har en større variasjon i antall små bedrifter. For å finne denne relative størrelsen, tar man antall sysselsatte i hjørnesteinsbedriften delt på totalt antall sysselsatte i kommunen (Vareide, 2012). Man kan også bruke andre forholdstall som for eksempel antall arbeidsplasser det totalt er i kommunen, i forhold til antall arbeidsplasser som hjørnesteinsbedriften dekker. Når det gjelder antall sysselsatte i kommune, vil det kunne sees på både de som bor innenfor kommunegrensen, og de som pendler ut av kommunen. Dette er viktig å inkludere med, fordi dersom det er en stor andel som pendler fra kommunen, så vil konsekvensen av nedleggelsen av hjørnesteinsbedriften være mindre merkbar (Vareide, 2012, s. 8).

Industristeder har ofte en tendens til å ha en høy hjørnesteinsfaktor, mens bostedskommuner ofte har en lavere hjørnesteinsfaktor (Vareide, 2012, s. 9). Årsaken til dette er at bostedskommuner ofte har en stor andel av befolkningen som pendler for å jobbe andre steder. Dermed vil scenarioet der den største bedriften legges ned i kommunen ikke har stor påvirkning, siden den sysselsetter ikke en stor andel av befolkningen i kommunen. En høy hjørnesteinsfaktor indikerer dermed høy grad av sårbarhet. Høy sårbarhet vil si at dersom det går dårlig med hjørnesteinsbedriften, så vil det kunne få konsekvenser for resten av samfunnet.

4.3.3 Bransjespesialisering

Bransjespesialisering handler om hvor stor andel av næringslivet på et sted som er spesifisert i en og samme bransje (Vareide, 2012, s. 16). Selv om næringslivet er spesifisert i en bestemt bransje som for eksempel fiske- eller oljeindustrien, så betyr det ikke nødvendigvis at hjørnesteinsfaktoren er høy. Likevel er det ofte en sammenheng mellom høy hjørnesteinsfaktor og bransjespesialisering. Kommunene og områdene med høy bransjespesialisering har tendens til å ha kraftkrevende industri eller store produksjonsanlegg på stedet (Vareide, 2012, s. 16). Deres plassering utenfor tettstedene har bidratt til å skape ensidigheten og bransjespesialisering. Videre så har dette en innvirkning på stabiliteten til disse industriene.

Stabiliteten i bransjespesialiserte områder har en tendens til å være høyere enn for områder med høy hjørnesteinsfaktor (Vareide, 2012, s. 18). Noen positive sider ved områder som har spesifisert seg i en bransje, er at de ofte har høy kunnskap om næringen de operer i. Basert på næringsutviklingen på steder med bransjespesialisering, så vil de mest spesialiserte stedene kunne oppleve lav vekst i sysselsetting. Den lave veksten utgjør også en større risiko for stedet. Korrelasjon mellom høy hjørnesteinsfaktor og bransjespesialisering er dermed tydeligere, ettersom begge har høy risiko og lav vekst.

4.3.4 Arbeidsmarkedsintegrasjon

Arbeidsmarkedsintegrasjon er en indikator som brukes for å måle hvor stor andel av de sysselsatte i kommunen som pendler ut, pluss hvor stor andelen som pendler inn for å dekke arbeidsplassene i kommunen (Vareide, 2012, s. 23). Denne indikatoren brukes til å analysere sårbarhet, fordi den vil kunne gi en indikasjon på konsekvensene av nedgang i antall arbeidsplasser i kommunen. Kommuner og tettsteder som har en stor andel som pendler ut, vil kunne kompensere for manglende arbeidsplasser i kommunen. Denne kompenseringen kommer ved at flere søker seg til andre jobber i nabokommunene. En høy andel innpendling til kommunen vil kunne styrke kommunen i forhold til antall sysselsatte ved nedgang i arbeidsplasser (Vareide, 2012, s. 23). Manglende arbeidsplasser i kommunen vil kunne påvirke et større geografisk område, og risikoen for dette spres dermed utover. Dermed har den geografiske plassering av et sted en effekt på arbeidsmarkedsintegrasjonen til et sted.

Isolerte områder eller øyer, samt avstand mellom tettstedene har en innvirkning på hvor arbeidsintegrert et område er (Vareide, 2012, s. 23). Slike områder har ofte lavere arbeidsmarkedsintegrasjon, og vil kunne bli ekstra rammet av nedgang i hjørnesteinsbedriften. Høy arbeidsmarkedsintegrasjon finner man ofte i områder nær storbyer og områder med gode pendlemuligheter, og disse vil kunne være bedre rustet for nedgang (Vareide, 2012, s. 23).

4.4 Robusthet

Regional- og lokal sårbarhet reflekterer et samfunn med en næringsstruktur som innebærer en betydelig fare for bortfall av arbeidsplasser og nedgang i sysselsetting (SNF, 2007). Det er ofte relatert til områder som opplever en negativ demografisk utvikling, eller struktur som påvirker næringslivet.

Næringsmessig sårbarhet er ofte betraktet som det motsatte av robuste næringsliv. Til nå så har det blitt kartlagt ulike indikatorer for sårbarhet, men hva er det som egentlig kjenner et robust samfunn? Begrepet robusthet er det motsatte av sårbarhet, og omhandler et systems evne til å kunne tåle påkjenninger og stress (Aven, 2016). Det er på samme måte som sårbarhet knyttet til hvordan man kan redusere risikokilden, og de konsekvensene det kan medføre. Robusthet vil i denne sammenheng knyttes til robuste samfunn og næringsliv.

I robuste næringsliv er det en balanse på hvordan både næringen og befolkningen utvikler seg. Det er en rekke forskjellige kriterier som brukes for å definere robuste regioner, som for eksempel bosetting og demografi, konkurransedyktig næringsliv og kompetansenivå i samfunnet (SNF, 2007, s. 3). Med utgangspunkt i omstillingsarbeid, så er et av målene med omstillingsarbeidet å styrke næringsgrunnet slik at kommunene og regionene blir mer robuste (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019, s. 151). Her refereres robustbegrepet til det å ha en variert næringsstruktur. Det finnes flere andre definisjoner på robusthet knyttet til næringslivet og samfunnet, der regjeringen blant annet har sin egen definisjon.

Regjeringen har brukt følgende kriterier vist nedenfor for å beskrive hva et robust samfunn er (Regjeringen, 2001):

- «Et likeverdig og stabilt velferdstilbud»
- «Et konkurransedyktig, lønnsomt og omstillingsdyktig næringsliv»
- «God tilgang på kompetanse og varierte arbeidsmarked-, bolig- og servicetilbud»

Slike samfunn er dyktige når det gjelder å omstille seg i forhold til fremtidig utvikling, når det gjelder både endringer i næringslivet og befolkningen (Regjeringen, 2001). Man kan også på global basis se til FNs bærekraftsmål, spesielt knyttet til bærekrafts mål nummer 11, Bærekraftige byer og lokalsamfunn.

4.5 FNs bærekrafts mål

Bærekraftsmålene fra FN legger til rette for en felles arbeidsplan for hvordan man skal prøve å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030 (FN, 2021). Bærekraftsmålene består av 17 mål og 169 delmål, og disse skal bidra med å rettlede både land og næringsliv slik at alle har en felles plattform. Målene skal også kunne prioritere de mest sårbare menneskene, noe som vil kunne variere fra land til land i hvordan man definerer sårbare mennesker (FN, 2021).

I tråd med oppgavens problemstilling og mål, har oppgaven valgt å se på bærekraftsmål nummer 9 og 11. Grunnen til dette er fordi disse to bærekraftsmålene omhandler det å fremme bærekraftig industrialisering og innovasjon, samt gjøre lokalsamfunn robuste og bærekraftige. Selv om det har blitt valgt å se på disse to målene, så vil oppgaven også gå gjennom de andre målene uten at de spesifikt henviser til. Det å vise til og beskrive alle bærekraftsmål blir for overveldende og urealistisk i denne sammenheng.

Bærekraftsmål nummer 9 omhandler industri, innovasjon og infrastruktur, og har 8 delmål. Det har blitt valgt ut 4 delmål som ansees som relevante for denne oppgavens tema. De fire delmålene som har blitt valgt er delmål 9.2, 9.3, 9.4 og 9.5. Alle figurene i dette delkapitlet er hentet fra FN.no.

Delmål 9.2 fremmer inkluderende og bærekraftig industrialisering og næringsstruktur, og et av målene er å øke andelen av sysselsatte (FN, 2021).

Delmål 9.3 øker muligheten for å få finansiell støtte for både små industribedrifter og andre bedrifter. I tillegg ser målet på å innlemme disse i verdikjeden enten kommunalt, regionalt eller nasjonalt (FN, 2021).

Delmål 9.4 ser blant annet på omstilling av næringslivet. Her er det fokus på en bærekraftig og bedre utnyttelse av de tilgjengelige ressursene, og bruk av miljøvennlig- og teknologiske prosesser (FN, 2021).

Delmål 9.5 har som mål å stryke kunnskap i samfunnet gjennom forskning, samt stimulere til innovasjon (FN, 2021). FN har en egen side der man kan sjekke status på hver av hovedmålene.

Status knyttet til mål 9, er at den pågående globale pandemien har medført til blant annet en nedgang i produksjon og transport industrier. Dette er noe videre er med på å påvirke den globale næringskjeden (UN, 2021). Konsekvensen av dette er tap av arbeidsplasser og en brems i utviklingen. På nasjonalt nivå så er det slik at Norge må jobbe mer med satsing av forskning og innovasjon, for å til en mer bærekraftig fremtid (FN, 2021).

Bærekraftmål nummer 11 handler om bærekraftige byer og samfunn, og har som mål å gjøre byene og lokalsamfunnene mer inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige (FN, 2021). Det er tilknyttet ti delmål til mål 11. I denne oppgaven har blitt valgt ut 3 delmål som betraktes som relevante for oppgavens tema. Delmålene som har blitt valgt er 11.1, 11.3 og 11.a.

Delmål 11.1 har som mål å sikre at alle i samfunnet får de grunnleggende tjenestene og behovene som de trenger.

Delmål 11.3 bidra til en mer integrert og bærekraftig samfunnsplanlegging. Det går ut på å inkludere befolkning enda mer i planlegging, og unngå å unnlate noen når de viktige beslutningene blir tatt.

Delmål 11.a jobber med å støtte opp positive økonomiske og sosiale forbindelser mellom blant annet by- og spredtbygde områder (FN, 2021). Dette oppnås ved å styrke både de regionale og nasjonale planene.

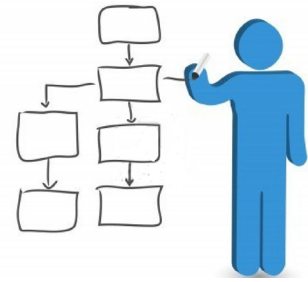
4.6 omstilling

Til nå så har oppgaven sett på sårbarhet og robusthet, og forskjellige indikatorer i sammenheng med dette. I næringsssammenheng kan man ofte relatere prosessen fra å være sårbar til robust for omstilling. Men hva betyr det å omstille seg? Det finnes flere beskrivelser på hva omstilling betyr, og det er dermed ikke en entydig definisjon på det. I denne sammenheng skal det sees på omstilling i forhold til endring i næringslivet.

4.6.1 Omstillingstyper

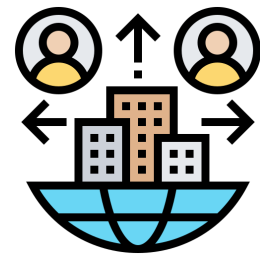
Omstilling kan beskrives som å utvikle seg, der man i denne sammenheng tilpasser seg en ny situasjon (NHO, 2021). En omstilling kan både skje i en virksomhet, enkelt næring og i næringslivet for et avgrenset område (Isaksen, 2018). Eksempler på omstillinger kan være omorganisering, nedbemanning, oppbemanning, outsourcing, fisjon, fusjon, flytting av arbeidsplassen etc. (NHO, 2021). Figurene i dette delkapittelet er hentet fra flatticons.

Omorganisering handler om en intern endring av organisasjonsstrukturen. I en slik endringsprosess utarbeider man innholdet i de oppgavene som man skal gjøre, og strukturen knyttet til det. Omorganisering er vanlig, og er et av de mindre dramatiske omstillingene. Ofte unngår man å nedbemanne eller lignende handlinger (Hilsen, 2016).

Nedbemanning er en prosess der en omlegning av virksomhetens produksjon, resulterer i kutt av kostnadene. Videre følger det med at antall ansatte må tilpasses til kostnadsrammen som virksomheten har (Hilsen, 2016). En nedbemanning kan få konsekvenser både innad i virksomheten og utenfor, og er en komplisert prosess å gå gjennom. For store bedrifter kan ringvirkningene også få konsekvenser for resten av samfunnet (Hilsen, 2016).

Outsourcing er en prosess der man velger å levere en tjeneste via en kontraktør som har den spesialisering som trengs for å levere varen eller tjenesten. Hovedansvaret for tjenesten blir tatt ut av virksomheten, men den blir fulgt opp videre for å holde oversikt om at den leveres i henhold til avtalen hos kontraktøren. Ved å outsource, så kan virksomheten fokusere mer på de oppgaven som er viktig for dem (Visma, 2021).

En fusjon er en sammenslåing av to enheter. Det kan enten være innad i en virksomhet eller to forskjellige virksomheter som slår seg sammen. Fusjonering kan ha ulike fordeler, for eksempel at man kutter ned kostnader på overlappende funksjoner, og man utnytter hverandres spisskompetanse (Hilsen, 2016).

4.6.2 Drivkrefter for omstilling

Det ligger til grunn flere drivkrefter for en omstilling. De overnevnte omstillingstype har sine forskjellige drivkrefter som fører til handling. Nedenfor har det blitt utredet frem forskjellige drivkrefter i en endringsprosess. Ekspertdrevet-, teknologidrevet-, designdrevet- og kommunikasjon drevet endring.

Ekspertdrevet endring i omstillings sammenheng, er en prosess der man henter inn ekspertise utenfra for å iverksette tiltak (Gustavsen, Hofmaier, Philips, & Wikman , 1996, s. 64). Et eksempel på ekspertdrevet endring kan være ønsket reduksjon av antall ulykker på en byg-

geplass. Handling som utføres er at man for eksempel henter inn ekspertise og kunnskap utenfra for å bedre HMS på byggeplassen. Ekspertdrevet endring starter ofte med enkelte individer som ser en mulighet for endring. Det er ikke alltid nødvendig med en gruppe mennesker som setter seg ned for å bestemme hva som skal endres.

Teknologidrevet endring er endring som er iverksatt som et resultat av at det dukker opp nye problemstillinger som enten skaper problemer eller muligheter (Gustavsen, Hofmaier, Philips, & Wikman, 1996, s. 66). Hvis denne type endringen gjøres riktig, kan det skape nye muligheter på en arbeidsplass. Hvis det derimot gjennomføres på en uriktig måte, så kan det få negative konsekvenser for arbeidsplassen. Det er dermed viktig å ha et fokus på at det ikke er teknologien som er målet, men at teknologien heller er et verktøy for å oppnå det målet man ønsker seg.

Designdrevet endring er endring der en tilpasning følger en beskrivelse som har blitt utredet i forkant av en omstilling (Gustavsen, Hofmaier, Philips, & Wikman, 1996, s. 67). Designdrevet endring er ment for å ta hensyn til hvordan teknologien skal samhandles med brukeren, eller i tilfeller med fabrikker, hvordan arbeiderne effektivt skal kunne utnytte den nye teknologien. Teknologien skal gjøre menneskene bedre til å gjøre det de er gode til.

Kommunikasjonsdrevet endring referer til prosjekter der drivkraften for utvikling handler om kommunikasjon mellom styret og de ansatte (Gustavsen, Hofmaier, Philips, & Wikman, 1996, s. 68). I kommunikasjonen mellom begge parter, så utvikles det nye måter å organisere arbeidet på (Hilsen, 2016). Hovedforskjellen mellom kommunikasjonsdrevet endring og konseptdrevet endring, er at kommunikasjonsdrevet endring ofte har en mangel på retningslinjer og struktur på hvordan man skal gå fremover.

4.6.3 Problemer med omstilling

Til nå så har oppgaven kartlagt et utvalg av forskjellige typer omstillinger. Videre beskrives de hindringene og utfordringer som kommer med en omstillingsprosess. Det er flere faktorer som spiller inn for å få til en omstilling enten i en virksomhet eller i næringslivet. Tidligere erfaring fra en omstillingsprosess er en av faktorene. En god opplevelse fra en tidligere erfaring vil kunne ha en positiv påvirkning, mens en dårlig erfaring fra tidligere omstillinger vil kunne resultere i en mer negativ innstilling ut mot fremtidige omstillinger (Hilsen, 2016). Motstanden mot en omstilling trenger ikke alltid å være konkret og saklig, men ofte er den rasjonell og bygger på tidligere erfaringer. En faktor som kan bidra til en positiv opplevelse er trygghet over de arbeidsoppgavene man skal utføre.

Det at de ansatte føler seg trygge over sine nye arbeidsoppgaver vil også kunne bidra positivt. Mangel på kunnskap til å utføre arbeidsoppgaven sin kan utvikle seg til å være et hinder for omstilling. Dette på grunn av at de ansatte ikke har nok erfaring, eller har tilegnet seg den kunnskapen som trengs for å gjøre jobben sin (Hilsen, 2016). Dess mindre tro det er til en omstilling og vilje til å tilegne seg ny kunnskap, dess vanskeligere blir det å få gjennom omstillingen. Dermed er det viktig med god dialog og samspill mellom ledelsen og de ansatte.

Kommunikasjon mellom ledelse og ansatte er viktig for å kunne få til en god omstilling. Der som målene fra lederskapet ikke er klare, eller at det ikke er bestemt hvordan man skal nå de ulike målene, skaper dette motstand for omstilling (Kommunal- og moderniseringsdeparterementet, 2018, s. 17). Dette henger også med at dess større en omstilling er, dess større blir motstanden. Motstanden kan skyldes personmessige konsekvenser, som at de ansatte mister sine jobber og må flytte for å skaffe seg ny jobb. Motstanden i omstillingen kan også gjenspeile hvilken rolle de ansatte har hatt i omstillingsprosessen, med tanke på deres involvering og synspunkter om saken (Kommunal- og moderniseringsdeparterementet, 2018, s. 17).

I realiteten er det ofte slik det er lettere å bryte ned tillit enn det er å bygge den opp (Hilsen, 2016). Dermed kan lukkede omstillingsprosesser være et hinder for selve omstillingen. Dette kommer av at alt ikke blir kommunisert ut til de personene som blir berørt av omstillingen, og at det er manglende tillit mellom ledelsen og de ansatte. Åpenhet og kommunikasjon er dermed nøkkelementer for å lykkes med omstilling. For lederne er det dermed viktig at man tidligst mulig informerer konsekvensene omstillingen får for den enkelte. Informasjonen til den enkelte skal vise de positive og negative sidene ved omstillingen, hva den ansatte selv kan påvirke, samt fremdrift og tidsplan (Kommunal- og moderniseringsdeparterementet, 2018, s. 17).

4.7 Innovasjon

4.7.1 Hva er innovasjon?

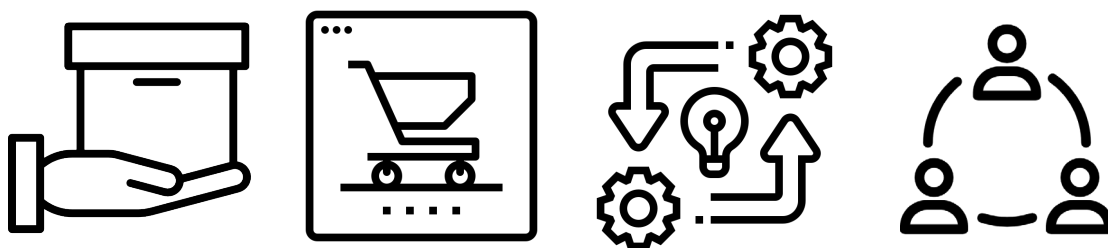
Ovenfor har det blitt sett både på hindringene samt drivkreftene for omstilling, men sentralt for omstillingsprosessen ligger innovasjon. Definisjonen av innovasjon som brukes i denne oppgaven er av Joseph Schumpeter, fra hans store verk "The theory of economic development". Ifølge Schumpeter, så er innovasjon «*en prosess av industriell omstilling, som kontinuerlig revolusjonerer den økonomiske strukturen fra innsiden, ved å kontinuerlig ødelegge den gamle strukturen og kontinuerlig skape nye*» (Sledzik, 2013, s. 90). Schumpeter deler videre innovasjonsprosessen inn i fire dimensjoner: Oppfinnelse, innovasjon, utbredelse og imitering (Sledzik, 2013, s. 90). Disse er vist i figur 4.3.

Figur 4.3: Innovasjonsprosessen

Schumpeter stresser også det faktum at en oppfinnelse ikke er en innovasjon før det har en praktisk anvendelse. Innovasjon kan derfor med andre ord sies å være en kreativ destruksjon, og i denne destruksjonen står har entreprenøren en viktig rolle for å utspille rollen som den som driver forandringen (Sledzik, 2013, s. 91). Typiske trekk ved entreprenører er at ofte er kloke, årvåkne, energiske og har en stor vilje. Dagens innovasjon handler ikke bare om enkeltindivider som tar initiativet, men det handler også om at selskaper og bedrifter også inntar entreprenør rolle for videre vekts (Sledzik, 2013, s. 94). I dag så bruker bedriftene forskjellige metoder for å kunne nå ut til kunden.

Ofte bruker bedriftene følgende former for innovasjon; produkt-, markeds-, prosess- og organisatorisk innovasjon, illustrert i figur 4.4 (Regjeringen, 2010). Produktinnovasjon handler om utvikling eller produksjon av nye produkter eller tjenester som legges ut på markedet. Markedsinnovasjon er innovasjon knyttet til det å skape nye markeder for produkter eller tjenester, gjennom blant annet nye metoder for markedsføring. Markedsføringen kan omhandle bruk av markedsføringen 4p'er: produkt, pris, påvirkning og plassering (SSB, 2021). Prosessinnovasjon handler om å komme frem med nye måter for fremstilling eller distribuering av produkter eller tjenester. Den siste formen for innovasjon er organisatorisk innovasjon som går ut på å finne nye og smartere metoder for å organisere arbeidsoppgaver på. For at organisasjonene skal kunne få til en god innovasjonsprosess innad i selskapet, er det viktig at de har en strategi og en god ledelse.

Figur 4.4: Innovasjonsmetoder i form av produkt, marked, prosess og organisasjon

Begrepet strategi kan beskrives som et opplegg som settes til grunn for å oppnå et bestemt mål, og strategien knyttes sammen med målene som man ønsker å oppnå (Høiback, 2020). Det er flere måter å definere hva ledelse er, men i denne oppgaven så går ledelse ut på å ta beslutninger, sette mål og ta ansvar (Sagberg, 2020). Kombinerer man disse strategi og ledelse så får man strategisk ledelse, som bygger videre på målene og beslutningene som man har tatt for å avgjøre virksomhetens fremtid.

4.7.2 Trendspotting

Innovasjon handler ikke bare om å skape et behov for en tjeneste eller vare, men det handler også om å se hva som kan være et behov i fremtiden. Markedsføring er en del av innovasjonsprosessen, og en av pilarene til markedsføring er å forutse kundens fremtidige behov (Houston, 1986, s. 86). Innovatører må kunne fange opp kommende trender som vil kunne påvirke kundens behov for at de skal lykkes med deres planer. Det finnes to forskjellige metoder for trendspotting, den kvalitative- og den kvantitative metoden.

Den kvalitative metoden går ut på «å forutsi starten på et banebrytende skifte i forbrukernes interesse eller atferd, slik som fremveksten av et nytt paradigme i mote eller livsstil» (Du & Kamakura, 2012, s. 515). Den kvantitative metoden «handler om trender i tradisjon med tidsserie-analyse – det vil si banene eller trendlinjene til en samling langsgående mål» (Du & Kamakura, 2012, s. 515). Med andre ord så er kvalitativtrendspotting mer revolusjonerende, og bidrar til mer radikale endringer som kan endre markedet i flere år fremover. Kvantitativtrendspotting er med andre ord evolusjonær, og fokuserer mer på å avdekke de skjulte trendlinjene som allerede eksisterer i markedet og utnytte de i fremtiden. Det overordnede målet med trendspotting er å oppdage skjulte muligheter eller trender gjennom å kombinere data fra flere kilder som sosiale medier, samtaler, tekster, dokumenter etc. (Andreassen, Lervik-Olsen, & Calabretta, 2015, s. 13).

Trendspotting skal være en strukturert metode for bedriftene, for å gjenkjenne og tolke forbrukertrender. Figur 4.5 illustrer analysen. Det anbefales dermed at bedriftene har et system for å legge til rette for trendspotting og at man også har fokus på at det skal være markedsorientert (Andreassen, Lervik-Olsen, & Calabretta, 2015, s. 13). En del av trendspotting er å finne ut hvilke «jobber som kunden ønsker å få gjort», og deretter utvikle løsninger som er med på å gjøre denne «jobben» for kunden. De jobbene som en kunde ønsker er å gjøre har en sosial, funksjonell og emosjonell dimensjon (Christensen, Cook, & Hall, 2005, s. 76). Hvis markedet greier å forstå disse dimensjonene, så vil det være enklere å kunne designe produkter som er direkte rettet mot det behovet som kunden har.

Figur 4.5: Trendspotting illustrasjon

4.8 Attraktivitet

Teorien som har blitt redegjort frem til nå, leder frem mot målet, som er en bærekraftig utvikling av byer og områder. Det å skape attraktive områder er et av virkemidlene for å oppnå en bærekraftig utvikling. Det er en sammenheng mellom næringslivet og hvor attraktivt det er å bo et sted (Vareide, 2018, s. 18). Bostedsattraktivitet handler om kvaliteten som er knyttet til de forholdene som et sted innehar og kan påvirke (Vareide, 2018, s. 17). Det er mange forhold som er med på å påvirke hvor attraktivt et sted er, det kan være tjenester, arbeidsplasser, aktiviteter, skoler etc. Mangel på flere av disse forholdene vil redusere attraktiviteten (Vareide, 2018, s. 17). Videre så beskrives attraktivitet i form av bosetting og næring.

Attraktivitet er en stedlig egenskap som påvirker flyttestrømmen til et sted, enten ved at stedet tiltrekker seg næringsliv eller besøkende som skaper arbeidsplassvekst og derigjennom innflytting, eller at stedet er attraktivt som bosted uavhengig av arbeidsplassutvikling

- Telemarkforskningen (2013)

4.8.1 Attraktivitets kategorier

Denne oppgaven har valgt å se på fire kategorier for attraktivitet, og forskjellige faktorer som kan bidra til å gjøre et sted attraktivt. De fire kategoriene er: Areal og bygninger, ameniteter, omdømme, og stedlig kultur og identitet (Vareide, 2018, s. 186). De fire kategoriene kan ha ulike forhold og deles inn i de tre ulike attraktivitetsdimensjonene som er bosted, besøk og bedrift (Vareide, 2018, s. 186). Attraktivitetspyramiden er vist i figur 4.6. Tabell 4.1 nedenfor vises kategoriene og forhold som er på å gjøre et sted attraktivt

	Bosted	Besøk	Bedrift
Areal og bygninger	Boligtomter, arealer og boliger	Overnatting, hytter og hyttetomter	Næringsareal og næringsbygg
Ameniteter	Kommunale tjenester, fritidstilbud, natur	Attraksjoner og aktiviteter, natur	Service fra det offentlig og fra private. Økonomiske incentiver
Omdømme	Omdømme som bosted	Omdømme for besøk, destinasjonsmarkedsføring	Omdømme som næringsted
Stedlig kultur og identitet	Lokal identitet, åpenhet, optimisme	Gjestfrihet, service	Risikovilje og vilje til vekst, samarbeidsånd, næringsvennlighet

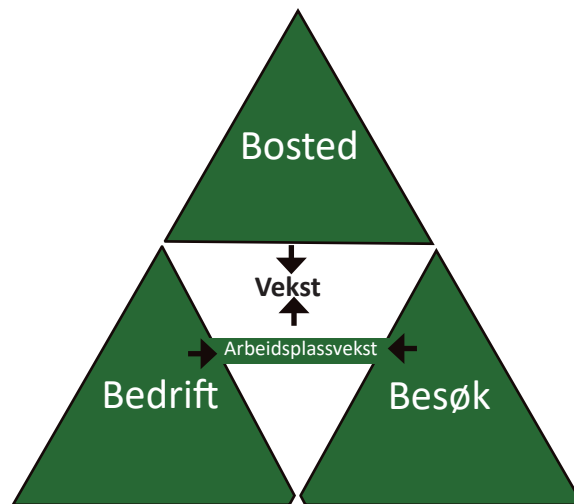
Tabell 4.1: Attraktivitetskategorier

Areal og bygningskategorien ser på forhold som skaper bostedskvalitet, faktorer som er med på å påvirke hvor attraktivt det er flytte til et sted, eller fortsette å bo der. De ulike forholdene er blant annet tilgjengelig tomter, boliger og boligpriser (Vareide, 2018, s. 188). I distriktene så er problemet knyttet til bygging av nye boliger, det bygges for få boliger selv om det er ledige tomter for utbygging (Vareide, 2018, s. 190). Dette kan skyldes lave boligpriser, noe som gjør det ulønnsomt å bygge en ny bolig ettersom man allerede har et urealisert tap selv ved innflytting. Dette gjør det også vanskelig for de som ønsker å etablere seg et nytt sted, ettersom det er få boliger tilgjengelig, og de som er tilgjengelig er eldre og nedslitte boliger (Vareide, 2018, s. 190). Den gradvise aldrende boligmassen er dermed med på å gjøre et sted mindre attraktivt.

Ameniteter er ulike tilbud eller goder som er med på å gjøre et sted attraktivt (Vareide, 2018, s. 193), og er i denne sammenheng fysiske og konkrete tilbud som kan tilbys på et sted. Ameniteter kan både være offentlig- og private servicetilbud som for eksempel; helse-tjeneste, skoler, administrative tjenester, butikker, kulturopplevelser etc. (Vareide, 2018, s. 193). De overnevnte tilbudene kan øke besøksattraktiviteten til stedet, ettersom det trekker til seg folk. For bedriftene vil attraktiviteten til stedet være annerledes, og fokuset vil være på de amenitetene som bedriften har bruk for, eller som er med på å bidra til verdiskapning for bedriften. Eksempler på slike ameniteter kan være muligheter for samarbeid på tvers av virksomheten og tilgang til finansiell støtte, både for etablerte- og nyetablerte virksomheter (Vareide, 2018, s. 194).

Omdømme er knyttet til hva andre enn de som bor på stedet synes om stedet, eller hva de assosierer stedet med (Vareide, 2018, s. 196). Hvordan folk betrakter et sted kan både være negativt eller positivt, og kan i stor grad påvirke besøksattraktiviteten til et sted. Omdømme er noe som dynamisk, og noe som man kan sette inn tiltak til for å kunne endre. Meningene om et sted er noe som man kan vurdere før bosetting, og er noe som er med på å påvirke et steds attraktivitet (Vareide, 2018, s. 196).

Den siste kategorien av attraktivitetskategoriene er stedlig kultur og identitet. Kultur delen er i denne omgang knyttet til de relasjonelle og emosjonelle forholdene blant innbyggerne på stedet (Vareide, 2018, s. 199). Eksempler på kulturelle forhold som er med på å gjøre et sted attraktivt er samarbeidsånd, åpenhet, gjestfrihet, risikovilje og optimisme (Vareide, 2018, s. 199). Dess bedre samarbeid det er mellom de forskjellige virksomhetene på stedet, dess enklere kan det være å få til en vekst i næringslivet. Begrepet identitet kan i denne sammenheng knyttet til tilbørighet og hvor knyttet befolkningen føler de er til området. Dess mer man identifiserer seg med stedet, dess mindre er man villig til å forlate stedet, og kan føre til økt engasjement i lokalsamfunnet (Vareide, 2018, s. 199).

Figur 4.6: Attraktivitetspyramiden

4.8.2 Hvordan skape endring?

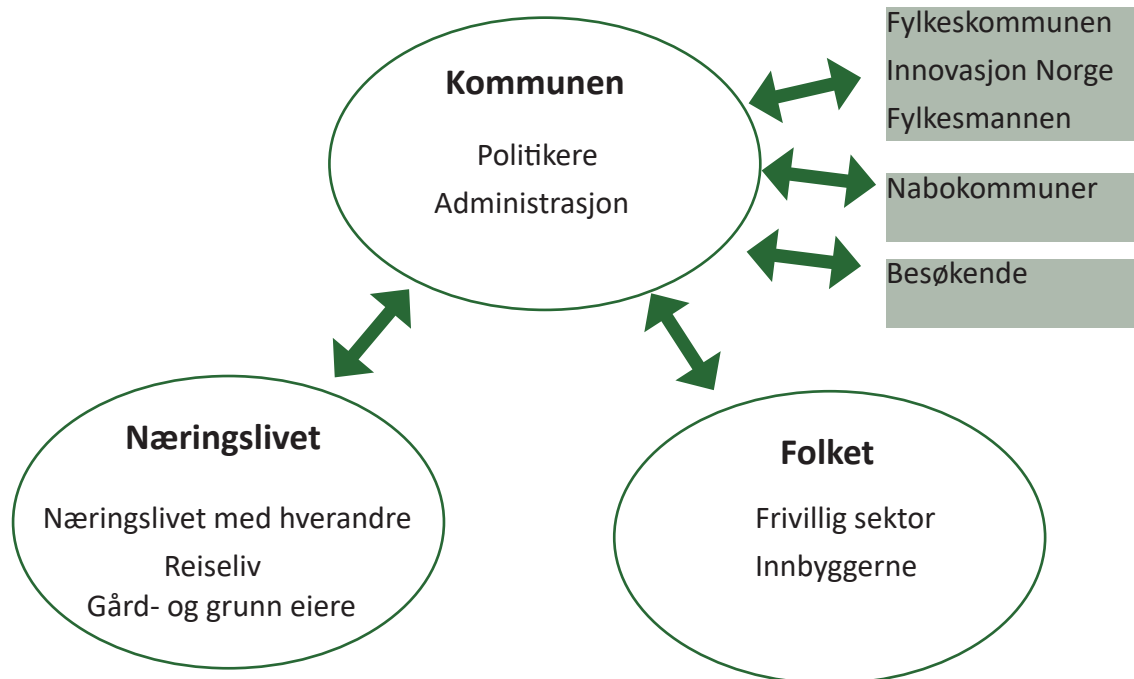
Med bakgrunn i de ulike attraktivitetskategorier presentert ovenfor, så er det klart at attraktivitet er noe som kan endres og påvirkes. Ansvaret med å øke attraktiviteten på et sted, ligger hos flere aktører. På lokalt nivå så starter ofte endringsprosessen i kommunen (Vareide, 2018, s. 205). Endringsprosessene presenteres i forbindelse med nye kommuneplaner som for eksempel, samfunnsplaner, næringsplaner eller liknende. Det er kommunen som definerer målene for samfunnsutvikling og bearbeider de ulike strategiene og tiltak (Vareide, 2018, s. 205). Med dette så ligger en stor del av ansvaret på kommunen, med sine politikere og administrasjon, for å skape et attraktivt sted.

Det er ikke bare kommunen som har ansvaret for å skape attraktivitet på et sted. Når det handler om næringslivsattraktivitet, så er næringslivet selv den viktigste aktøren for å skape denne type attraktivitet (Vareide, 2018, s. 205). I denne sammenheng er derfor næringslivsforeninger sentrale. Næringslivsforeninger representerer næringslivet, og har et styre som sammen representerer næringslivet i kommunen (Vareide, 2018, s. 205). Næringslivsforeninger pleier å arrangere kurs og generalforsamlinger, og har en verdifull rolle i å opptre på vegne av næringslivet i samarbeid med kommunen.

En annen gruppe som kan være med å skape en endring, for å kunne øke et steds attraktivitet er den frivillige sektoren (Vareide, 2018, s. 206). Frivillig sektor består av «folket», og har en innvirkning på bostedsattraktiviteten. Frivillig sektor har ofte ansvar for fritidstilbudene på et område, og har en mye nærmere kontakt og kommunikasjon med befolkning. Til sammenligning, så har ikke kommunen den samme kommunikasjonen og kontakten med befolkningen. Aktørene som står utenfor boksene i figur 4.7 tillitsrelasjoner, har blitt lagt til,

ettersom de også kan ha en innvirkning og være ressurser for å gjøre et sted attraktivt (Vareide, 2018, s. 206).

En viktig faktor som kan ha stor påvirkningskraft for attraktiviteten på et område er tillit (Vareide, 2018, s. 208). Tillit er en egenskap som har evne til å knytte relasjoner mellom ulike aktører. Det er derfor viktig at det er tillit mellom de ulike aktørene i samfunnet, for å kunne skape et attraktivt sted. Figur 4.7 viser en illustrasjon av de ulike tillitsrelasjonene mellom de nevnte aktørene for å skape et attraktivt sted.

Figur 4.7: Tillitsrelasjonene mellom endringsaktørene (Vareide, 2018)

05

Planer

5 Overordnede planer

5.0 Kapittelsammendrag planer

Plankapittelet tar for seg de ulike overordnede planene fra nasjonalt-, regionalt- og kommunalnivå, og disse planene bygger på hverandre. Regjeringen formidler de overordnede målene, mens det er opp til fylkeskommunene og kommunene å gjennomføre disse målene. Kunnskapen som tilegnes gjennom disse planene brukes i diskusjonen.

Det er kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) som har ansvar for politikktutforming på nasjonalt nivå innen en rekke samfunnsområder, som for eksempel kommuneøkonomi og bostedpolitikk. For perioden 2019-2023 ønsker regjeringen:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

I utforming av de regionale planene er bærekraftsmålene sentrale og danner grunnlag for planene. Trøndelagsplanen 2019-2030 er den overordnede planen for Trøndelagsfylke og har tre satsningsområder. Bolyst og livskvalitet; Kompetanse, verdiskapning og naturressurser; Regionale tyngdepunkt og kommunikasjoner

Det har blitt valgt ut tre regionale planer som er beskrevet i mer detalj. De tre planene er; Internasjonalt handlingsprogram 2020-2023, Et verdiskapende Trøndelag og FoU strategi. Internasjonalt handlingsprogram ser på hvordan Trøndelag kan etablere seg i det internasjonale markedet, med vekt på det nordiske og europeiske markedet. Et verdiskapende Trøndelag ser på fem utviklingsmål innenfor bioøkonomi, sirkulærøkonomi, smarte samfunn, havrommet og opplevelsesnæringen. FoU strategien ser blant annet på hvordan man kan forsikre at forskning og ressurser til forskning kommer til nytte for hele regionen.

Det har blitt valgt ut tre ulike kommunedelplaner; Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2030, næring og kultur. Samfunnsdelplanen tar for seg målene og strategiene som kommunen har utarbeidet. Næringsplanen ser på de forhold som kan bidra til å utløse næringsmessig vekst, som videre har en stor betydning for samfunnsutviklingen. Kulturdelplanen ser blant annet på faktorer som kan være med å gjøre Levanger til et attraktivt kultursted.

Nasjonale planer: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Bilde 1: Nasjonale forventninger til regionale og kommunal planlegging (KMD, 2021)

Regionale planer: Trøndelagsfylkeskommune

Bilde 2,3,4,5: Regionale planer (Trøndelag fylkeskommune, 2021)

Kommunedelplaner Levanger kommune

Bilde 6,7,8: Kommunaleplaner (Levanger og Verdal kommune, 2021)

Kapitel 5 skal ta for seg planer på tre forskjellige nivåer, nasjonalt, regionalt og kommunalt. Dette er for å se om det er en sammenheng mellom de ulike planene på de tre forskjellige nivåene, og om målene som settes blir etterfulgt i virkeligheten.

5.1 Nasjonale planer

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) har ansvar for politikkutforming og forvaltning innenfor en rekke sentrale samfunnsområder som for eksempel regional- og distriktpolitikk, kommunal forvaltning, kommuneøkonomi og modernisering for å nevne noen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet , 2021). KMD skiller mellom regional næringsutvikling som gjelder for hele landet og næringsutvikling i distriktsområder. Det skyldes blant annet mer spredning i næringslivet, store avstander og et mindre marked.

I løpet av våren 2021 skal KMD legge ut en ny strategi for småbyer som regionale kraftsentre. Gjennom denne strategien ønsker de å gjøre småbyene mer attraktive og bedre rustet til samarbeid med distriktskommunene rundt. Det er et ønske om å utvide tjenestetilbudet, bedre utdanningstilbudet og skape arbeidsplasser. Den tette tilknytningen skal også bidra til innovasjon og samarbeid, samt gjøre stedene mer attraktive (Kommunal- og moderniseringsdepartementet , 2021). De fem hovedtemaene for østrategien er:

- Tilgjengelighet
- Attraktive byer og levende samfunn
- Næringsutvikling
- Kompetanse og kompetansearbeidsplasser
- Tjenester

5.1.1 Nasjonale forventninger

Regjeringen legger hvert fjerde år frem nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging som mål om å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. Fylkeskommunen og kommunen har nå større handlingsrom, men også større ansvar for å sørge for at både de nasjonale målene blir gjennomført (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019, s. 3). Regjeringen formidler dermed de overordnende målene, men det er fylkeskommunene og kommunene som er nøkkelaktørene. De er nemlig tettere på folket, og har et større kjennskap til de lokale aktivitetene, noe som øker deres påvirkningskraft.

For perioden 2019-2023 har regjeringen lagt vekt på disse fire utfordringer, som de anser som store:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

Får å skape et bærekraftig velferdssamfunn er man avhengig av å skape arbeidsplasser over hele landet (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019, s. 13). Fylkeskommunene og kommunene er med på å stimulere til omstilling, vekst og nye arbeidsplasser, samt skape gode rammebetingelser for et mangfoldig og konkurransedyktig næringsliv. Regjeringen legger også vekt på innovasjon, samt at det skal legges til rette for vekst i sysselsetting i grønne og bærekraftige næringsliv (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019, s. 13).

Regjeringen ønsker å legge til rette for at verdiskapningen og innovasjonen skal kunne skje basert på de regionale og lokale ressursene i hele landet. Her skal dermed fylkeskommunene og kommunene legge til rette for at de ulike næringsaktørene og interesseorganisasjonene er aktive og deltar i de ulike planprosessene, samt at det skapes arenaer for samarbeid. Det skal skapes gode rammebetingelser for gründere og små og mellomstore bedrifter, noe som vil kunne bidra til å skape nye arbeidsplasser.

Når det handler om å skape et sosialt og bærekraftig samfunn, har regjeringen lagt vekt på regionale løsninger når det kommer til boligpolitikk. Regjeringen er opptatt av at lokal boligpolitikk skal være integrert i kommunens strategi for samfunnsutvikling, der de ulike behovene sees i sammenheng (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019, s. 26). En god boligpolitikk kan bringe med seg flere fordeler som for eksempel økt rekruttering av arbeidsplasser til kommunen, godt lokalmiljø for befolkningen og andre lokaletjenester. Det kan også bidra til at flere bedrifter ønsker å etablere seg, eller bli i enten kommunen eller regionen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019, s. 27).

Gode skoler og utdanningsinstitusjoner, og en kombinasjon av et godt kulturtilbud er blant noen av forutsetninger som ligger i grunn for et godt bomiljø (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019, s. 28). Gjennom å skape levende og attraktive områder, kan man også skape et trygt samfunn for alle. Derfor er det ønskelig at sentrumsområdene skal kunne tilby et mangfold av aktiviteter og et godt variert tilbud.

5.2 Regionale planer - Trøndelag fylkeskommune

Som beskrevet i de nasjonale planene har fylkeskommunen et ansvar for at de nasjonale målene blir gjennomført, og dette gjøres ved å lage egne planer som bygger videre på de nasjonale. FNs bærekraftsmål er en del av grunnlaget for planene, og er dermed med på føre veien videre. Trøndelagsplanen er den overordnede planen for Trøndelagsfylke.

Trøndelagsplanen 2019-2030 er den overordnede planen for Trøndelag fylke og gir mål om strategisk retning for utvikling på sentrale samfunnsområder. Trøndelagsplanen har tre satsningsområder og ni prioriterte retningsmål.

Bolyst og livskvalitet

- I 2030 skal god livskvalitet og mangfold kjennetegne Trøndelag
- I 2030 er kunst og kultur en viktig drivkraft for samfunnsutvikling i Trøndelag
- I 2030 er Trøndelag best i Norge på regional samhandling

Kompetanse, verdiskaping og naturressurser

- I 2030 har Trøndelag et omstillingsdyktig og framtidsrettet arbeids- og næringsliv
- I 2030 er trøndersk næringsliv basert på miljøvennlig næringsutvikling og teknologi
- I 2030 har Trøndelag bærekraft produksjon av mat og bioråstoff

Regionale tyngdepunkt og kommunikasjoner

- I 2030 har Trøndelag en bærekraftig areal- og transportstruktur
- I 2030 har Trøndelag et balansert utbyggings- og bosettingsmønster
- I 2030 har Trøndelag et samordnet transport- og samferdselssystem

For å kunne relatere funnene i de regionale planene til oppgavens formål, har det blitt valgt ut tre planer som det skal sees nærmere på. De tre planene er Internasjonalt handlingsprogram 2023, Et verdiskapende Trøndelag og FoU-Strategi.

5.2.1 Internasjonalt handlingsprogram 2020-2023

Trøndelags fylkeskommunens internasjonale handlingsprogram bygger videre på Trøndelagsplanen 2019-2030 og Innovasjon Norges måldokument. Fokuset i denne planen ligger i internasjonalisering og knytte regionen til det internasjonale markedet. Norden og Europa er de to områdene det har blitt lagt vekt, siden Europa også er det viktigste markedet for Norge (Trøndelag fylkeskommune og Innovasjon Norge, 2018, s. 3). Det kreves samarbeid, kunnskap og innovasjon, når man skal omstille seg, og i dag handler det å omstille seg til et grønnere, smartere og mer nyskapende samfunn. Internasjonalsamarbeid vil derfor være bidra til å skape vekst i samfunnet og bidra med å løse de problemstillingen som samfunnet står ovenfor

(Trøndelag fylkeskommune og Innovasjon Norge, 2018, s. 4).

I planen trekkes det blant annet frem at det skal bygges videre på Trøndelags fortrinn innen naturressursbaserte næringer og sterke kunnskaps- og teknologimiljø (Trøndelag fylkeskommune og Innovasjon Norge, 2018, s. 7). Tiltakene knyttet til å skape fortrinn innen naturressursbaserte næringer er blant annet gjennom sirkulærøkonomi, der utviklingen skjer gjennom åpne innovasjonsprosesser, aktiv deltagelse i internasjonalt samarbeid og god koordinering av aktører i innovasjonssystemet (Trøndelag fylkeskommune og Innovasjon Norge, 2018, s. 9). Når det kommer til kompetanse, er det blitt kartlagt at det er deler av det trønderske arbeidslivet som sliter med å tilegne seg den kompetansen de trenger. Både små og store bedrifter ser et økende behov for å etablere seg i det europeiske markedet. For å løse det økende behovet, har fylkeskommunen blant annet vektlagt å arbeide med kvalitet innen internasjonal mobilitet og utvikling av bransjekompetanse (Trøndelag fylkeskommune og Innovasjon Norge, 2018, s. 11). Kunnskapen og engasjement kan dermed økes ved å delta i de ulike arenaprogrammene som fylkeskommunen og Innovasjon Norge legger til rette for.

5.2.2 Et verdiskapende Trøndelag

Dokumentet Et Verdiskapende Trøndelag er en strategi for innovasjon og verdiskapning i Trøndelag, og ble vedtatt av fylkestinget i 2017 (Trøndelag fylkeskommune, 2017). Dokumentet ser på fem utviklingsmål, med ulike strategier knyttet til hvert utviklingsmål. Utviklingsmålene er innenfor bioøkonomi, sirkulærøkonomi, smarte samfunn, havrommet og opplevelsesnæring. Trøndelag har store en stor andel av naturressurser som de kan bruke for å øke verdiskapningen i fylket.

Det er en stor andel av næringslivet i Trøndelag som er basert på naturressurser, som for eksempel marineressurser, jord og skog (Trøndelag fylkeskommune, 2017, s. 6). Regionen har utnyttet det potensialet de har for videreutvikling av moderne lakseproduksjon og oppdrett. Regionen har store jordbruksarealer og står for ca. 20 % av den totale norske matproduksjonen. Når det gjelder skogbruket, så har regionen et veldig godt utgangspunkt og et stort marked.

Den trebaserte industrien er stor i Trøndelag, og har også knyttet til seg mange små- og mellomstore bedrifter (SMB). Det er likevel et stort fokus på å sikre seg at man har råstofftilgang på lang sikt også for denne industrien. Regionen har også landets eneste ARENA-klynge på skog, der ARENA-klynge er en klynge som tilbyr både finansiell og faglig støtte til langsiktig utvikling av regionale næringsmiljøer (Trøndelag fylkeskommune, 2017, s. 6). Andre satsingsområder som fylket har, er innenfor bioøkonomi og sirkulærøkonomi.

Trøndelag må bygge videre på de sterke produksjonsmiljøene og verdikjedene som de har innenfor landbruk, skogbruk og havbruk (Trøndelag fylkeskommune, 2017, s. 8). Innovasjonspotensialet i Trøndelag kan ytterligere utvikles ved å sørge for samarbeid, forretningsmodeller og teknologi slik at ressursutnyttelsen varer lengst mulig i verdikjeden når det gjelder sirkulærøkonomi. Et av utfordringene som har blitt kartlagt når det gjelder satsningsområdene er etableringen av gode koblinger mellom aktører og de ulike sektorene, som for eksempel koblingen mellom blå og grønn sektor (Trøndelag fylkeskommune, 2017, s. 8). For å kunne utnytte disse fortrinnene som ligger i regionen, så har Trøndelag et godt FoU-strategi for å gjøre nettopp dette.

5.2.3 FoU-Strategi

Trøndelagsregionen har en egen Forsknings og utviklingsstrategi som er med på å fremme forskning og utvikling (FoU) i både privat og offentlig sektor (Nord- og Sør Trøndelag fylkeskommune, 2016, s. 7). Hovedmålet for strategien er «Forskning og kunnskap skal være viktige drivkrefter for innovasjon og utvikling i næringsliv og offentlig sektor i et bærekraftig og framtidrettet Trøndelag» (Nord- og Sør Trøndelag fylkeskommune, 2016, s. 10). Denne strategien er en viktig driver for verdiskapning og konkurransekraft i regionen, og er også med på å øke kompetansenivået i regionen.

Det er videre laget fem strategier som skal være med å støtte opp hovedmålsettingen. De fem strategiene er som følgende (Nord- og Sør Trøndelag fylkeskommune, 2016, s. 11):

- Mobilisere til økt FoU i næringsliv og offentlig sektor
- Økt kjennskap til og bedre utnyttelse av virkemidlene
- Trøndelag som foretrukket samarbeidsarena for uttesting av nye teknologier, produkter og tjenester
- Stryke samarbeidet mellom studiestedene og nærings-/samfunnsliv for gjensidig nytte.
- Strategisk samarbeid for å styrke FoU-innsatsen i regionen

Trøndelag har også et fortrinn med tanke på sterke FoU-, teknologi- og industrimiljøer, i form av NTNU, SINTEF og Nord Universitet. Disse miljøene har en stor betydning for utvikling i både offentlig og privat sektor, noe som kan sikre både lokal og internasjonal spisskompetanse (Nord- og Sør Trøndelag fylkeskommune, 2016, s. 14). Til tross for at det er sterke FoU-miljø i regionen, er det ikke alltid godt utnyttet i de mindre byene og tettstedene.

Et av utfordringene som har blitt kartlagt med FoU i Trøndelag, er å sikre at forskning og ressurser til forskning kommer blir nyttig for hele regionen. Det har blitt observert store for-

skjeller i FoU-aktivitet mellom sentrale områder som for eksempel Trondheim og distrikområdene, dette gjelder ikke bare for Trøndelag, men også nasjonalt (Trøndelag fylkeskommune, 2017, s. 11). En annen utfordring er knyttet til størrelsen på bedriften, ettersom størrelsen på bedriften har noe å si for FoU-aktiviteten. De fleste små bedrifter har verken tid eller kapasitet til å sette av sine ressurser for å jobbe med nettopp dette, og har vane med å nedprioritere deltakelse arenaer for utvikling (Trøndelag fylkeskommune, 2017, s. 10). Dette kan også videre knyttes opp mot at de selv ikke er klare over den kompetansen de faktisk trenger. Dermed er det viktigere å få på plass god samhandling for å nå målene og lykkes med strategien.

5.3 Kommuneplaner

Kommunedelplanene bygger videre både på de nasjonale og regionale planene, og er mer konkrete mål som er tilpasset den lokale situasjonen. Levanger kommune sin visjon er LIVSKVALITET og VEKST. Nedenfor har det blitt valgt ut noen av kommuneplanene som for eksempel, kommuneplanens samfunnsdel 2015-2030, kommunedelplan næring og kommunedelplan kultur 2015-2022.

5.3.1 Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2030

Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2030 er en felles plan for kommunene Levanger og Verdal, og inneholder langsiktige mål og strategier for kommunesamfunnet. Den bygger videre på kommunenes visjon som er LIVSKVALITET OG VEKST (Levanger- og Verdal kommune, 2014, s. 3). For å knytte visjonen opp mot samfunnet, peker visjonen på ulike forhold som vekt i folketall, økt utviklingskraft, innovasjon og verdiskapning. Dette kan videre deles inn i de ulike samfunnsmålene som kommunen har satt seg.

Kommunen har satt seg fire samfunnsmål som de skal jobbe med å nå. Samfunnsmålene er som følgende:

- Våre kommuner er gode samfunn å leve i hele livet, og alle føler seg som en verdsatt del av felleskapet
- Alle barna får en best mulig start på livet
- Alle innbyggerne opplever trygghet, mestrer hverdagen, og har flere aktive leveår med god helse og trivsel
- Våre kommuner er en utviklingskraft i en bærekraftig og robust del av Midt-Norge

For å oppnå disse samfunnsmålene har kommunen lagt frem tre strategier for hvordan de skal oppnå dette. Strategiene er som følgende

- Sikre et bærekraftig samfunn
- Prioritere en god start og mestring hele livet
- Skape rause og robuste levemiljøer

Når det gjelder sikring av et bærekraftig samfunn, ønsker kommunen å være en tilrettelegger for et innovativt og lønnsomt arbeids- og næringsliv (Levanger- og Verdal kommune, 2014, s. 8). Ved å legge vekt på infrastruktur, næringsliv og samarbeid med andre kommuner, så vil dette også bidra til å skape en mer bærekraftig utvikling i regionen. Som en del av dette, legges det vekt på å inkludere innbyggerne i medvirkningsprosessen, samt skape et samspill mellom ulike aktører i samfunnet som for eksempel kunnskapsinstitusjoner, næringslivet og offentlige aktører (Levanger- og Verdal kommune, 2014, s. 8).

Den andre strategi handler om prioritering av en god start og mestring hele livet, her ønsker kommunen å legge til rette for et mer inkluderende, trygt og deltagende samfunn. Alle innbyggerne skal også kunne ha en mulighet for kulturopplevelser i kommunen, og bedre livet både på jobb og utenom (Levanger- og Verdal kommune, 2014, s. 10).

Den tredje Strategien handler om å skape rause og robuste livsmiljøer, her ønsker kommunen å skape et samfunn der innbyggerne får dekket de grunnleggende behovene sine, som for eksempel bolig, arbeid, utdanning, helse og andre relevante behov (Levanger- og Verdal kommune, 2014, s. 13). Kommunen ønsker derfor å legge til rette for slike aktiviteter og tilbud uavhengig av alder og livssituasjon. Det skal blant annet legges til rette for et godt og differensiert botilbud, som svarer på de behovene som er i samfunnet.

5.3.2 Kommunedelaplan næring

Kommunedelplanen for næring har som mål å definere Levanger og Verdal kommuners bidrag til å utløse næringsmessig vekstpotensial, samtidig som beredskapen i regionen sikres (Levanger- og Verdal kommune, 2017, s. 4). Næringslivet har stor betydning for samfunnsutviklingen og har en direkte påvirkning på flere av samfunnsområdene. Kommunen har derfor tatt på seg rollen som tilrettelegger for ulike aktiviteter i næringsutviklingen. I rollen som tilrettelegger, har kommunen lagt noen målsettinger som de følger.

Næringslivet skal støtte opp kommunens overordnede samfunns mål gjennom vekst, og veksten skal være grønn og skje i bærekraftige miljøer. De har tre delmål som har tilhørende strategier, de tre delmålene er (Levanger- og Verdal kommune, 2017, s. 7):

- Samsvar mellom næringslivets behov og arbeidstakernes kompetanse
- God tilgang til ledig næringsareal og nødvendig infrastruktur for innovasjon og næringsutvikling
- Økt innovasjonskraft, samhandling og sysselsetting

I delmål 1 er en av strategiene å sørge for god opplæring om næringslivet i skolen, ved at skolene er med på å fremheve de kvalitetene som næringslivet i regionen innehar og viktigheten av entreprenørskap (Levanger- og Verdal kommune, 2017, s. 8). Gjennom samhandling med FoU-miljøene skal kommunen legge til rette for tiltak som er med på å styrke næringslivets kompetanse.

I delmål 2 der kommune legger til rette for god tilgang til næringsarealer og næringsutvikling, har Fiborgtangen blitt nevnt som et prioritert område som skal tilrettelegges industriformål (Levanger- og Verdal kommune, 2017, s. 9). Fiborgtangen er området der Norske Skog Skogn har sine fabrikker. Kommunen skal også legge til rette for næringsparkarealer og inkubatorer, i tillegg til å skape flere kontorplasser for pendlere og andre type arbeidsfellesskap (Levanger- og Verdal kommune, 2017, s. 10).

I delmål 3, ønsker kommunen å jobbe med å øke verdiskapningen og sysselsetting for både etablerte og nyetablerte bedrifter, i tillegg til å følge opp utviklingen av disse bedriftene. Det er også rettet et ekstra fokus på hjørnesteinsbedriftene som allerede er til stede i kommunen, samtidig som kommunen skal arbeide for knoppskyting, for styrke og utvikle næringslivet (Levanger- og Verdal kommune, 2017, s. 10). Kommunen har også et ansvar for å fange opp de trendene som oppstår i samfunnet, både politiske og markedsmessige trender i det private og offentlig. Næringsforeninger og andre fora som kommunen legger til rette for, skal bidra til bedre samhandling.

5.3.3 Kommunedelplan kultur

Kommunedelplanen kultur 2015-2022 inneholder kommunestyrets strategiske mål for samfunnsutvikling, og er med på å sikre at strategiene blir gjennomført. Ansvaret som kommune har når det gjelder kultur, er blant annet å drifte egne virksomheter og tiltak, være en samarbeidspartner, bidra til utvikling og samarbeide med regionale og statelige myndigheter knyttet til kultur (Levanger kommune, 2015, s. 3). Dette kommer tydeligere frem i kommunens tre delstrategier.

Del strategiene er som følgende:

- Kultur som innsatsfaktor for mestring, inkludering og helse

- By-, tettsteds- og arealutvikling
- Legge til rette for en aktiv og inkluderende frivillighet

Levanger kommune har funnet noen uforløste potensialer som har blitt vurdert som muligheter, og noen utfordringer som har blitt vurdert som trusler. Deltakelse i kulturarrangementer har en positiv effekt på folks helse og velvære, og er også med på å øke livskvaliteten (Levanger kommune , 2015, s. 8). Utfordringene med folkehelsen og livskvalitet, er at hvis det ikke blir satt inn tiltak til å forbedre det, vil det fra et samfunnsøkonomisk ståsted være en stor kostnadsdriver for samfunnet. Ved å dermed legge til rette for kulturtilbud som dekker alle aldersgrupper, vil man kunne spare samfunnet for store kostnader. Gleden av å bo et sted og attraktiviteten til stedet kan også bidra til å fremme god folkehelse og livskvalitet.

Forskning viser at attraktivitet og bolyst kan oppnås gjennom velfungerende kulturelle tilbud som for eksempel bibliotek, kulturhus, idrettspark, kino og idrettsanlegg (Levanger kommune , 2015, s. 12). Andre faktorer som spiller inn når det gjelder bolyst, og som blir trukket frem som muligheter av kommunen, er tetthet mellom arenaene og anlegg for kulturvirksomhet, samt at aktivitetene samlokaliseres. Utfordringer knyttet til dette som Levanger kommune har opplevd over en periode er at de kommer dårlig ut når det gjelder flere områder i kulturindeksen (Levanger kommune , 2015, s. 12).

For å følge opp det målet som kommunen har satt seg, som er at alle innbyggere skal ha mulighet til å skape, utøve og oppleve kultur, så har de satt seg både kvalitative og kvantitative effektmål og målindikatorer. Eksempler på dette er selvrapportert helse og livskvalitet gjennom HUNT4 og ungdatabasen, gjennomføring av VGS, besøk på kino, deltakelse på arrangementer og antall nye etableringer av kultur og opplevelsesnæringer (Levanger kommune , 2015, s. 17).

06

Funn og analyse

6 Funn og analyser

6.0 Kapittelsammendrag analyse

Analysekapittelet presenterer forskjellige analyser og funn som sekundærdata, med unntak av sårbarhetsanalysen som har blitt utført på egenhånd. Sårbarhetsanalysen tar utgangspunkt i sårbarhetsindikatorne; hjørnesteinsfaktor, bransjespesialisering og arbeidsmarkedsintegrasjon. Disse indikatorne indikerer at Levanger ikke er sårbar i forhold til tapte arbeidsplasser i Norske Skog Skogn. Helse- og sosialtjenesten er den største næringen i Levanger kommune og utgjør ca. 40 % av sysselsettingen, samt til å være næringen som har opplevd størst vekst i kommunen. Industrinæringen utgjør kun 8,1 % av sysselsettingen. Levanger har gode pendlemuligheter, der omtrent 1/3 av kommunens innbyggere på Innherred pendler ut av sine kommuner for å jobbe. Nye veiprosjekter både nord og sør for Levanger vil redusere reisetiden i kommende år.

Den demografiske utviklingen i regionen og kommunen har vært jevnt de ti siste årene. Befolkningsveksten i Trøndelag har vært på 9,6 %, sammenlignet med 7,6 % i Levanger. Nettoflyttingen har vært negativ i Levanger i samme periode på ti år. Befolkningsframskrivninger viser til en befolkningsvekst mot 2050. Levanger er en av kommunene med høyest andel personer med høyere utdanning i fylket på 35 %. Andelen som tar høyere utdanning har økt de siste årene, i takt med etterspørselen av kunnskap fra bedriftene.

Trøndelag er den mest innovative regionen i Norge, og det er en voksende trend i antall oppstartsbedrifter. Fram til 2015 hadde Levanger en jevn vekst av oppstartsbedrifter, men utviklingen de siste årene har vært ujevn. Fiborgtangen næringspark er en arena for både etablerte og nyetablerte selskaper. Det er fokus på sirkulær økonomi og at bedriftene på området skal kunne utnytte hverandres råvarer og avfallsmengder i sine ulike produksjoner.

I borgerundersøkelsen kommer det frem at de fleste innbyggerne er fornøyde med Levanger som bo- og levested. Innbyggerne mener allikevel at sentrumsområdet i Levanger ikke fremstår som attraktivt, og de etterlyser flere aktiviteter. Når det gjelder boligutvikling, hadde Levanger nest flest fullførte boliger etter Trondheim i regionen 2020. På aksene mellom Trondheim og Steinkjer, synker boligprisene dess lenger nord du kommer fra Trondheim. For prisen av leilighet i Trondheim, kan du kjøpe en enebolig i Levanger.

Den kommunale økonomien har blitt vurdert som svak, og har levert flere svake resultater de siste årene. Kommunen har 79,7 % skatteinntekter per innbygger av landsgjennomsnittet. I 2020 så hadde kommunen et driftsresultat på -1,2 %. Norske Skog Skogn har på sin side hatt en jevn økonomisk utvikling de siste årene, med unntak av pandemiåret 2020.

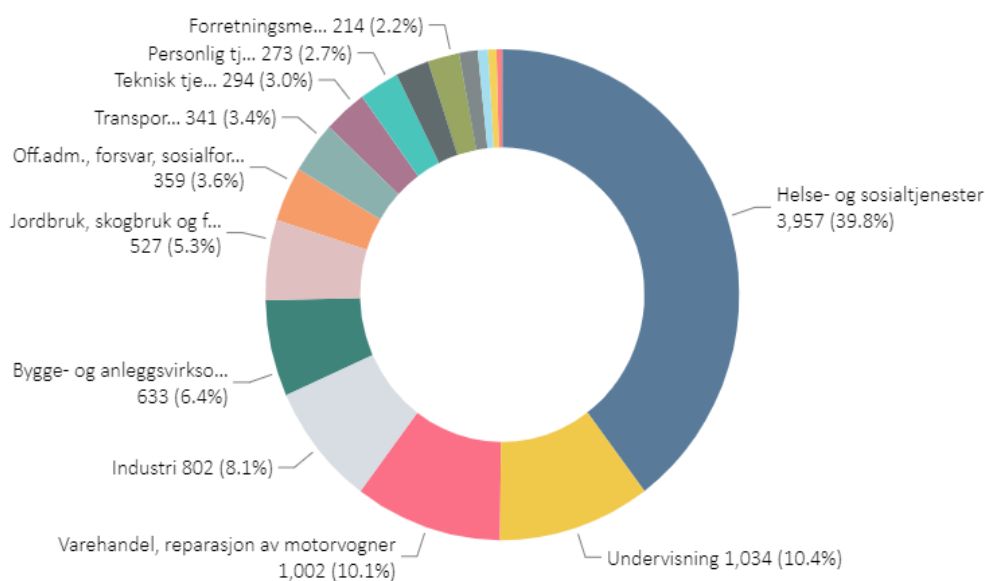
6.1 Sårbarhetsanalyser

Hjørnesteinsfaktoren er som beskrevet i teorien en sammenligning av antall ansatte i hjørnesteinsbedriften, i denne omgang Norske Skog Skogn sammenlignet med totalt antall sysselsatte i kommunen. Figur 6.2 viser grad av hjørnesteinsfaktor for kommune i Norge. Hjørnesteinsfaktor for 2020 var på 4,19 %. Dette er en veldig lav hjørnesteinsfaktor, som betyr at Levanger er mindre sårbar dersom en stor andel av de ansatte i Norske Skog skulle miste sine jobber. Levanger har et diversifisert arbeidsmarked, noe som reduserer de negative ringvirkningene av tapte arbeidsplasser i Norske Skog Skogn. Hjørnesteinsfaktoren for en periode over ti år, viser også at denne prosentandelen ikke har endret seg betydelig.

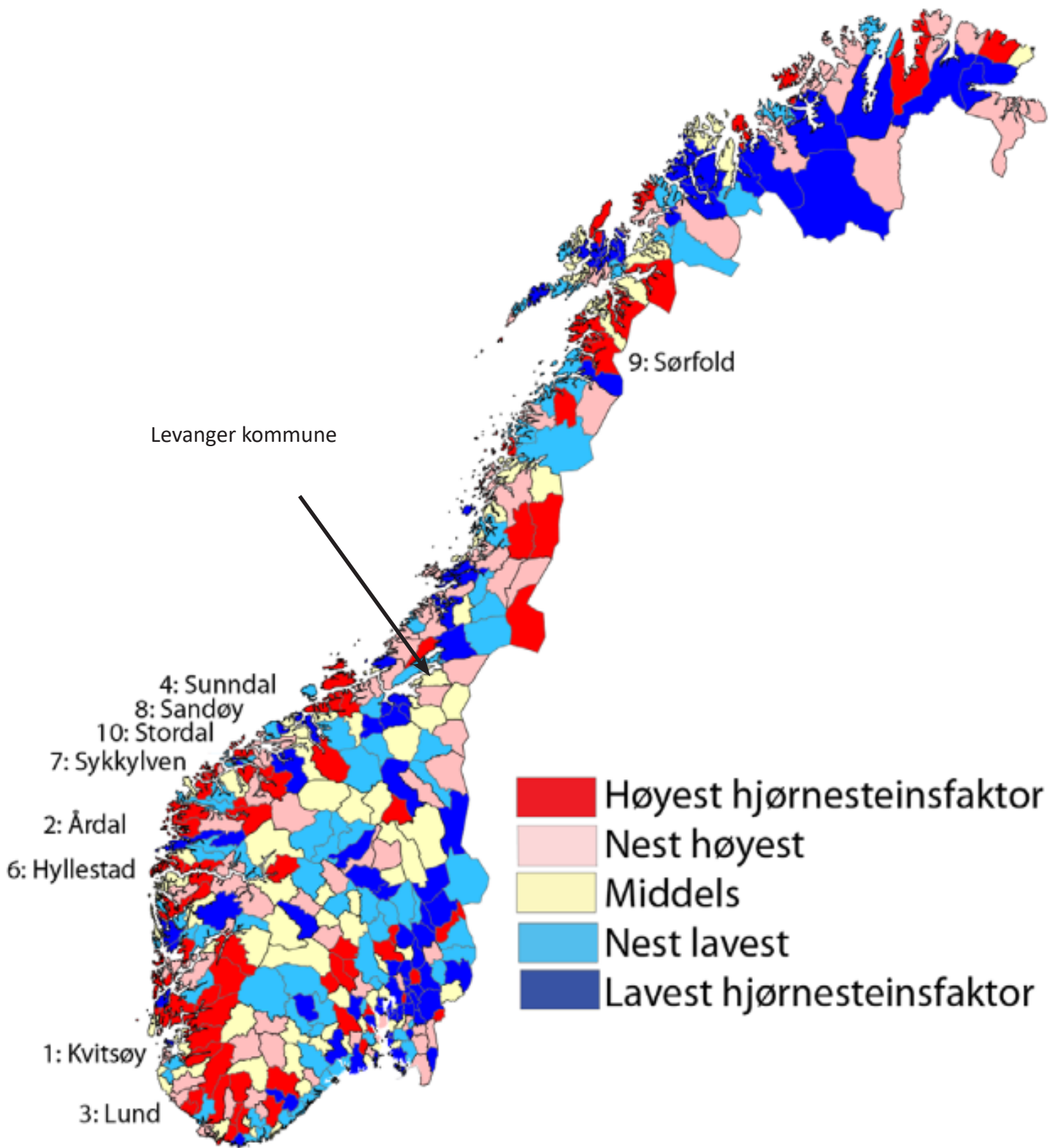
Hvis man sammenligner hjørnesteinsfaktoren i forhold til industrinæringen, utgjør Norske Skog Skogn 52 % av de sysselsatte i denne næringen, med tall fra 2020. Det er signifikant andel i industrinæring, og kan virke høy med det første. Hvis man ser på sysselsettingen i hele kommunen, utgjør kun industrinæringen 8,1 % av den totale sysselsettingen.

Bransjespesialisering er som tidligere beskrevet hvor stor andel av næringslivet på et sted som er spesifisert i en og samme bransje. Figur 6.3 viser grad av bransjespesialisering for norske kommuner. Hvis man ser på industrinæringen utgjør den kun 8,1 % av den totale sysselsettingen i kommunen, som vist i figur 6.1. Helse- og sosialtjenester utgjør den 39,8 % av den totale sysselsettingen i kommunen, noe som er det høyeste. Utover det, ser man ellers at Levanger kommune har et diversifisert næringsliv. Man ser at det er en sammenheng mellom hjørnesteinsfaktor og bransjespesialisering, der begge er lave.

Sysselsatte etter næring i Levanger per 4. kvartal 2020

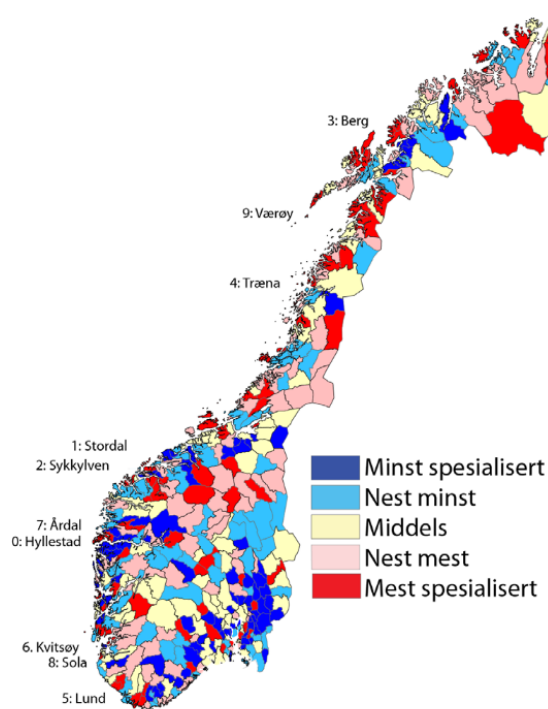
Figur 6.1: Sysselsatte etter næring i Levanger per 4.kvartal 2020 (Trøndelagittall, 2021)

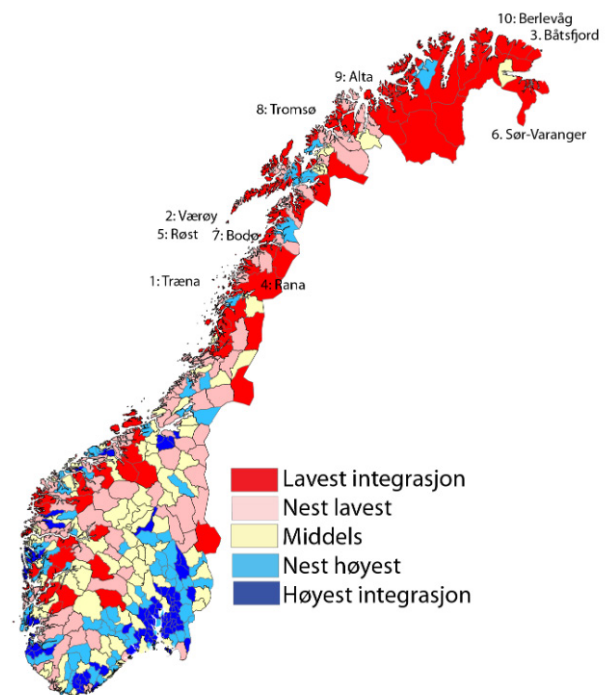
Figur 6.2: Hjørnesteinsfaktor i de ulike kommunene i Norge (Vareide, 2011)

Arbeidsmarkedsintegrasjonen ser på forholdet mellom inn- og utpendling i kommunen. Figur 6.4 viser grad av bransjespesialisering i de ulike kommunene. Tall fra SSB for 2020 viser at 2988 personer pendler til jobb i en annen kommune mens 2994 personer pendler inn til jobb i Levanger kommune. Det viser at det er en jevn fordeling mellom inn- og utpendlere i kommunen. Dette betyr blant annet at manglende arbeidsplasser i kommunen ikke vil føre til drastiske endringer i sysselsetningen ettersom det nesten er like mange som pendler inn som ut.

Det har hatt også blitt tatt skjønsmessige vurderingen i denne analysen, der den geografiske lokasjonen til Levanger, er med på å styrke arbeidsmarkedsintegrasjonen. Levanger har både Trondheimsregionen i sør og Verdal og Steinkjer i nord, og vil kunne være godt rustet dersom det skulle oppstå mangel på arbeidsplasser i kommunen.

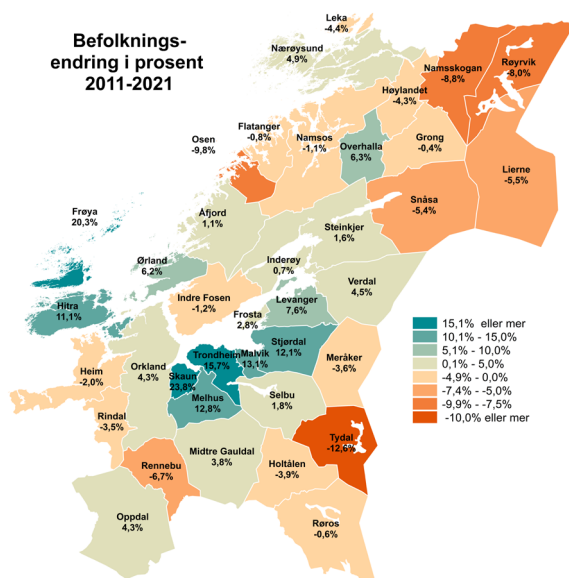
Figur 6.3: Bransjespesialisering i de ulike kommunene i Norge (Vareide, 2011)

Figur 6.4: Arbeidsmarkedsintegrasjoni de ulike kommunene i Norge (Vareide, 2011)

6.2 Demografisk utvikling

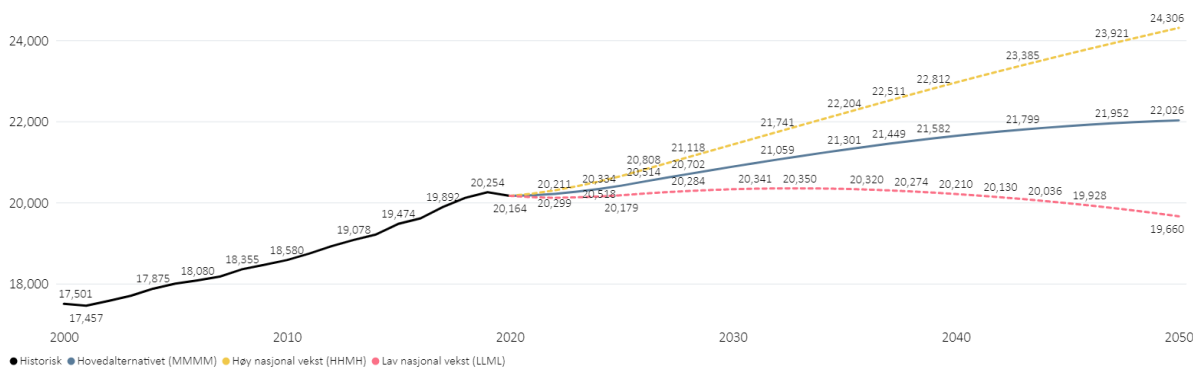
Den demografiske utviklingen i både Trøndelag fylke og Levanger har vært jevn de siste ti årene (Levanger kommune, 2020, s. 48). Denne økningen har vært på ca. 200 personer i løpet av året i denne perioden for Levanger kommune. Regionalt har befolkningsveksten de siste årene i Trøndelag økt med 9,6 % i perioden 2011-2021 (Trøndelag fylkeskommune og Statsforvalteren i Trøndelag, 2021). Levanger har opplevd en økning på 7,6 % i den samme perioden. Figur 6.5 viser økningen i %. Befolknings sammensetningen viser også en jevn kjønnsfordeling i alle aldre for kommunen

Figur 6.5: Befolkningsøkningen i prosent (Trøndelagittall, 2021)

Befolkningsframskrivninger for Levanger kommune er basert på en både på lav-, middels- og høy nasjonalframskrivning (Trøndelag fylkeskommune og Statsforvalteren i Trøndelag, 2021). Forutsetningene som har blitt lagt til grunn, er blant annet forutsetninger om middels fruktbarhet, levealder og nettoinnvandring. Hovedalternativet som det tas utgangspunkt i, så forventes det en befolkningsvekst i Levanger kommune opp mot 2050. Figur 6.6 illustrer de tre alternativene for framskrivningen.

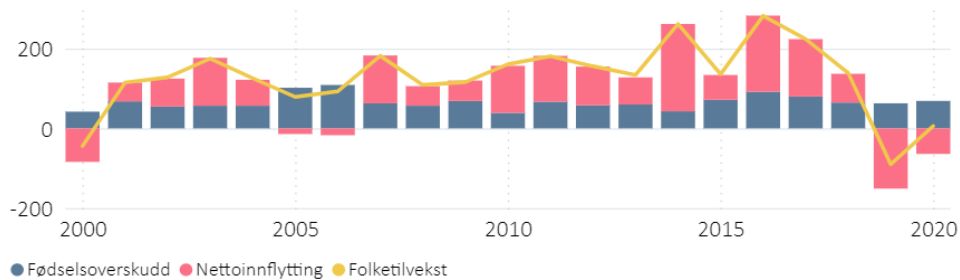
Fremskrevet folkemengde for ulike prognosealternativ

Figur 6.6: Befolkningsframskrivning mot 2050 (Trøndelagittall, 2021)

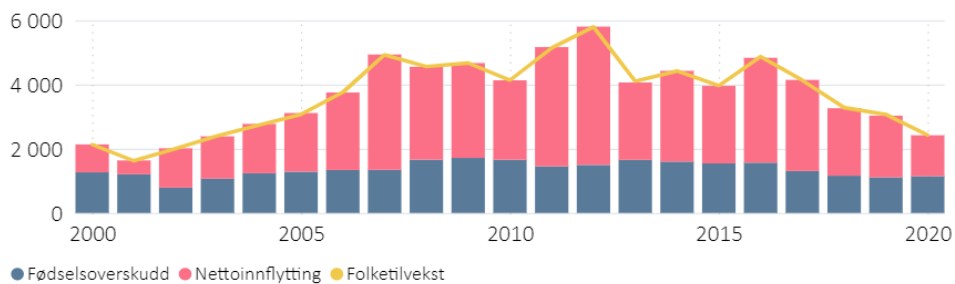
Befolkningsveksten avhenger av flere faktorer, og to av faktorene er fødselsoverskudd og nettoflytting. Man ser en tydelig trend at de store kommunene fortsetter å bli større, mens de små blir mindre. Trøndelag fylke har hatt et jevnt fødselsoverskudd over en 20 års periode fra 2000-2020, som vist i figur 6.7. De siste årene ser man at grafen har begynt å avta litt for hvert år. Nettoflytting har stigende frem til ca. 2012, og siden det har grafen begynt å avta (Trøndelag fylkeskommune og Statsforvalteren i Trøndelag, 2021).

Befolkningsvekst, fødselsoverskudd og nettoflytting i Levanger i perioden 2000-2020

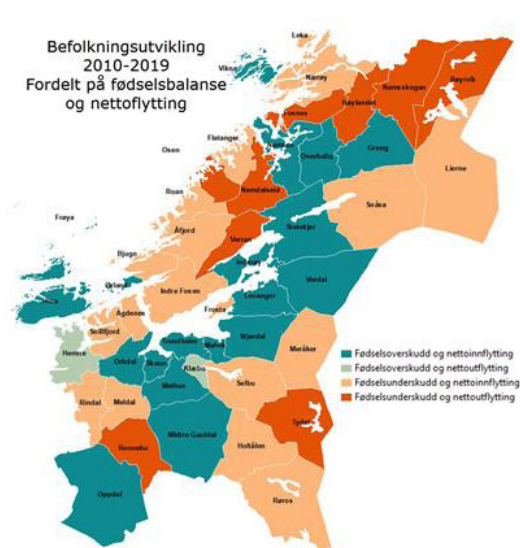
Figur 6.7: Befolkningsvekst, fødselsoverskudd og nettoflytting i Levanger (Trøndelagital, 2021)

Befolkningsvekst, fødselsoverskudd og nettoflytting i Trøndelag i perioden 2000-2020

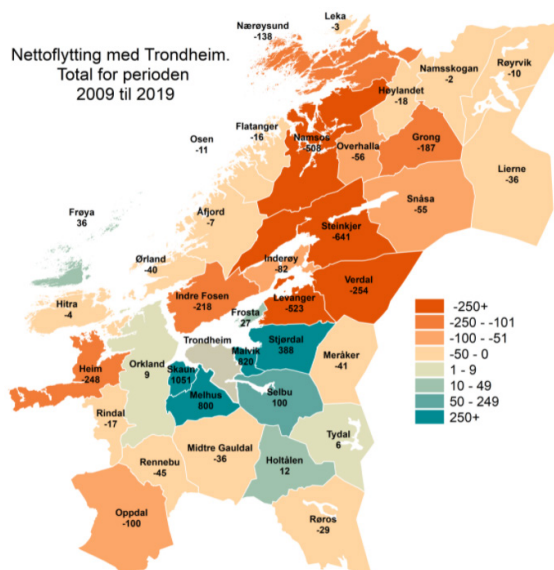

Figur 6.8: Befolkningsvekst, fødselsoverskudd og nettoflytting i Trøndelag (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.9 viser vekst og fraflyttingskommuner i Trøndelag i perioden 2010-2019. Levanger har positivt fødselsoverskudd og nettoinnflytting sett under samme bilde. Ser man kun på nettoinnflytting isolert i perioden 2009-2019, har Levanger hatt en negativ nettoinnflytting. Figur 6.10 illustrer at den positive utvikling har vært sentrert rundt Trondheimsregionen, med kommuner som Malvik, Stjørdal, Melhus og Skaun som vist i figure 6.10. Bruker man Trønderbanen som utgangspunkt, ser man at utvikling avtar jo lengre man kommer bort fra Trondheim. Likevel er det andre faktorer som kan bidra til en positiv utvikling utover i distriktene.

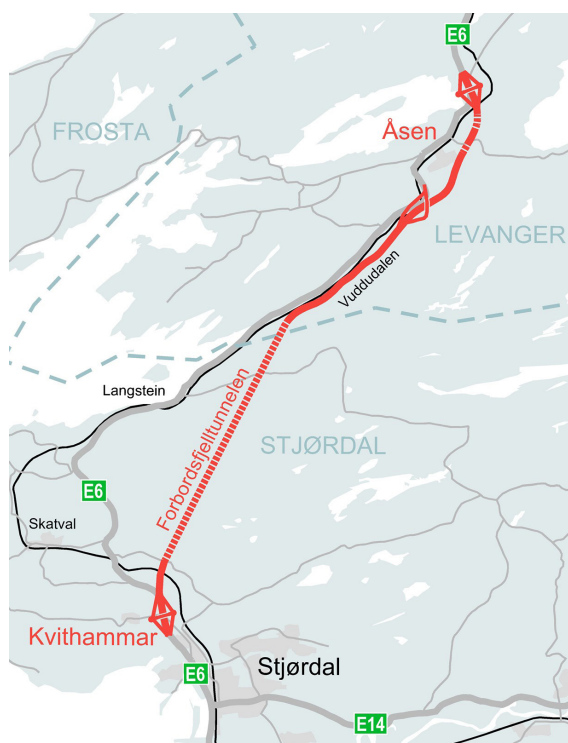

Figur 6.9: Befolkningsutvikling (Trøndelag fylke, 2021)

Figur 6.10: Nettoflytting (Trøndelagittall, 2021)

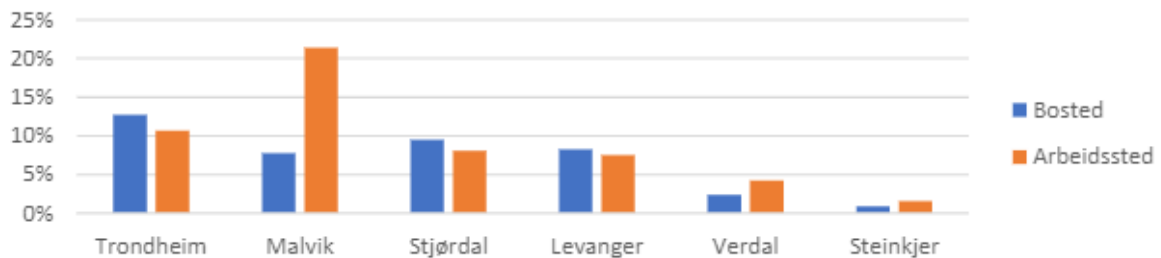
Figur 6.11 viser den nye E6 fra Kvithammer til Åsen med forventet ferdigstilling 2025-2026 (Levanger kommune, 2020, s. 51). Dette vil være med å redusere reisetiden fra Levanger ned til Stjørdal og Trondheim med ca. 10-15 min, samtidig som det bidrar til å utvide arbeidsregionen. I nordgående retning planlegges det ny E6 mellom Åsen og Mære. Innbyggerne kan dermed bo i Levanger og jobbe andre steder, og omvendt. Det planlegges i tillegg nye tog og flere avganger på Trønderbanen som går gjennom Levanger, og vil kunne ytterligere styrke arbeidsmarkedsintegrasjonen (Levanger kommune, 2020, s. 51).

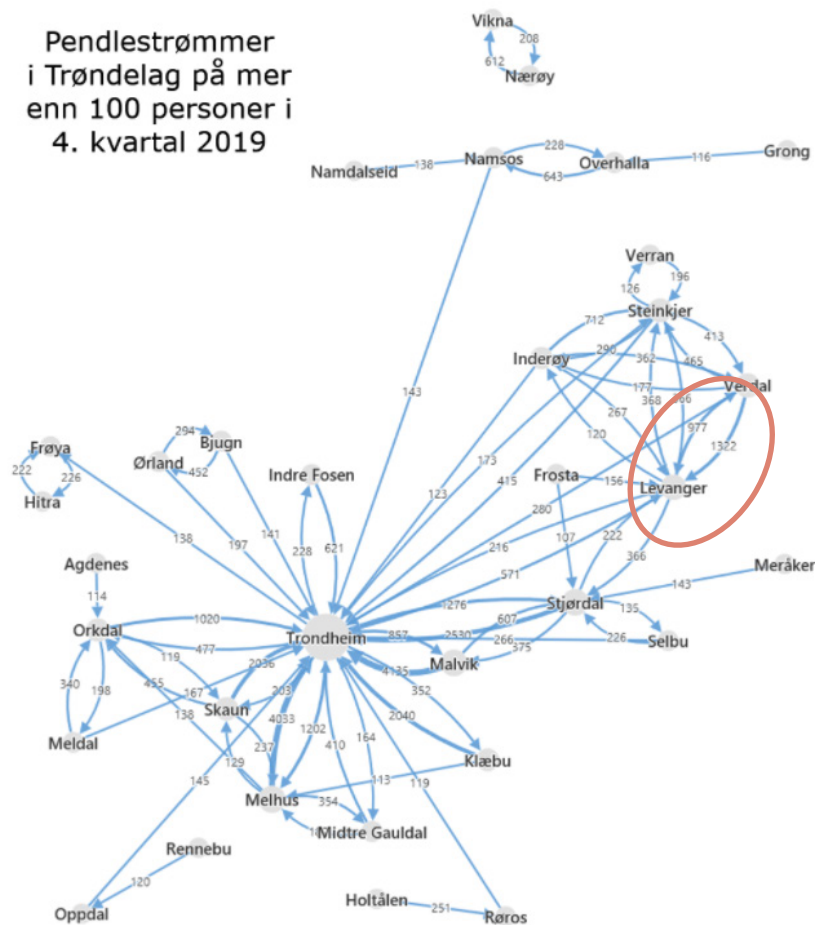
Figur 6.11: Ny E6 Kvithammer-Åsen (Nye Veier, 2018)

6.3 Pendling

Omtrent en tredjedel av kommunens innbyggere på Innherred pendler ut av sin egen kommune for å jobbe (Levanger kommune, 2020, s. 131). Figur 6.12 illustrer at en større andel har Levanger som bosted, enn som arbeidssted. Dette kan bety at kommunen ikke klarer å skape nok arbeidsplasser for de som bor eller flytter til kommunen. Tar man Levanger og Verdal under ett, ser man at det er stor interntpendling mellom disse to kommunene. 1200 verdalinger pendler til Levanger, mens ca. 1000 Levangsbygger drar motsatt vei (Levanger kommune, 2020, s. 132). En stor andel av innpendlerne jobber i offentlig sektor, som på sykehus og på universitetet. Det resulterer i en lav andel som jobber i privat sektor, noe som er blant de laveste i regionen. Pendlingsmatrisen i figur 6.13 viser forholdet mellom bosted og jobbkommunen for et utvalg av kommuner langs aksen Trondheim-Steinkjer.

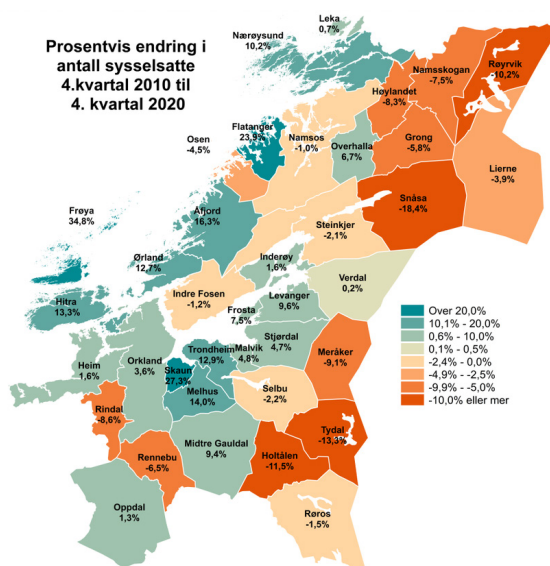
Figur 6.12: Prosentvisendring målt i bosted og arbeidsted (Levanger kommune, 2020)

Figur 6.13: Pendlestrømmer (Trøndelagittall, 2021)

6.4 Næringsstruktur

Trøndelag har opplevd en økning i antall sysselsatte på 6,5 % de siste ti årene, og er blant det høyeste for de ulike regionene (Levanger kommune, 2020, s. 132). Bakgrunnen for dette ligger i det varierte næringslivet i regionen, og at fylket ikke ble veldig berørt av oljekrisen som startet i 2014. Figur 6.14 viser den prosentvise endringen i antall sysselsatte fra 4.kvartal 2010 til 4.kvartal 2020 (Trøndelag fylkeskommune og Statsforvalteren i Trøndelag, 2021). For Levanger ser man at sysselsettingen har vært positiv med en utvikling på 9,6 %.

Figur 6.14: Prosentvis endring i antall sysselsatte (Trøndelagittall, 2021)

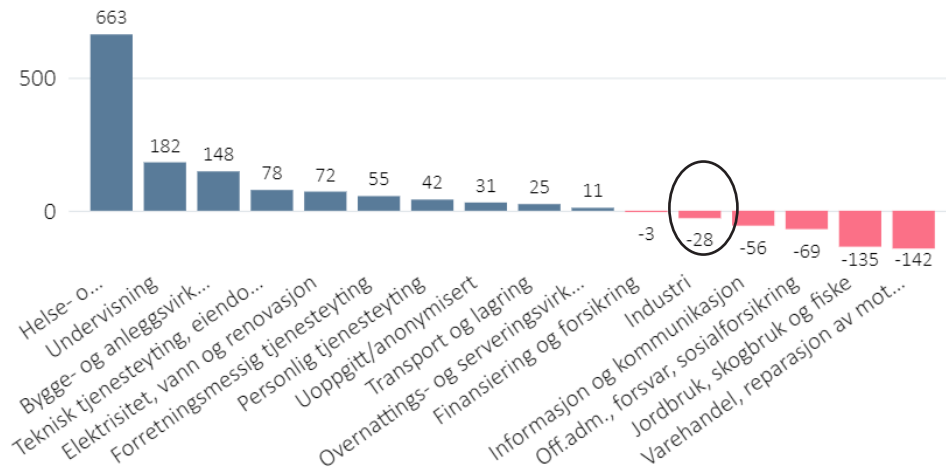
I regionen har Levanger kommune den største verdiskapningen innen jordbruk målt i årsverk. Allikevel utgjør landbruket kun 18 % av sysselsettingen i kommunen (Levanger kommune, 2020, s. 129). En stor andel av de sysselsatte i kommunen jobber i offentlig sektor. I privat sektor så er Norske Skog den største bedriften målt i omsetning (Levanger kommune, 2020, s. 129).

Helse- og sosialtjenester er den største næringen i Levanger kommune, og har opplevd størst vekst i kommunen (Levanger kommune, 2020, s. 133). Dette utgjør ca. 40 % av sysselsettingen i kommunen. Til sammenligning utgjør helse- og sosialsektoren kun 21 % av fylkets sysselsetting. Med andre ord, er sykehuset veldig avgjørende for sysselsettingen i kommunen.

Hjørnesteinsbedriften Norske Skog utgjør en stor andel innenfor industri, men opplevde negativ vekst i antall sysselsatte i perioden 2008-2018 (Levanger kommune, 2020, s. 134). Industribransjen utgjør 7,9 % av sysselsettingen i Trøndelag. For Levanger utgjør industribransjen 8,1 % av den totale sysselsettingen i kommunen. For Levanger har endringen i sysselsettingen i industribransjen de ti siste årene vært negativ, sammenlignet med utviklingen i regionen. Figur 6.15 og 6.16 viser industriutviklingen i Trøndelag fylke og Levanger kommune. Den

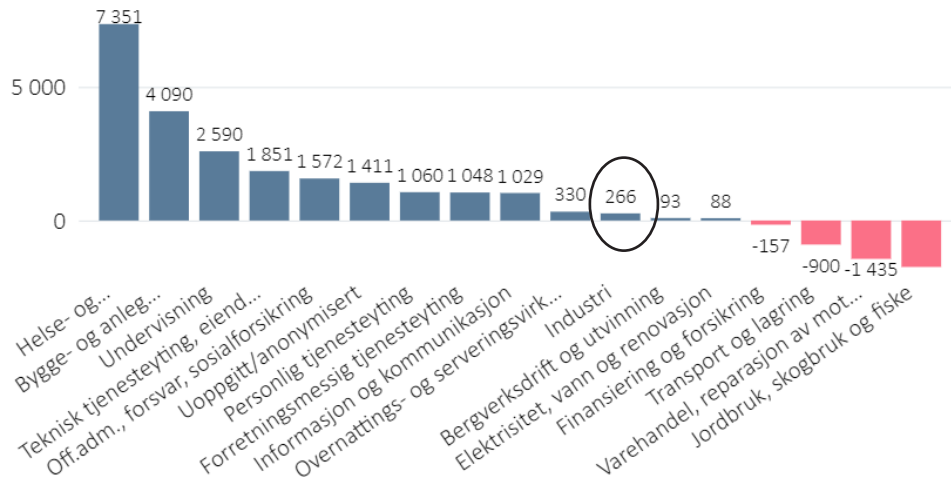
negative endringen har vært på -28 arbeidsplasser, tilsvarende -3,4 %. Verdiene er hentet fra 4.kvartal 2020 (Trøndelag fylkeskommune og Statsforvalteren i Trøndelag, 2021).

Endring i sysselsatte etter næring i Levanger, 2010 - 2020

Figur 6.15: Endring i sysselsatte etter næring Levanger (Trøndelagital, 2021)

Endring i sysselsatte etter næring i Trøndelag, 2010 - 2020

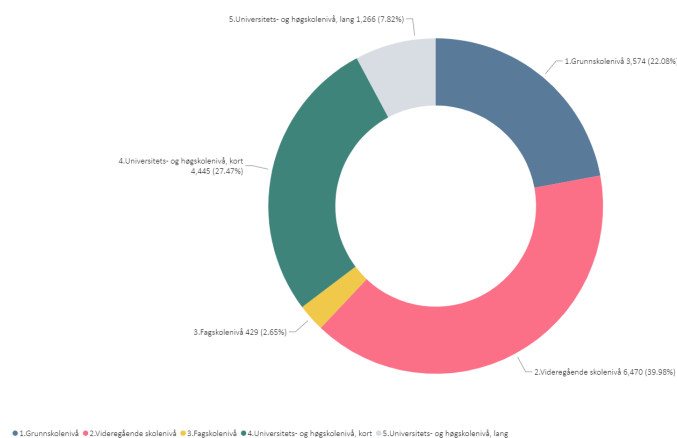
Figur 6.16: Endring i sysselsatte etter næring Trøndelag (Trøndelagital, 2021)

Ser man på handelsnæringen i kommunen, er det Magneten kjøpesenter som har størst omsetning 910 millioner i omsetning og ca. 450 årsverk (Levanger kommune, 2020, s. 135). Norske Skog derimot omsatte for 2,2 milliarder kroner i 2019 med 350 årsverk (Levanger kommune, 2020, s. 135). For å kunne få en jevnere fordeling, er det også viktig at befolkning har den riktige kompetansen i samfunnet.

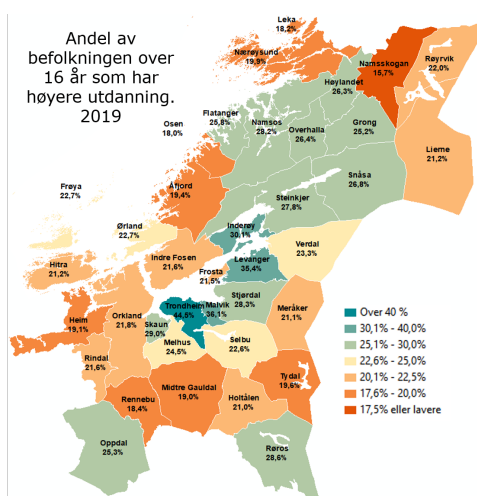
6.5 Kompetanse

6.5.1 Utdanning

Levanger er en av kommunene med høyest andel personer som har høyere utdanning i fylket på 35 %, og ligger over landsgjennomsnittet på 34,6 % (Trøndelag fylkeskommune og Statsforvalteren i Trøndelag, 2021). 34,2 % av befolkningen har høyere utdanning i regionen. Trondheim har den største befolkningsandelen med høyere utdanning i Trøndelag. Med høyere utdanning menes det andel av befolkningen over 16 år som har utdanning på høyskole eller universitets nivå. Figur 6.17 viser denne andelen. Til tross for at utdanningsnivået er høyere enn landsgjennomsnittet, har den største andelen av befolkningen i Levanger, videregående skole som høyeste utdanningsnivå. Figur 6.18 viser fordelingen i kommunen.

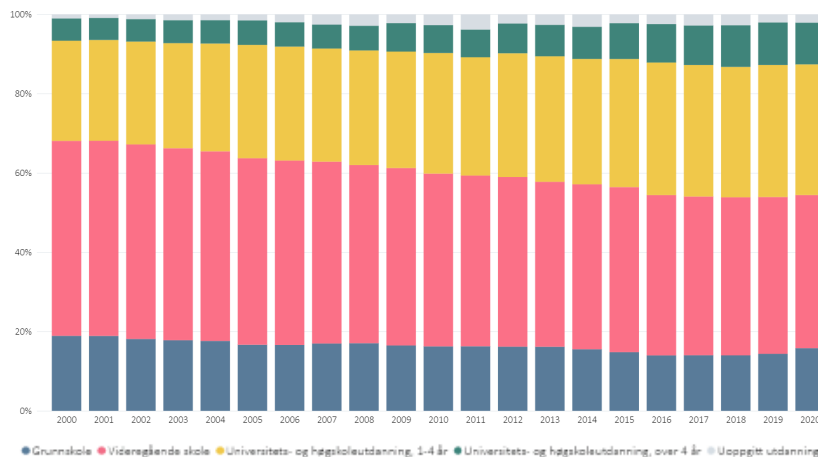

Figur 6.18: Utdanningsnivå i befolkningen (Trøndelagittall, 2021)

Figur 6.17: Høyereutdanning(Trøndelagittall, 2021)

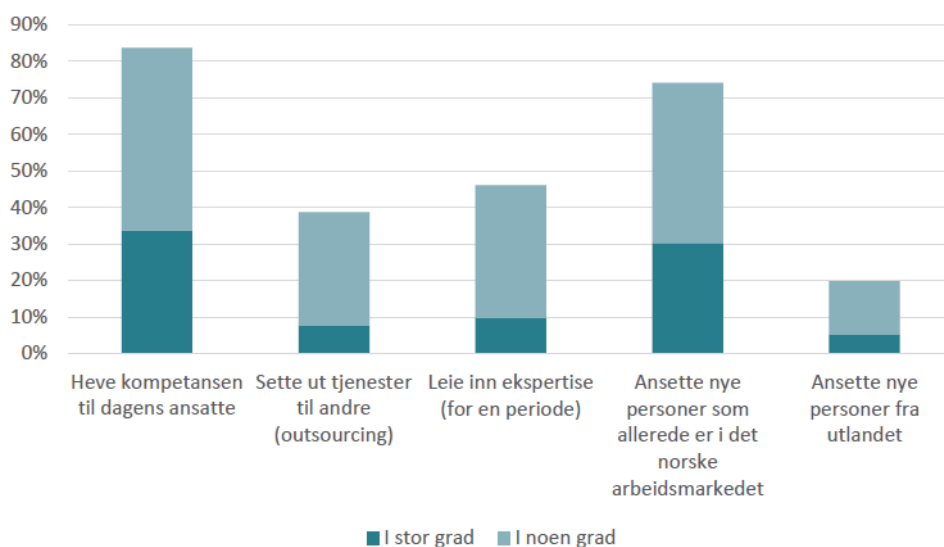
Flere av de unge velger å fortsette med høyere utdanning enn tidligere år (Levanger kommune, 2020, s. 135). Den historiske utviklingen viser at andelen sysselsatte med høyere utdanning øker jevnt med årene, både i fylket og i kommunen. Denne utviklingen er illustrert i figur 6.19. Kompetansen i kommunen og nærliggende områder vil være relevant for å kunne dekke fremtidige behov og arbeidsplasser. Situasjonen i dag er at bedriften bruker ulike strategier for å erverve seg den kunnskapen som de trenger.

Figur 6.19: Historisk utvikling over antall sysselsatte med høyereutdanning(Trøndelagittall, 2021)

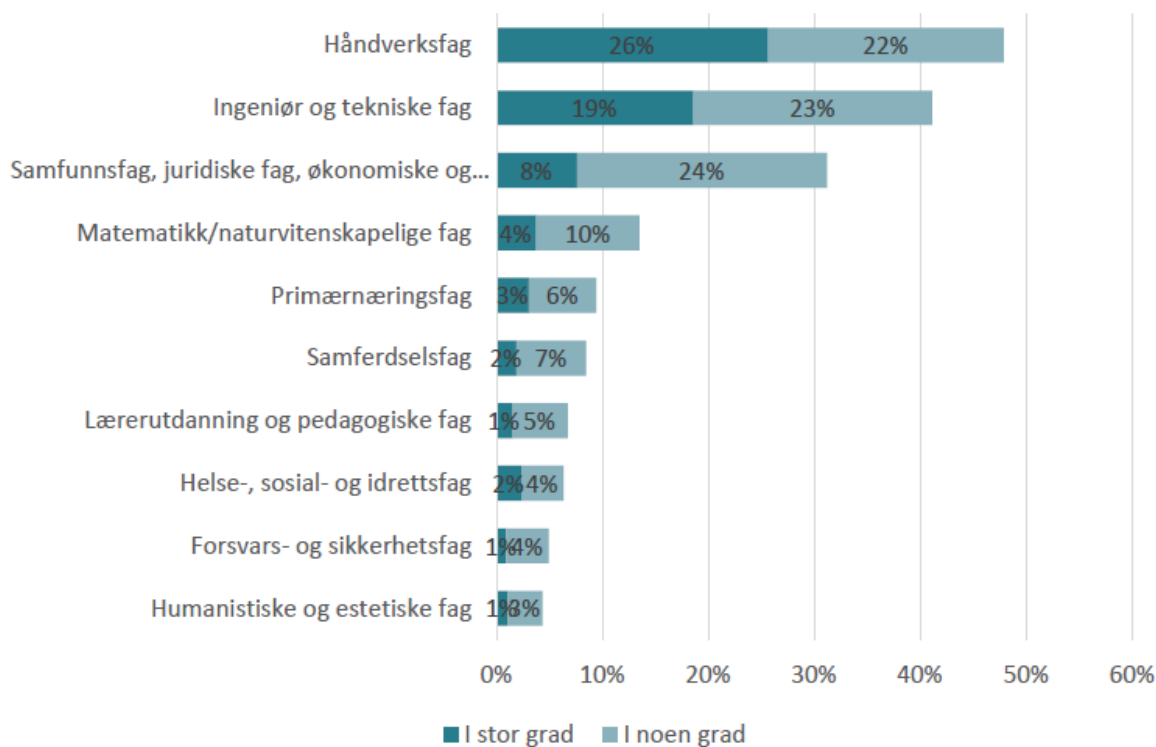
6.5.2 Kompetansebarometer 2020 NHO

NHO har de siste sju årene gjennomført en kartlegging av kompetansebehov i norske næringsliv gjennom kompetansebarometer (NHO, 2021). Kompetansebarometeret fra 2020 viser at de bedriftene som har et udekket kompetansebehov bruker forskjellige strategier for å dekke kompetansegapet. 84 % av NHOs medlemsbedrifter har oppgitt at den foretrukne strategien for å dekke kompetansegapet er ved å heve kompetansen til dagens ansatte (NHO, 2021, s. 27). 75 % oppgir at deres strategi er å ansette folk fra det norske markedet med den rette kompetanse. Figur 6.20 nedenfor viser fordelingen for de ulike strategiene. Vedlegg 1 viser andel NHO bedrifter med udekket kompetansebehov og deres strategier for å dekke dette, etter landsforening og strategi i 2020. Videre er det noen kompetanser som er mer ettersøkt enn andre.

Figur 6.20: Bedriftenes strategi for å dekke kompetansegapet (NHO, 2021)

Når det kommer til bedriftenes behov for kompetansetyper, er håndverksfag den fagretningen som har størst etterspørsel blant medlemsbedriftene (NHO, 2021, s. 30). Nesten halvparten av medlemsbedriftene svarer dette, etterfulgt av behovet for teknisk og ingeniørkompetanse. Figur 6.21 viser andelen av bedriftene som i stor eller noen grad har behov for ulike typer fagkompetanse. For Norsk Industri er den største etterspørselen etter ingeniør og tekniske fag, og håndverksfag. Sjekk vedlegg 2 for fullstendig tabell.

Figur 6.21: Etterspurt kompetanse blant bedriftene (NHO, 2021)

6.5.3 Kompetansekartlegging Levanger kommune

Resultatene fra kompetansekartlegging blant bedrifter i Levanger kommune 2020 viser kompetansebehovet i det lokale næringslivet. Det viser både dagens kompetansebehov hos bedriften og behovet for fremtiden. Resultatene fra undersøkelsen er presentert av Proneo, og totalt har 86 bedrifter besvart undersøkelsen, i tillegg har ni bedrifter har blitt intervjuet. All data presentert nedenfor er hentet fra rapporten (Proneo, 2021).

I undersøkelsen kommer det frem at det totale behovet for ansatte vil være ca. 1600 ansatte de neste tre årene (Proneo, 2021). Dette er ansettelse som vil komme som et resultat av konjunkturer i bedriftene, med avganger og nyansettelser.

De viktigste kompetanseområdene som bedriftene ønsker å styrke seg på er; Teknisk kompetanse, ingeniører og fagområder som håndverk og næringsmiddel. Dette er noe de fleste bedriftene etterspør ved nyansettelser (Proneo, 2021). Dette henger sammen med resultatene fra NHO sitt kompetansebarometer fra 2020, som viste samme etterspørsel. I tillegg etterspørres økonomiske og administrative fag av de fleste i bransjene. Man ser i tillegg at det vil være økt etterspørsel etter fagområdene IKT og digitalisering.

Med økt etterspørsel etter de overnevnte kompetanseområdene, kreves det også høyere

utdanning. I undersøkelsen kommer det fram at flere bedrifter vil ha behov etter ansatte med bachelor- og mastergradsnivå (Proneo, 2021). Ser man på sammensetningen i dag og for de neste tre årene, vil etterspørselen etter fagskole øke mest fra 13 % til 21 %. Størrelsen på bedriften vil også spille en rolle for kunnskapen de trenger. Det kommer frem at 28 % av bedriftene opplever problemer med å henge med i den teknologiske utviklingen på grunn av mangel på kompetanse (Proneo, 2021). Dermed kan konsekvensene ved udekket kompetansebehov sette en demper for bedriftens utvikling. For å dekke kompetansebehovet bruker bedriftene ulike strategier.

Majoriteten av bedriftene har svart at de foretrekker å dekke sitt kompetansebehov ved å heve kompetansen til dagens ansatte. 83 % bedriften oppgir at dette er deres foretrukne strategi, noe som er veldig likt resultatene fra kompetansebehovet til NHO på 84 %. Ca. halvparten av bedriftene har oppgitt at de ønsker å leie inn ekspertise for en viss periode, mens ca. 30 % bruker outsourcing (Proneo, 2021). Det minst aktuelle valget for de fleste bedriftene er å ansette utenlandsk arbeidskraft.

Følgende områder følges opp i bedriftene med konkrete kompetansetiltak som følge av resultatene fra undersøkelsen:

- Data og systemforståelse – IT-forståelse, datakompetanse og prosesserings av data
- Økt forståelse for bedriftens strategi, forretningsmodell og verdikjede
- Økonomi, markedsføring og salg
- Endringskompetanse

6.6 Næringsareal

Det finnes flere større og mindre allerede etablerte næringsarealer i Levanger kommune. Disse finnes på Rinnleiret, Mule, Heir, Trekanten, Moan, havna, Gråmyra, Remyra, Fiborgtangen og Åsen. Allikevel har Levanger lite næringsarealer tilgjengelig, men det største næringsarealet ligger på Fiborgtangen i Skogn. Fiborgtangen er et område på 400 dekar som er regulert til næringsformål og eies av Norske Skog (Levanger kommune, 2020, s. 136).

Kommunen er i dialog med Norske Skog angående kjøp av 350 dekar næringsarealer på Fiborgtangen, og har også satt i gang en ressurskartlegging rundt området (Levanger kommune, 2020, s. 136).

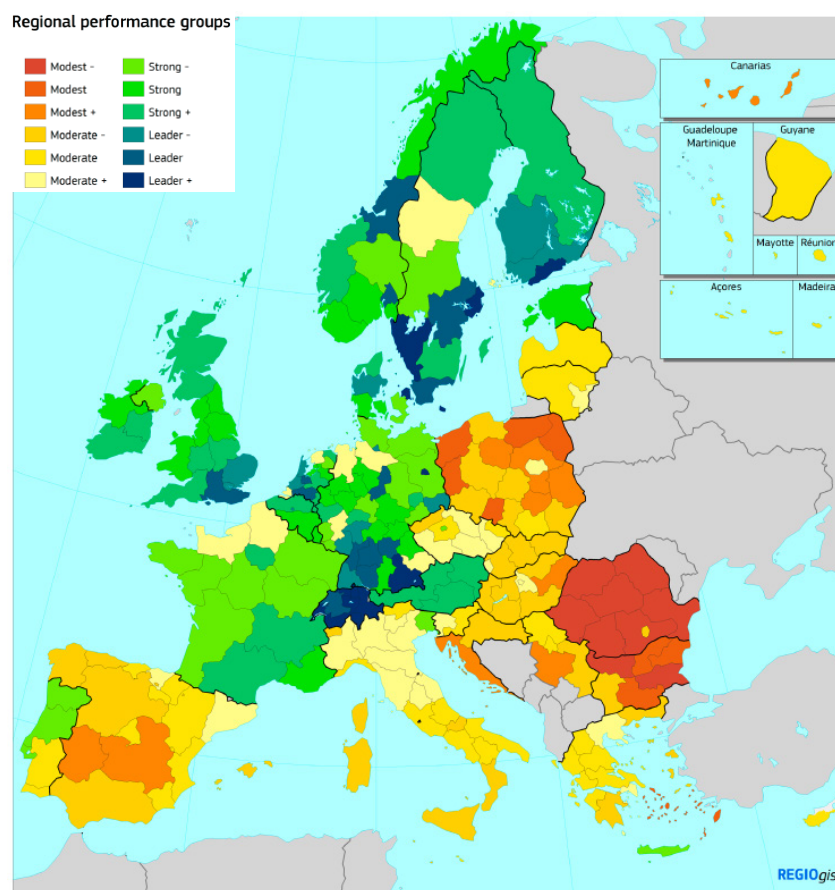
De planlagte veiprojektene i regionen bidrar til å øke arbeidsmarkedsintegrasjon. Trondheimsregionen blir stadig mer og mer utbygd, noe som resulterer i at stadig mer næringsliv

flytter ut av Trondheim. Dette skaper rom for utvikling i områder som Åsen og Skogn, etter-
 som industrien kommer nærmere Trondheim, og avstand blir mindre (Levanger kommune,
 2020, s. 136). Fiborgtangen har allerede på plass mye av infrastrukturen og store mengder
 råstoff. Det er jernbane forbindelse og ISPS-sone (International Ship and Port Facility Security
 Code). Varmt vann, energi og trevarer. Det er mulighet for å danne nye næringer på området
 og utnytte naturressursene som er i regionen og kommunen. Med et enda større fokus på
 sirkulær økonomi og samarbeid på tvers av bransjer, kan denne diversifiseringen av nærings-
 livet i Levanger styrke næringslivet.

6.7 Innovasjon og samarbeid

6.7.1 Regional Innovation Scoreboard

Regional Innovation Scoreboard (RIS) er et verktøy for å måle innovasjonsgraden i 23 EU land
 og 238 regioner, der blant annet Norge, Serbia og Sveits er inkludert (European Commission,
 2019). Det brukes en referanseindeks for å sammenligne innovasjonsutviklingen i de forskjel-
 lige landene og regionene, og det kommer hvert andre år. Derfor er verdiene presentert fra
 2019. Figur 6.22 nedenfor viser hvordan de ulike regionene presterer. Som figuren også viser,
 har både Norge og de skandinaviske landene høy innovasjonsgrad.

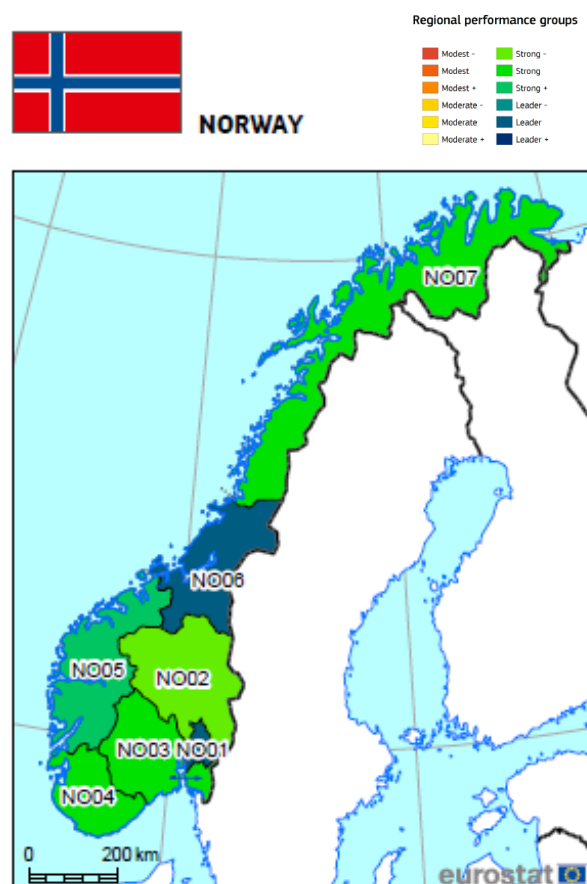

Figur 6.22: Regional Innovation Scoreboard index (European Commission, 2021)

I RIS rapporten har Norge blitt delt inn i sju regioner, og som vist i tabell 6.1 og figur 6.23. Norge er en veldig sterk innovatør, der Trøndelag (N006) og Oslo (N001) kommer frem som de to mest innovative regionene. På europeisk basis havner både Trøndelag og Oslo og Akershus på henholdsvis 15 og 16 plass.

NUTS	Region	RIS	Rank	Group	Change
N001	Oslo og Akershus	135,6	16	Leader	17,0
N002	Hedmark og Oppland	91,2	108	Strong -	22,1
N003	Sør-Østlandet	103,0	81	Strong	18,1
N004	Agder og Rogaland	108,8	66	Strong	18,1
N005	Vestlandet	117,3	46	Strong +	18,5
N006	Trøndelag	136,8	15	Leader	18,2
N007	Nord-Norge	106,0	70	Strong	34,2

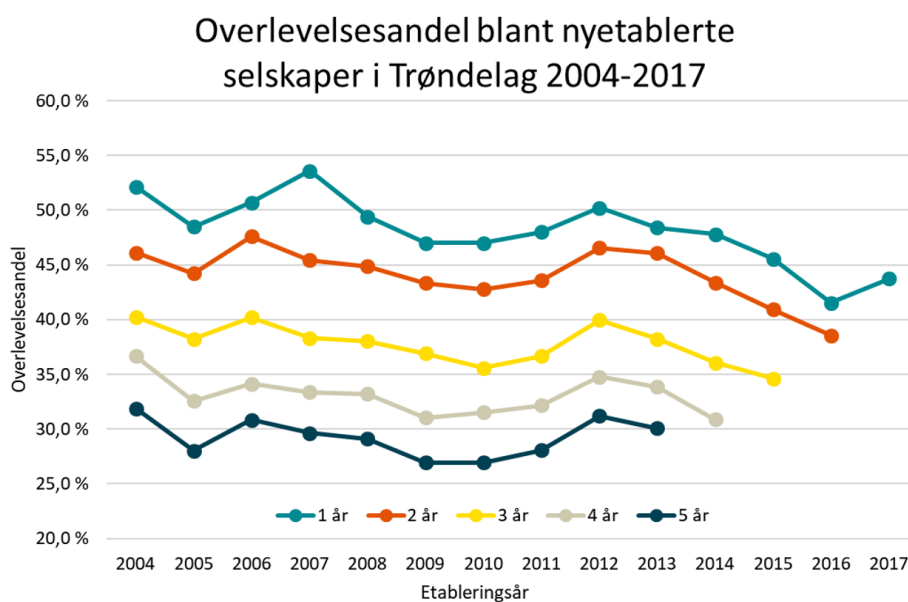
Tabel 6.1: Oversikt over regioner og deres score (European Comission, 2021)

Figur 6.23: Innovasjonsregioner i Norge(European Comission, 2021)

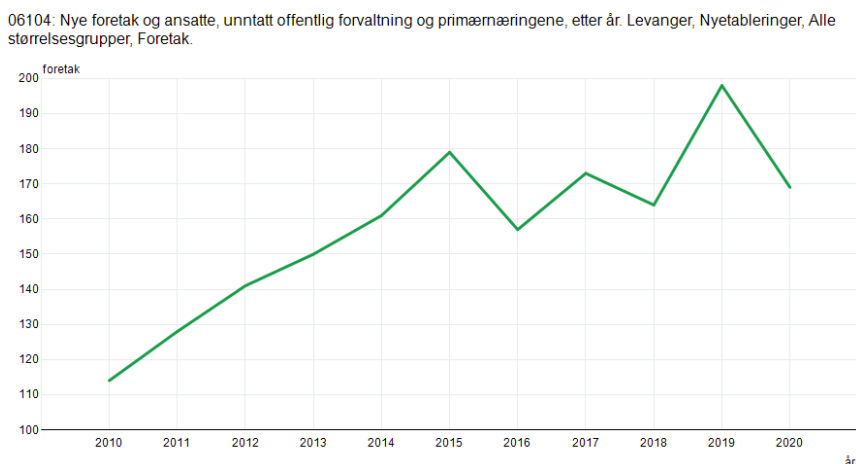
6.7.2 Oppstartsbedrifter

For å kunne se på innovasjonsgraden i kommunen, kan man se på utviklingen av antall nye etablerte foretak. Under halvparten av nyetablerte foretak overlever det første året, og i underkant av 30 % overlever i fem år eller mer (Trøndelag fylkeskommune og Statsforvalteren i Trøndelag, 2021). Det er ofte en korrelasjon mellom høy oppstarts aktivitet og lav levetid, og noen bransjer er mer utsatt enn andre. Trøndelag som var den mest innovative regionen i Norge, har en litt lavere overlevelsesgrad enn landsnittet. Allikevel har Trøndelag en voksende trend når det gjelder nye etableringer, der majoriteten er enkeltmannsforetak (Trøndelag fylkeskommune og Statsforvalteren i Trøndelag, 2021). Figur 6.24 viser overlevelsesandel blant nyetablerte selskaper i Trøndelag mellom 2004-2017.

Figur 6.24: Overlevelsesandel blant nyetablerte selskaper (Trøndelagittall, 2021)

Figur 6.25 viser nye foretak unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene for en tiårs periode for Levanger kommune. Grafen viser til en økning i antall nyetableringer fra 2010 frem til 2015, og deretter har variasjonen vært større.

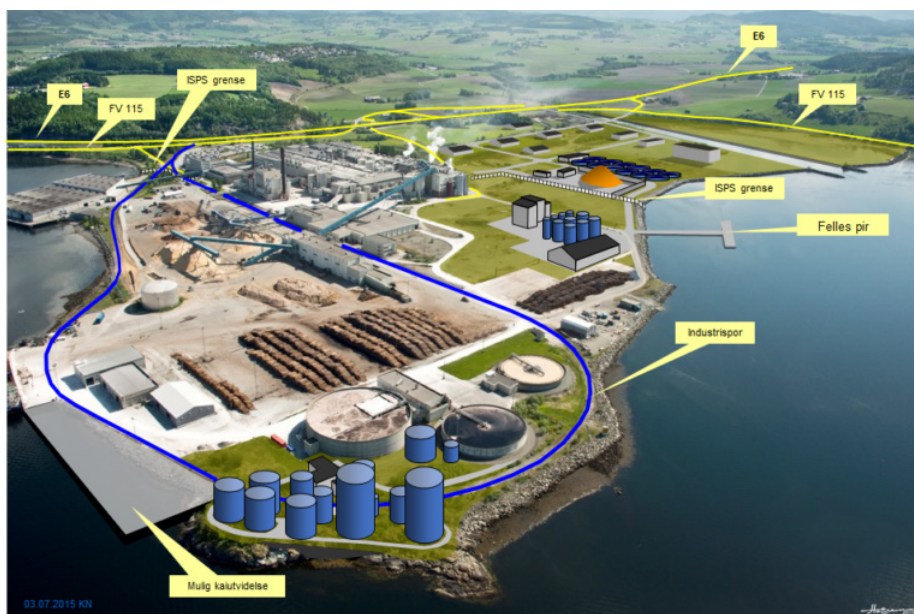
Figur 6.25: Utvikling over nye foretak (SSB, 2021)

6.7.3 Fiborgtangen næringspark - Fiborgtangen Vekst AS

Fiborgtangen Vekst AS holder til på Fiborgtangen næringspark, og eies av seks forskjellige selskaper, der Norske Skog Skogn AS og Fiborgtangen Vekst AS har de største aksjepostene (Proff, 2021). Innovasjonsselskapet Proneo utøver den daglige driften i Fiborgtangen Vekst, og har rollen som bidragsrytter til nærings- og forretningsutvikling i kommunen. De bidrar med å skape synergier mellom eksisterende aktiviteter og nye utviklingsaktiviteter (Fiborgtangen Næringspark, 2021). Per i dag er Fiborgtangen Vekst AS under reorganisering, og ligger mer under Norske Skog Skogn enn de andre selskapene. Som et resultat av dette, er ikke vekstambisjonene blitt tallfestet, i forhold til hvor mange bedrifter de ser for seg kan bli en del av næringsparken (Proneo, 2021). Hovedmålsetninger med Fiborgtangen Vekst er:

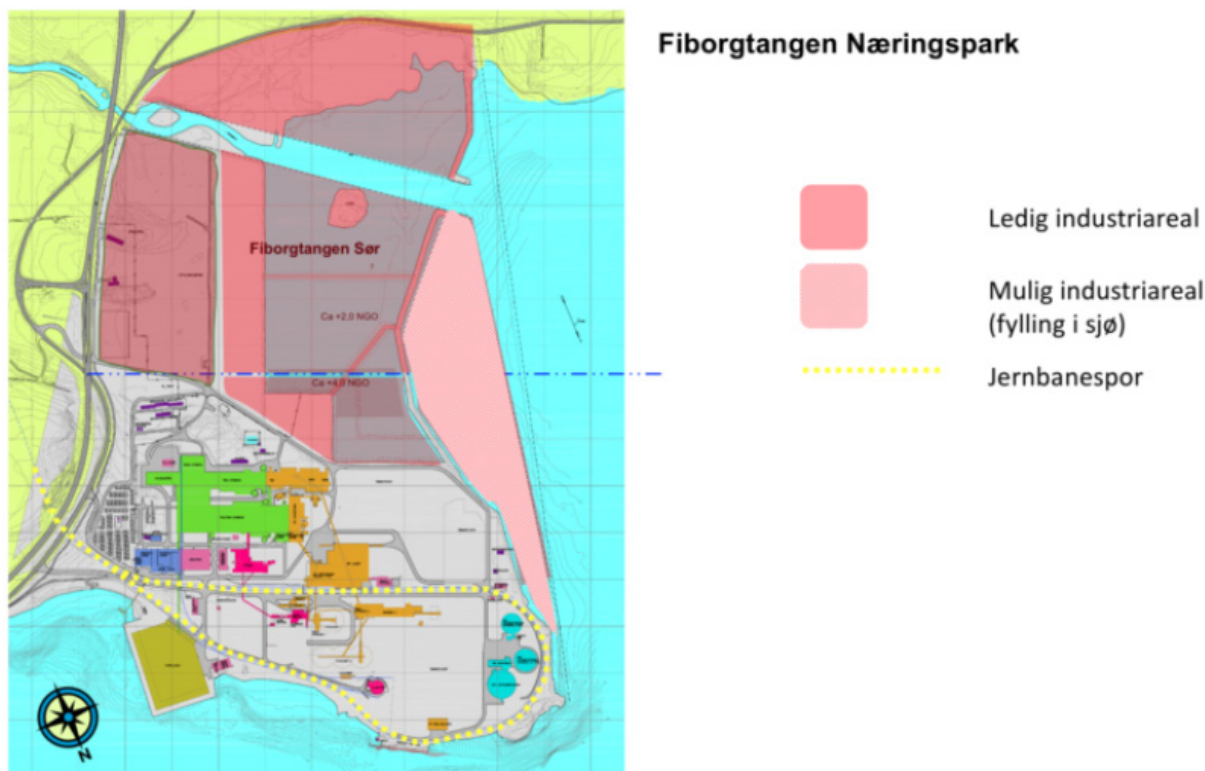
- Utvikle ny virksomhet på Fiborgtangen
- Utnytte synergier og samarbeidsmuligheter mellom bedrifter i Fiborgtangen Næringspark

Per i dag er det 7 bedrifter som er en del av næringsparken, og utover dette anslås det at 15 bedrifter har meldt sin interesse (Proneo, 2021). De bedriftene som allerede er en del av næringsparken, har industritilhørende til prosessindustri, havbruk, energi, transport/logistikk og renovasjon. To av bedriftene på området er Retura IR og Biokraft. Retura IR har et prosessanlegg som er etablert for mottak og videreforedling av trevirke (Fiborgtangen Næringspark, 2021). Trevirket kommer fra Norske Skogs papirproduksjon, og kan brukes til blant annet energiproduksjon og i sponplater. Biokraft har etablert Europas største biogassanlegg på Fiborgtangen (Fiborgtangen Næringspark, 2021). De utnytter slam fra Norske Skog sin produksjon som råstoff i biogassproduksjonen. Dette er to eksempler som viser til sirkulær økonomi og utnyttelse av hverandres prosesser. Bilde 6.1 fremtidsbilde Fiborgtangen nedenfor er en illustrasjon på fasilitetene og mulighetene på Fiborgtangen.

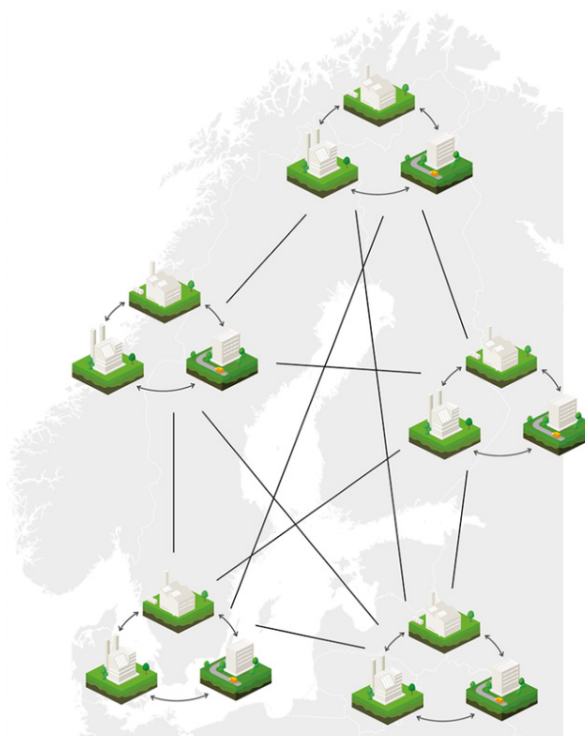
Bilde 6.1: Fremtidsbilde Fiborgtangen (Fiborgtangen Næringspark, 2021)

Sør for Fiborgtangen er det et areal på ca. 300 mål som er regulert for industri- og næringsutvikling. Det er i tillegg ca. 2000 m² kontorarealer og møterom i administrasjonsbygget (Fiborgtangen Næringspark, 2021). Fiborgtangen tilbyr kontorer og møtelokaler til leie for både innovative, kunnskaps- og forskningsbaserte bedrifter. Det er også muligheter for å leie lokalene til møter kurs og konferanser. Figur 6.26 ledig areal viser ledig industriareal og mulighet for fylling. Vedegg 3 viser regulering på området.

Figur 6.26: Fiborgtangen næringspark ledig areal (Fiborgtangen Næringspark, 2021)

Trøndelagsfylkeskommune er en del av Interreg Baltic Industrial Symbiosis, som er et prosjekt som fremhever industriell symbiose. Industriell symbiose er et konsept for en mer bærekraftig regional utvikling. I dette prosjektet er det et fokus på å støtte opp institusjoner fra forskjellig industrier ved å samlokalisere de, slik at de kan dra nytte av hverandres kompetanse. Et av målene er å utnytte restavfallet som e.g. energi, ingredienser og materialer, som en ressurs for et annet selskap (European Union, 2021).

Figur 6.27: Illustrasjon på symbiosis (EU, 2021)

6.7.3 "Mind the gap"

Figur 6.28: Illustrasjon av gapet mellom bedrifter og oppstartsbedrifter (Sopra Steria, 2021)

«Mind the gap» er en rapport om hvordan store og små norske bedrifter kan samarbeide. Et tverrfaglig forskerteam fra UiO, NHH og Sopra Steria Scale up har i rapporten intervjuet 122 ledere i oppstartsbedrifter og 31 innovasjonsdirektører i store norske virksomheter. Målet med rapporten var å finne hvor utfordringene ligger i dette samarbeidet (Andersson, Benonisen, Timmermans, & Gan, 2021). All data som er presentert nedenfor er hentet fra denne rapporten.

Strategien og verktøyet som presenteres i denne rapporten er Open Innovation (Åpen innovasjon). Open innovation har utviklet seg som en strategi for etablerte selskaper og oppstartsbedrifter, for å ytterligere kunne styrke deres innovasjonsevner. Formålet med dette er blant annet for å kunne utvikle eller opprettholde sitt konkurransefortrinn. Open Innovation er en strategi som kombinerer både interne og eksterne ressurser for å drive frem innovasjonen (Andersson, Benonisen, Timmermans, & Gan, 2021). Ved å samarbeide med oppstartsbedrifter kan bedrifter få tilgang til ny teknologi, gründertalenter, og spesifikke løsninger for nye produkter og tjenester. Det er flere fallgruver i samarbeidet mellom bedrifter og oppstartsbedrifter. Det kan være alt fra størrelsen mellom de to, tradisjoner, kultur og tankesett som kan være med å skape utfordringer i samarbeidet. (Andersson, Benonisen, Timmermans, & Gan, 2021).

Mange av selskapene har egne deler av sin organisasjon som er ansvarlige for å jobbe med oppstartsbedrifter. I studiet som har blitt utført, så har 90 % av bedriftene uttrykt at oppstarts-samhandling er viktig (Andersson, Benonisen, Timmermans, & Gan, 2021). Tallet på 90 % viser at selv de bedriftene som ikke jobber med oppstartsbedrifter, allikevel innser at det samhandling er viktig. I studiet har 33 % av bedriftene svart at de ikke anser samarbeid med oppstartsbedrifter som en veldig viktig del av deres overordnede strategi (Andersson, Benonisen, Timmermans, & Gan, 2021). Mange av selskapene er fortsatt i en tidligfase med å se på oppstartsbedrifter som potensielle partnere. Når det gjelder fremtidige forventninger, så svarte 55 % av bedriftene at de forventer et økt samarbeid med oppstartsbedrifter.

For oppstartsbedrifter er samarbeid med bedrifter viktig for flere grunner. Et samarbeid med en bedrift kan:

- Skaffe validering av deres forretningside
- Skape legitimitet og kredibilitet
- skaffe tilgang til en større kundebase og data for å videreutvikle ideen
- Bidra med å forbedre oppstartsbedriftens verdivurdering, åpne opp for direkte salg og verdiøkning

Bedriftenes syn på samarbeidet:

- Utforske nye teknologer og forretningsmodeller
- Skaffe tilgang til gründertalenter
- Tilgang til unike produkter og tjenester
- Bedriftene tror at samarbeidet med oppstartsbedrifter hjelper dem med å utvikle seg raskere, eksperimentere med nisje løsninger og utfordre deres egen organisasjon.

Hovedfunnene:

1. Utarbeide et bedre samsvar mellom bedriftens- og oppstartsbedriftens mål
2. Skape en tilstrekkelig struktur og prosess for samarbeid
3. Øke forståelsen for hverandres selskapsstruktur

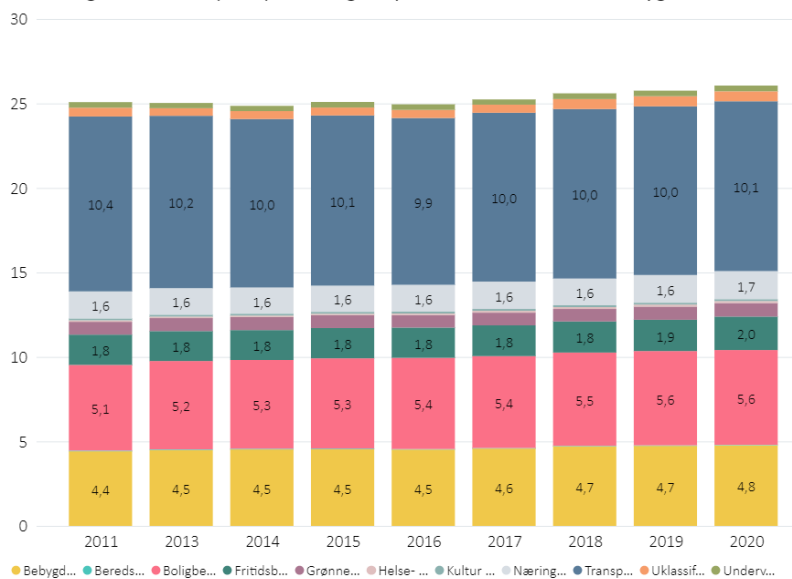
6.8 Attraktivitet

6.8.1 Areal og bygninger

Arealbruk og arealressurser viser hvordan utviklingen i arealbruk (km²) har vært i Levanger i perioden 2011-2020. Figur 6.29 viser at den største andelen av arealutvikling har vært i arealklassen transport, telekommunikasjon og teknisk infrastruktur. Denne utvikling har vært stabil i den perioden på ni år. Det er etterfulgt av arealbruk til boligbebyggelse og bebygd område for landbruk og fiske. Arealbruk knyttet til næringsutvikling tilsvarer i snitt 1,6 km² per år og har holdt seg stabil. Men denne er vesentlig mindre i forhold til de andre. For året 2020 utgjorde dette kun 6,4 % av arealbruken i Levanger kommune.

I Levanger kommune bor over halvparten av innbyggerne i Levanger by (ca. 10 000). De to andre mest befolkede tettstedene er Skogn (ca.3000) og Åsen (ca. 1500) (Levanger kommu-

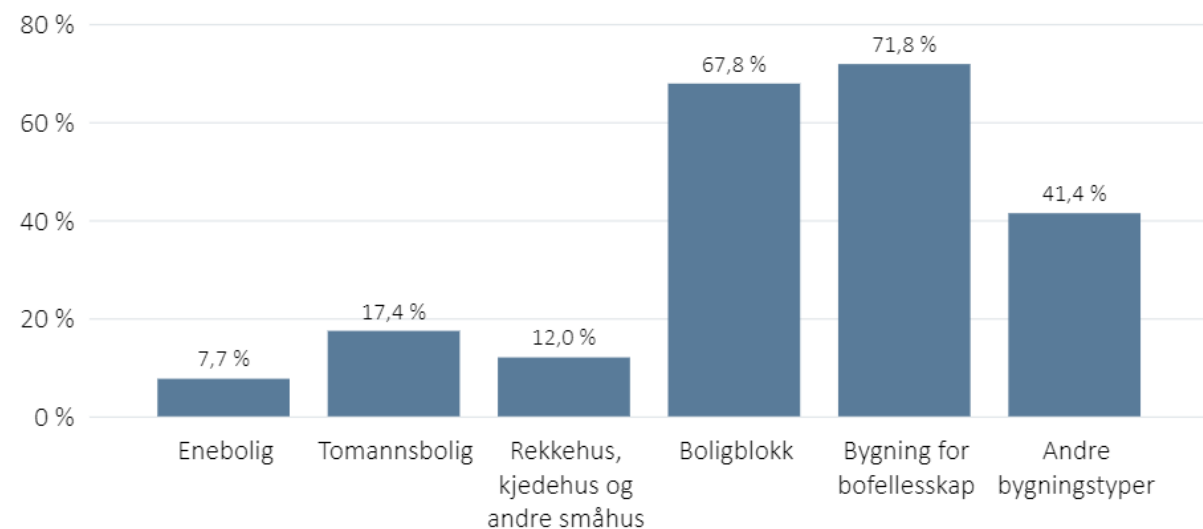
Utvikling i arealbruk (km²) i Levanger i perioden 2011-2020, bebygd

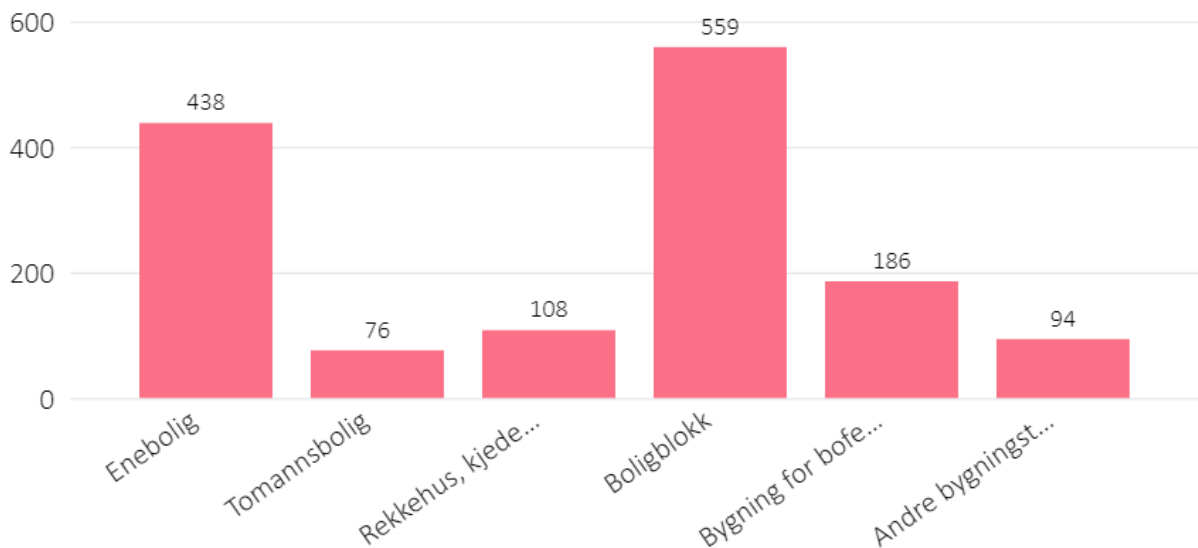
Figur 6.29: Utvikling i arealbruk Levanger (Trøndelagittall, 2021)

ne, 2020, s. 159). Det er forventet at befolkningsveksten vil komme til å være størst i Levanger sentrum, derfor er det naturlig at boligbehovet dekkes der det forventes vekst. Per i dag bor den største andelen av befolkning i Levanger kommune i eneboliger, men man ser at utvikling nå viser en større andel som bor i blokk (SSB, 2021).

Sammenligner man Levanger og Trøndelag, ser man at trenden er ganske lik for de to, når det gjelder boligutvikling. I levanger ser man at trenden viser en større utvikling av boligblokker, etterfulgt av eneboliger de ti siste årene (Trøndelag fylkeskommune og Statsforvalteren i Trøndelag, 2021). Boligtypen som har hatt den største prosentvise endringen i løpet av perioden på ti år er bygninger for bofelleskap. De to figur 6.30 og 6.31 viser utviklingen, både i antall og prosentvis.

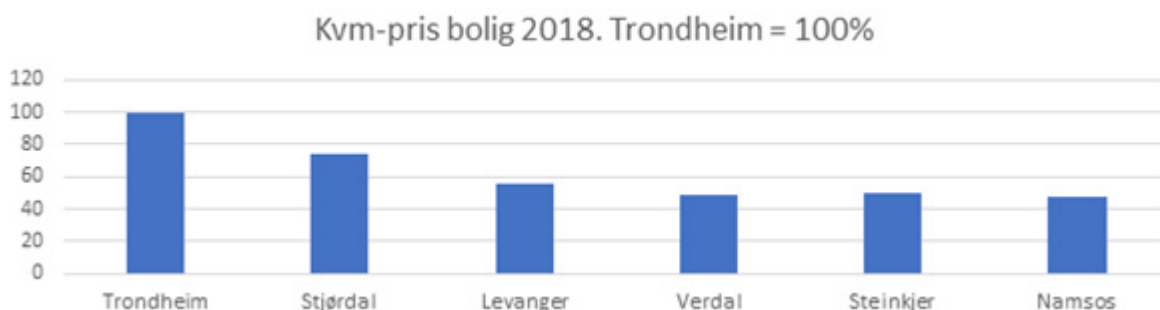
Figur 6.30: Utvikling av boligtyper prosent (Trøndelagittall, 2021)

Figur 6.31: Utvikling av boligtyper antall (Trøndelagittall, 2021)

I Innherred har Levanger kommune hatt den høyeste prosentviseendringen blant kommunene, med en endring på 17,5 %. Se figur 6.32. Den totale boligbygningen for Levanger og Trøndelag fra 2000-2020 ligger vedlagt i vedlegg 4, og viser blant annet en markant økning i antall bygninger for bofelleskap i 2020, med en verdi på 150. Levanger kommune hadde i 2020 nest flest fullførte boliger, etter Trondheim (Trøndelag fylkeskommune og Statsforvalteren i Trøndelag, 2021). Lokasjonen og utviklingen har også stor betydning for distriktsutviklingen, og boligprisene er av faktorene når det gjelder attraktivitet.

I løpet av de siste 20 årene som har man sett en utvikling i Trondheimsregionen, der Stjørdal og Malvik har vokst betydelig i innbyggertall. Dette henger sammen med nærhet til Trondheim, og transportmuligheten som har blitt forbedret med nye og bedre veier. En annen viktig faktor har vært boligpriser. Boligprisen har vært betydelig lavere i områdene utenfor Trondheim, som også vist i figur 6.32.

Figur 6.32: Omsetningspriser per kvadratmeter (kvm)- pris 2018 (Levanger kommune, 2020)

Figur 6.32 viser at det er stor forskjell fra Trondheim til Stjørdal, og mellom Stjørdal og Levanger. Utover ser man at forskjellene er minimale for resten av Innherred. I hver kommune, og som mange andre steder, er det en imidlertid en forskjell på boligprisene i sentrum kontra

i utkanten. Dermed kan man spare en del penger, ved å bo i utkanten, fremfor i sentrum-skjernen. Ved utbygging av ny E6 fra Kvithammar til Åsen sør i Levanger kommune (Levanger kommune, 2020, s. 51), kan man kunne forvente seg en større arbeidsmarkedsintegrasjon og økt pendling fra Stjørdalområdet.

De ferskeste boligpristallene fra boligbransjens felles statistikkdatabase er vist i tabell 6.2 og tabell 6.3 (Eiendomsverdi, 2021). Tabellene viser både gjennomsnittlig salgspris og kvadratmeterpris, for et utvalg av kommuner i aksene mellom Trondheim og Steinkjer. Man ser at dess lenger nord man kommer fra Trondheim, dess lavere blir boligprisene og kvadratmeterprisene for alle boligtyper. Levanger befinner seg midt i aksene, og har en gjennomsnittlig boligpris på 2 324 184 NOK, og en kvadratmeterpris på 21 837 NOK. Man ser at for prisen av en leilighet i Trondheim, kan du få deg et rekkehus i Stjørdal, mens du for den samme prisen kan få deg en enebolig i Levanger. Man ser at kvadratmeterprisen er høyest for leiligheten for alle kommunene, noe som igjen relateres til etterspørselen og byggingen av nye boliger.

Kommune, gjennomsnittlig salgspris	Enebolig	Rekkehus	Leilighet	Tomannsbolig	Gjennomsnitt, kommune
Trondheim	5.916.312	4.231.400	3.171.662	4.640.839	4.490.053
Stjørdal	3.741.567	3.186.415	2.617.413	2.992.978	3.134.593
Levanger	2.880.700	2.091.000	1.857.119	2.467.917	2.324.184
Verdal	2.554.271	1.804.677	1.961.659	2.368.409	2.172.254
Steinkjer	2.389.099	1.738.235	2.583.935	1.804.342	2.128.903
Gjennomsnittspris, boligtype	3.496.390	2.610.345	2.438.358	2.854.897	

Tabell 6.2: Gjennomsnittlig salgspris fordelt på kommune (Eiendomsverdi, 2021)

Kommune, gjennomsnittlig kvadratmeterpris	Enebolig	Rekkehus	Leilighet	Tomannsbolig	Gjennomsnitt, kommune
Trondheim	34.187	34.359	49.014	36.457	38.504
Stjørdal	23.793	28.698	38.207	32.868	30.892
Levanger	18.265	20.712	27.572	20.799	21.837
Verdal	17.497	14.989	28.109	17.038	19.408
Steinkjer	15.578	18.752	31.087	18.111	20.882
Gjennomsnittspris, boligtype	21.864	23.502	34.798	25.055	

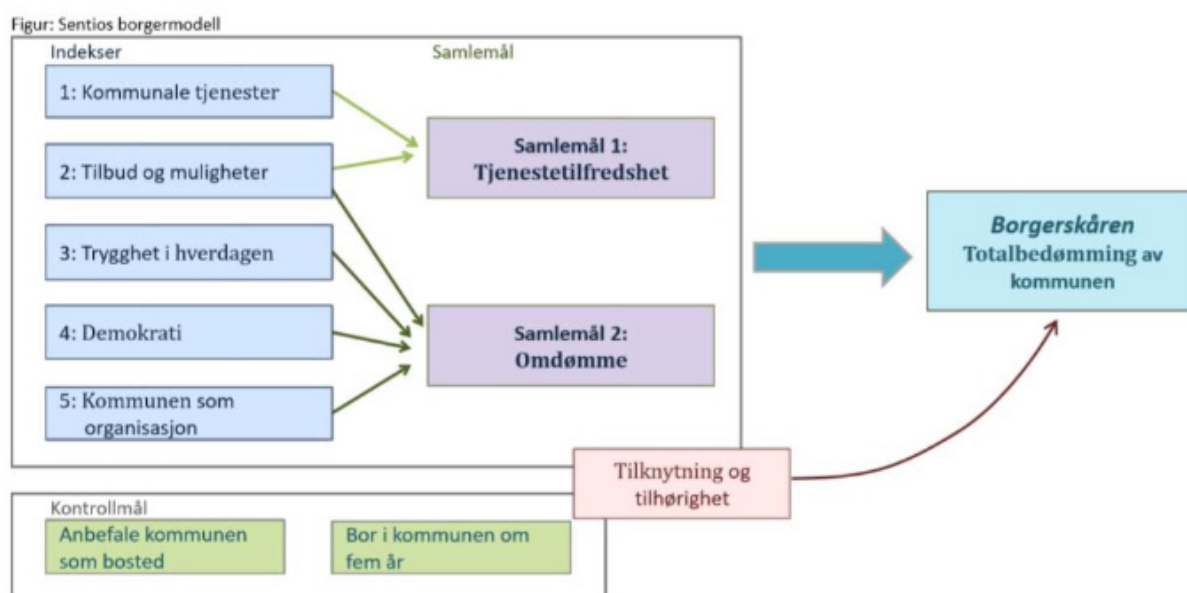
Tabell 6.3: Gjennomsnittlig kvm-pris fordelt på kommune (Eiendomsverdi, 2021)

6.8.2 Ameniteter i Levanger - borgerundersøkelsen

Borgerundersøkelsen kartlegger innbyggernes opplevelse av Levanger og gjennomføres hvert andre år. Se figur 6.33 Sentios borgermodell fra 2020. Undersøkelsen bruker fem forskjellige indekser; bosted-, trygghet-, tjeneste-, demokrati- og kommunikasjon som organisasjons indeks (Levanger kommune, 2020, s. 11). Undersøkelsen viser blant annet at innbyggerne er godt fornøyde med Levanger som bo- og levested. Innbyggerne i Levanger føler stor tilknytning til området og ser for seg at de fortsatt bor i kommunen om fem år, samt at de vil anbefale Levanger som bosted til andre (Levanger kommune, 2020, s. 11). Når det kommer til attraktivitet, er resultatene svakere.

Innbyggerne i Levanger gir nemlig svak score når det gjelder sentrumsområdets attraktivitet og hvordan det fremstår. Det blir pekt frem tre enkeltfaktorer som er viktig for å øke sentrumsattraktivitet i Levanger, og det er: kulturtilbudet, turisttilbudet og kollektivtilbudet (Levanger kommune, 2020, s. 11). De etterlyser blant annet kino, parker, ungdomshus/klubb, fritidstilbud og lokal handel. Dette er ikke helt ulikt resultatene på landsbasis, og er noe Levanger har jobbet med gjennom deltakelse i «Attractive Nordic Towns» i perioden 2017-2019.

«Attractive Nordic Towns» er et Nordisk Ministerrådprosjekt der det i perioden 2018-2019 deltok 17 andre nordiske byer (Levanger kommune, 2020, s. 12). I prosjektet er bærekraftmål 11 (bærekraftige byer og samfunn) i sentrum, og det utvikles strategier knyttet til hvordan nordiske byer kan utvikle sin attraktivitet. I løpet av dette prosjektet ble det blant pekt på å ha en helhetlig tilnærming, der man kobler bærekraftsmålene til lokale mål, strategier og tiltak, og endringsledelse (Levanger kommune, 2020, s. 12). Dette skal dermed kunne bidra til at Levanger kommune øker sin attraktivitet blant sine innbyggere og de som kommer til.

Figur 6.33: Sentios borgermodell (Levanger kommune, 2020)

6.8.3 Omdømme

Resultatene fra borgerundersøkelsen viser blant annet at kommunen har et godt omdømme (Levanger kommune, 2020). Levanger kommune oppnår en score på 72, på et standardisert gjennomsnitt, der 0 er dårligst og 100 er beste score. Andre faktorer som har blitt beskrevet i teorien når det handler om attraktivitet er relasjoner og tillit. I undersøkelsen viser resultatet en score 56. En score på 56 er innenfor intervallet 40-59, som kan tolkes som lav (Levanger kommune, 2020). Til tross for den lave scoren, er endringen signifikant høyere enn fra 2018. Tillit mellom næringsaktørene har ikke blitt kartlagt. For å kartlegge denne, kreves det kvalitativ data, og er noe som bør utføres ved fremtidige undersøkelser.

6.9 Økonomi og strategi

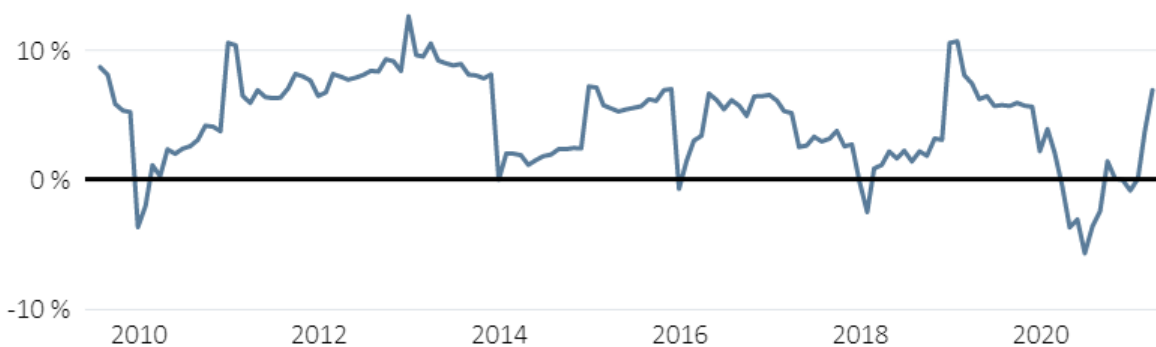
6.9.1 Levanger kommune

I henhold til kommuneloven skal kommunen forvalte økonomien slik at de greier å ivareta handleevnen over tid (Levanger kommune, 2020, s. 17). Analysen av kommuneøkonomien ser på ulike nøkkeltall og den økonomiske situasjonen de siste årene.

Levanger kommune er en minsteinntektskommune der store deler av kommunens inntekter fra skatt og inntekstutjevning utgjør 93-94 % av landsgjennomsnittet. Kommunen har dermed mindre handlingsrom og midler til å produsere kommunale tjenester (Levanger kommune, 2020, s. 18). For å kompensere for dette, er eiendomsskatten en viktig faktor.

Vanligvis utgjør skatteinntekter ca. 40 % av kommunesektorens samlede inntekter (Trøndelag fylkeskommune og Statsforvalteren i Trøndelag, 2021). Kommuner med skatteinntekter under landsgjennomsnittet blir kompensert, og kommuner med høye skatteinntekter får et trekk. Levanger har 79,7 % skatteinntekter per innbygger av landsgjennomsnittet i 2019. Ser man på utvikling over en tiårs periode, ser man at skatteinngangen i kommunen har vært svingende, senest på grunn av pandemien som vist i figur 6.34. Bunnpunktet i 2020 viser at effekten av arbeidsledighet kan ha for kommunens økonomi

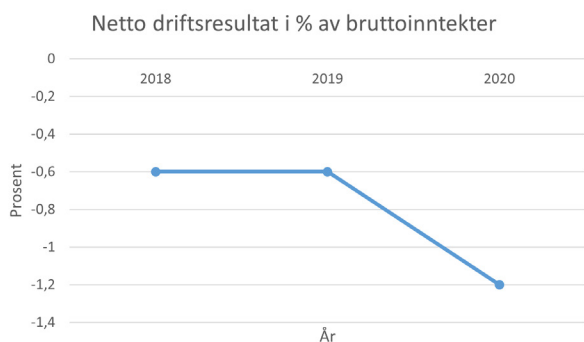
Skatteinngang i alt. Prosentvis endring i akkumulert skatteinngang sammenlignet med samme måned i foregående år.

Figur 6.34: Endring i prosentvis skatteinngang

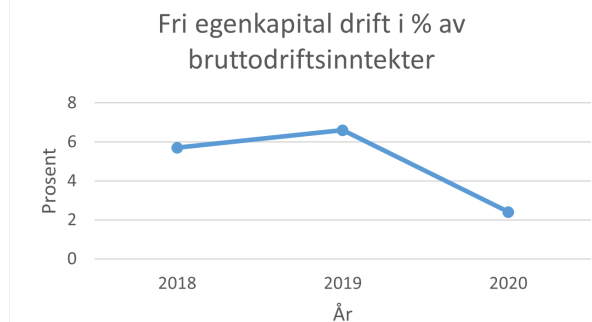
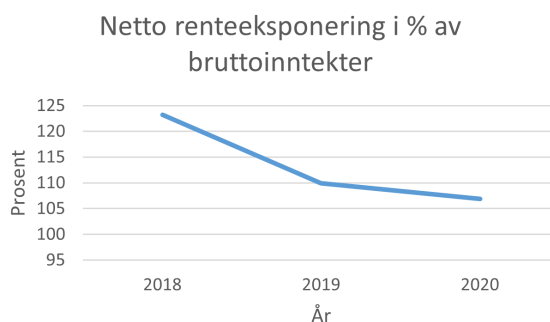
Kommuneøkonomien ble i samfunnsanalysen vurdert som svak av fylkesmannen (Levanger kommune, 2020, s. 19). Dette som et resultat av svakt driftsresultat, svak likviditet, høy gjeld og renteesponering. Nøkkeltallene nedenfor viser utviklingen. I perioden 2001-2007 var Levanger kommune på ROBEK-listen, som er en liste over kommuner eller fylkeskommuner i økonomisk ubalanse. Kommunen var da underlagt statlig kontroll med årsbudsjett, låneopp- tak og langsiktig leieavtaler (Regjeringen, 2020).

Nøkkeltallene er kun tilgjengelige for tre år, fra 2018-2020.

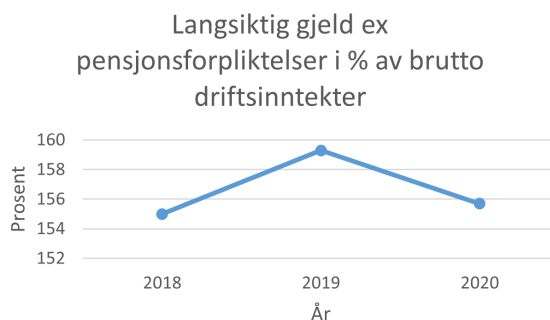
Netto driftsresultat i % av driftsinntekter viser årets driftsoverskudd etter renter og avdrag er betalt, og viser hva kommunen har til disposisjon. Anbefalingen er at netto driftsresultat over tid bør utgjøre minst 1,75 % av kommunens brutto driftsinntekt.

Netto renteesponering målt i forhold til driftsinntekter viser hvor sårbar kommunen er for endringer i renta

Fri egenkapital viser hvor stort handlingsrom som kommunen har. Jo større reserve, jo større økonomisk handlingsrom.

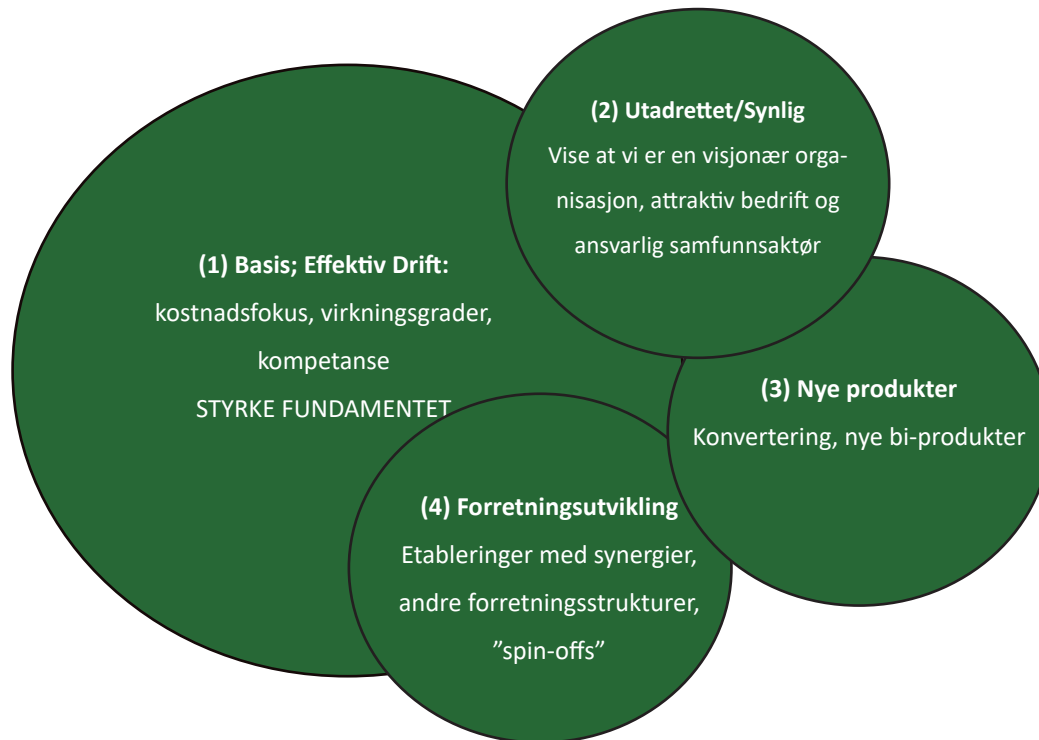
Langsiktig gjeld viser hvor mye den enkelte kommunen tåler å ta opp av lån

Arbeidskapital er angir hvor mye kapital som er tilgjengelig på kort sikt (12 mnd fram), og som kan benyttes til vekst i form av innkjøp og investeringer

6.9.2 Norske Skog Skogn

Norske Skog Skogn har jobbet innenfor rammene og ambisjonene til konsernet og videreutviklet og spisset sin egen innsats og definert dette innen fire ulike strategiområder. De fire strategiområdene er vist i figur 6.35 nedenfor (Norske Skog Skogn, 2020).

Figur 6.35: Norske Skog Skogns strategiområder

Område 1: Basis og effektiv drift

Område 1 legger vekt på at Norske Skog Skogn skal være verdensledende produsent av fiberbaserte produkter. Dette skal de oppnå ved å være ledende innen kostnadseffektivitet for produksjon av dagens produkter. Virkningsgraden skal forbedres i prosessen og bedre utnyttelse av råvarene. Kompetansen til de ansatte skal opprettholdes og heves i alle ledd. Dette gjelder også for lederne, der det ønskes at lederkompetansen innad i bedriften skal styrkes.

Område 2: Synlighet og proaktiv opptreden ovenfor deres interessenter

Område 2 legger vekt på at bedriften skal opptre og bevisst fremstå som en ansvarlig samfunnsaktør. Ved å øke deres synlighet, skal det bidra til å skape et godt omdømme rundt selskapet, samt bidra til å tiltrekke seg fremtidig arbeidskraft

Område 3: Nye produkter

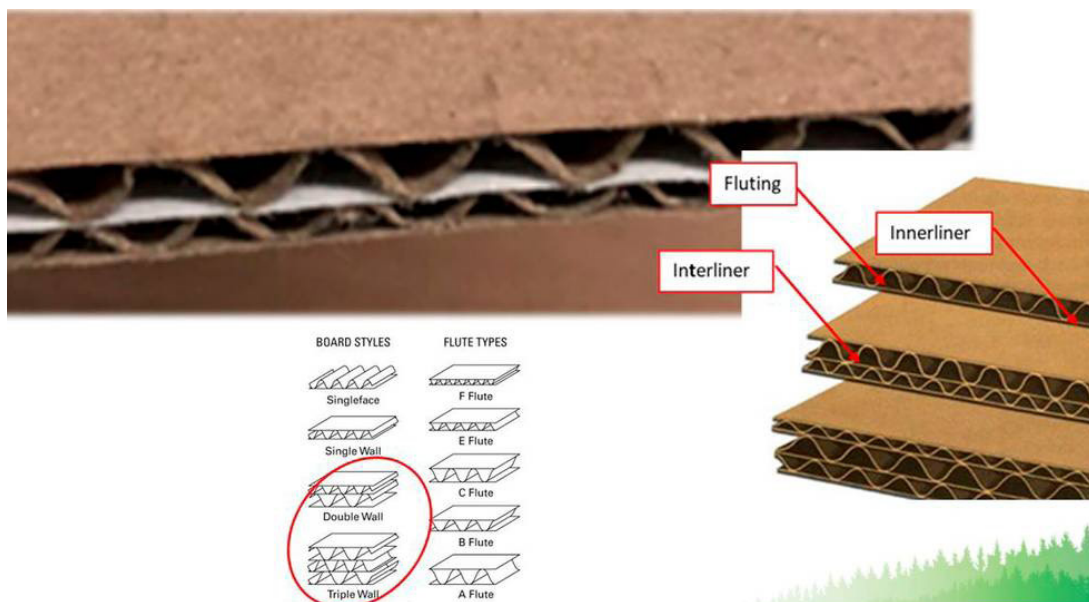
Bedriften vil aktivt jobbe med å se på forskjellige muligheter for å produsere nye produkter ved fabrikkene. Det har blitt etablert en ny prosjektavdeling som skal jobbe med å forsterke fokuset på dette, samtidig som de skal koordinere arbeidet.

Område 4: Nye forretningsområder

Norske Skog Skogn ser etter å skape flere inntektskilder parallelt med kostnadsreducerende tiltak. Bedriften ser etter muligheter for å kunne oppnå flere synergieffekter på Fiborgtangen, og jobber målrettet med å kunne tiltrekke seg andre aktører for nyetablering på området.

2020 viste seg å være et krevende år for Norske Skog Skogn, som et resultat av store fall i etterspørselen etter deres produkter. Avisforbruket har blitt kraftig redusert sammenlignet med tidligere år. Det er fortsatt knyttet stor usikkerhet til hvordan den videre etterspørselen av avispapir i Europa (Norske Skog Skogn, 2021). Dermed er Skogn fabrikkens konkurransekraft i fare, og for å kunne sikre videre lønnsomhet trenger fabrikken flere bein å stå på.

Den 23 april 2021 annonserte Norske Skog at de ville konvertere PM3 linja i Bruck fra å produsere 125 000 tonn avispapir til 210 000 tonn resirkulert bølgepapir (Norske Skog, 2021). Det har blitt utført tester av «internliner» produksjon på fabrikken i Skogn i løpet av første kvartal 2021. Interliner er bølge-elementet som ligger mellom pappen, og er 100 % resirkulerbar. Figur 6.36 viser interliner. Interliner er et produkt som brukes som en del av emballasjepapir. Det er planlagt at et av linjene på fabrikken skal konverteres til å produsere dette. Det planlegges økt produksjon i andel halvdel av 2021 (Norske Skog, 2021, s. 34). Produksjon av interliner vil ikke føre til kapitalutgifter, og er et supplement til dagens produksjon. Norske Skog Skogn har allerede satt seg mål om at 25 % av deres inntjening skal komme fra andre produkter enn dagens produkter innen 2030.

Figur 6.36: Interliner (Norske Skog Skogn, 2021)

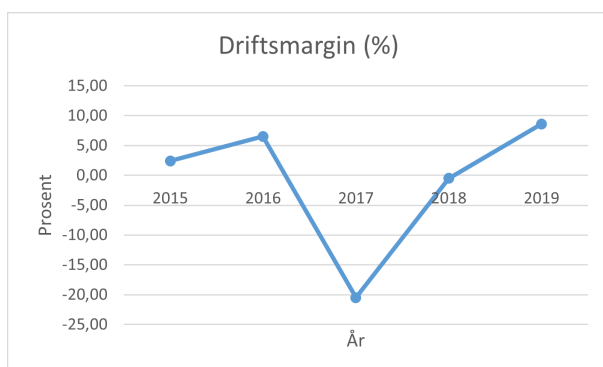
Økonomisk bidrag i kommunen

Skogn fabrikken bidrar med over 400 arbeidsplasser i kommunen, både til fast ansatte og læringer. I 2020 kjøpte selskapet varer og tjenester for 18,8 millioner kroner fra bedrifter i Levanger (Norske Skog Skogn, 2021). 12 millioner gikk til bedrifter i andre kommuner i Trøndelag. Dette er med på å vise den økonomiske påvirkning selskapet har for både kommunen og regionen.

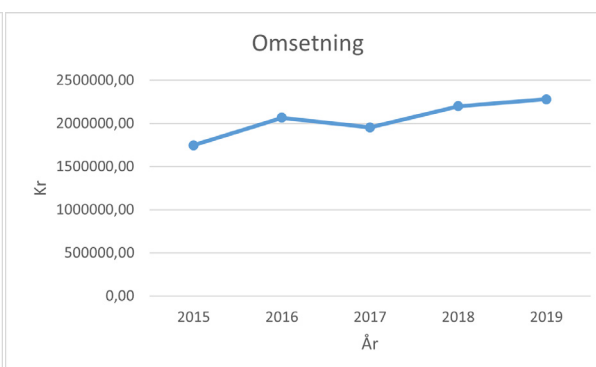
Som enhver bedrift med ansatte i Norge, betaler Norske Skog Skogn AS arbeidsgiveravgift. Arbeidsgiveravgift er en skatt som arbeidsgiver plikter å betale av lønnskostnadene for alle sine ansatte, og denne ligger mellom 0-14,1 % (Visma, 2021). I femårs perioden fra 2015 til 2019, hadde Norske Skog Skogn i gjennomsnitt 256 849 NOK i lønnskostnader.

I regnskapet oppføres det skyldige offentlige avgifter. Dette er utbetalte merverdiavgifter, ubetalt skyldig skatt og skyldig arbeidsgiveravgift. Som det største private selskapet målt i omsetningen i Levanger kommune, er det tydelig at Norske Skog sin omsetning er med på å skape verdiskapning i både det lokale samfunnet og i regionen.

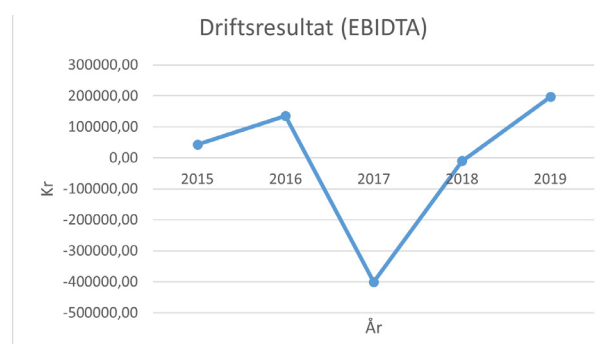
Regnskapstall Norske Skog Skogn

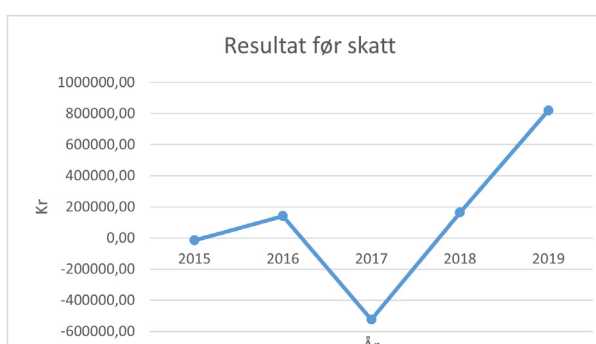
Driftsmargin er driftsresultat som prosentandel av driftsinntektene. Viser hvor stor andel av driftsinntektene som er overskudd

Omsetning er alle samlede inntekter til en virksomhet innenfor en gitt periode

Driftsresultatet utgjør en virksomhets driftsinntekt fratrukket driftskostnader

Differansen av alle inntektene og utgiftene før skatt

07

Diskusjon

7 Diskusjon

Diskusjonen i denne oppgaven har som formål å besvare delspørsmålene som ble stilt i introduksjonen samt hovedproblemstilling. Kunnskapen ervervet i prosessen og presentert gjennom oppgaven brukes som grunnlag for videre diskusjon.

(1) *Hvor sårbar er Levanger kommune i forhold til nærings- og demografiutvikling?*

De tre sårbarhetsindikatorerne som har blitt presentert i teorien omhandler næringsmessig sårbarhet. Basert på beregningen av hjørnesteinsfaktoren, viser denne at Levanger kommune ikke er sårbar dersom det skulle være en nedgang i hjørnesteinsbedriften. Hjørnesteinsfaktoren er veldig liten, ettersom Norske Skog Skogn kun utgjør en liten andel av de ansatte i hele kommunen. I forhold til resten av industrinæringen i kommunen, utgjør bedriften ca. 52 % av de sysselsatte i industrien. Ser man på den totale sysselsetningen i kommunen, utgjør industrinæringen kun 8,1 % av sysselsetningen. Dette har vist seg å være mye mindre enn først antatt tidligere i oppgaven.

Det er allikevel tilknyttet en viss usikkerhet til selve definisjonen av ensidige industristeder. Usikkerheten baserer seg på i hvilken grad man skal inkludere med de sysselsatte i offentlig sektor, eller om man bare skal regne med de som jobber i privat sektor. Grunnen til dette er fordi offentlige arbeidsplasser sysselsetter mer enn 50 % av arbeidsstokken i kommunen, men den største verdiskapningen kommer fra private arbeidsplasser.

Når det gjelder utvikling i antall sysselsatte, har den generelle fremgangen i kommunen vært positiv de siste ti årene, og det kan forventes at Levanger vil kunne være robust for fremtidige konjunkturer. I tillegg har Trøndelag fylke hatt en positiv utvikling de siste ti årene. Utviklingen har vært størst innenfor helse- og sosialtjenester. Industrinæringen har i den samme perioden opplevd en negativ vekst i antall sysselsatte.

For å kunne ytterligere opprettholde den positive utviklingen i antall sysselsatte, er det viktig at det legges til rette for etablering av nye virksomheter. Statistikken idag viser at kun ca. 50 % av oppstartbedriftene overlever det første året. Per i dag er det lite tilgjengelig næringsarealer i Levanger kommune, der Fiborgtangen utgjør det største næringsarealet. For å kunne få til en bærekraftig byutvikling og næringsliv, er det viktig at kommunen legger til rette for næringslivsutvikling gjennom reguleringer og arealplaner. Dette kan skje gjennom revideringer av allerede eksisterende planer. Hvis det ikke legges til rette for dette, vil virksomhetene finne andre steder å etablere seg, samt at innovasjonskraften svekkes lokalt. På sikt vil dette ha en negativ innvirkning på utviklingen av næringslivet i Levanger kommune.

Når det kommer til den demografiske utviklingen i Levanger kommune, er dagens situasjon slik at det er en eldrebølge på gang, slikt som mange andre steder i Norge. Men over de siste tjue årene har befolkningsutviklingen steget jevnt, før en liten nedgang i 2019. Befolkningsframskrivninger viser fremdeles en positiv befolkningsutvikling frem mot 2050. Nettoflyttingen har derimot vært negativ, noe som tyder på at det er flere som flytter fra Levanger, enn de som blir værende. For å kunne få til bærekraftig by- og stedsutvikling, er det viktig å opprettholde en positiv befolkningsutvikling, og at man gjør det attraktivt å bo og leve i Levanger kommune.

Statistikken viser en positiv befolkningsutvikling frem mot 2050 i kommunen, og næringsutviklingen de siste ti årene har vært positiv. Allikevel er det viktig at kommunen kontinuerlig jobber med å styrke den eksisterende næringslivssituasjonen i de ulike sektorene. Samtidig må de legge til rette for utvikling, samt jobbe med å skape næringsliv- og bostedsattraktivitet slik at innbyggerne blir boende.

(2) *Hvordan er næringsliv- og bostedattraktiviteten i Levanger kommune?*

I teorien ble attraktivitet presentert i tre forskjellige dimensjoner; Bosted, Besøk og Bedrift. Videre ble det delt inn fire kategorier for attraktivitet. Etersom ikke alle de fire kategoriene kunne analyseres gjennom sekundærdata, ble areal og bygninger og ameniteter videre analysert.

Næringsmessig har Levanger kommunen et variert næringslivstilbud. Næringslivet er diversifisert, noe som også resulterer i en lav bransjespesialisering. Dette er med på å gjøre næringslivet mer robust i situasjoner med økonomiske konjunkturer. Levanger kommune har i tillegg en robust arbeidsmarkedsintegrasjon, med gode pendlingsmuligheter til andre kommuner. På grunn av den store andelen av arbeidsplasser i offentlig og kommunal sektor, kan dette være med å trekke til seg arbeidere fra andre kommuner. Et godt eksempel på dette er den store interpendlingen mellom Levanger og Verdal, der en stor andel av pendlerne jobber på sykehuset i Levanger.

Den største arealmessige utviklingen i Levanger har vært i arealklassen transport, telekommunikasjon og teknisk infrastruktur. Planmyndighetene bestemmer lokalisering av infrastrukturen. Det er dermed viktig at det gjøres gode analyser i forkant for å kartlegge hvilke områder som skal bindes sammen, samt kartlegge der behovet og verdiskapningen er størst. Infrastrukturen er en viktig del av både by- og regionalplanlegging. Det er derfor positivt av de planlagte veiprosjektene skjer i aksene Trondheim-Steinkjer. Det vil korte ned på pendlingstiden både mellom Kvithamar og Åsen i sør, samt mellom Åsen og Mære i nord. Videre vil det kunne øke Levanger sin attraktivitet, både næringsmessig og som bosted.

Når det gjelder bostedattraktivitet, har Levanger kommune både sine styrker og svakheter. I løpet av de to siste årene, har man sett en signifikant utvikling i antall nye boligbygg, der økningen har vært størst for bygninger for bofelleskap. Dette er en viktig del av bostedsattraktiviteten, ettersom en gradvis aldrende boligmasse i kommunen vil gjøre et sted mindre attraktivt å bo der. I Levanger er den største sammensetningen av boligene eneboliger fra 1970-tallet. Skal man kunne tiltrekke seg en yngre gruppe av befolkning, bør det derfor legges til rette for den boformen som er gunstig for målgruppen.

Boligpriser er et annet forhold som påvirker attraktiviteten. De ferskeste bolig tallene viser at boligprisene synker dess lenger nord man kommer i aksene Trondheim-Steinkjer. For prisen av en leilighet i Trondheim kan du få en enebolig i Levanger. I kombinasjon med pendlingsmulighetene kan man forvente at Levanger vil kunne være en attraktiv bostedskommune. Men for at man skal kunne tiltrekke seg nye innbyggere, er det mer enn bare lokasjon som må ligge til rette.

Livet mellom jobb og hjem er viktig for bostedsattraktiviteten. I Borgerundersøkelsen kommer det frem at innbyggerne er godt fornøyde med Levanger som bo- og levested, og de føler stor tilknytning til området. I forhold til sentrumsområdets attraktivitet, er synspunktet til de fleste, at det må forbedres. For å øke sentrumsområdets attraktivitet pekes det på faktorer som å bedre: kulturtilbudet, turisttilbudet og kollektivtransport. Her er det viktig at kommunen legger til rette for et levende og attraktivt sentrum, ettersom det har en påvirkning på befolkningens persepsjon av Levanger som bosted. For å skape denne endringen er det viktig at både folket og næringslivet er med. Folket kjenner best til de behovene som de føler de mangler i samfunnet, derfor er de en viktig aktør i å skape endringen. Dette er noe Levanger kommune må jobbe mer med. De kan gjennom de overordnede planer og inkludering av befolkning, bidra til en attraktiv og bærekraftig samfunnsutvikling.

(3) *Hvordan kan kommunen sikre en mer bærekraftig samfunnsutvikling gjennom de overordnede planene?*

Gjennom de overordnede planene fra nasjonalt til kommunalt nivå, kan man legge til rette for en bærekraftig by- og stedsutvikling. De nasjonale planene legger blant annet vekt på attraktive byer og levende samfunn, næringsutvikling og kompetanse. Basert på disse planene, har de regionale planene fokus på å skape bolyst og livskvalitet, kompetanse og verdiskapning i regionen. Dette kommer fram i visjonen til Levanger kommune som er «Livskvalitet og vekst».

Levanger har sine utfordringer når det gjelder å tiltrekke seg unge, noe man ser gjennom den negative nettoflyttingen. Dette er tilfellet i mange andre distriktskommuner. Det er mye

fokus på den forventende eldrebølgen, men det er like viktig å fokusere på hva man kan gjøre for å tiltrekke seg de unge. Kommunen og næringslivet har en viktig oppgave, som er å gjøre det attraktivt for de unge å bli boende, samtidig som de kan tiltrekke seg etablerte familier og unge i etableringsfasen. Dette er noe kommunen har innsett at de må gjøre noe med og skal i sommer arrangere et treff sammen med næringsforeningen i både Levanger og Verdal. Målet med treffet er å trekke tilbake unge som har flyttet fra Levanger og Verdal på grunn av studier og valgt å bosette seg andre steder. Gjennom et profesjonelt nettverk, skal bedriftene kunne vise seg frem og motivere talentene til å flytte tilbake til hjemkommunen sin etter endte studier. Kommunen har mulighet til å utarbeide konkrete planer for dette, men det er enda viktigere å følge opp de planene som utarbeides.

Levanger kommune er en av kommunene med høyest andel av personer som har høyere utdanning. Allikevel viser kompetansekartleggingen i kommunen at bedriftene ønsker å styrke følgende kompetanse: Teknisk kompetanse, ingeniører og folk med håndverksfag. Med den nære tilknytningen til utdanningsinstitusjoner som NTNU i Trondheim og Nord Universitet, samt sterke forskningsinstitusjoner som SINTEF og NIBIO, har kommunen nær tilgang til høy kompetanse for å dekke kompetansebehovet i samfunnet. Det å kunne skape en arena for kunnskapsutveksling og samarbeid mellom bedriftene, kan være én av suksessfaktorene for å øke egen kommunal kompetanse.

Fiborgtangen er et av få ledige regulerte næringsområdene i kommunen. Her er det muligheter få å kunne skape en klynge for FoU og innovasjon i samarbeid med Norske Skog Skogn. Gjennom innovasjonsselskapet Proneo, som samarbeider med kommunen, kan man se på nye muligheter for hvordan man kan legge til rette for en enda bedre plattform for nyetableringer. Det er dermed viktig at kommunen utreder mulighetene for å etablere nye næringsareal for å tiltrekke seg større investeringer og bedrifter med kompetanse. Nye arbeidsplasser og folk som flytter til kommunen er med på å styrke kommunens økonomi. En styrket kommuneøkonomi vil kunne ytterligere bidra til flere aktivitetstilbud og en oppblomstring av næringslivet. Det vil kunne gjøre Levanger til et bedre sted å både jobbe, bo og besøke.

Ved å legge til rette for en robust utvikling av næringslivet, vil dette også være positivt for verdiskapningen i kommunen. De siste årene har man sett tendenser til en negativ kommunaløkonomi. Dersom næringslivet stagnerer vil dette kunne få en enda større effekt på økonomien. Ved å legge til rette for et attraktivt sentrumsområde, vil flere kunne bruke mer penger, som videre er med å øke verdiskapningen i kommunen. Dess flere som er i arbeid, dess mer penger brukes det. Dette vil også kunne redusere kommunens utgifter for å hjelpe de uten arbeid, i tillegg til å håndtere den forventede eldrebølgen.

(4) Hvordan er omstillingsevnen til Norske Skog Skogn, og hva er deres bidrag til verdiskapningen i samfunnet?

Norske Skog Skogn erkjenner det faktum at de må begynne å tenke annerledes dersom de fortsatt skal kunne opprettholde driften av fabrikk på sikt, samt fortsette med verdiskapningen i det lokale samfunnet. Etterspørselen for avisepapir i Europa synker med 6,5-7 % årlig, og det er forventet at trenden vil fortsette. Som et resultat av utviklingen markedet, har de jobbet med en ny strategi og har satt seg nye mål frem mot 2030.

En del av strategien er at 25 % av deres inntjening skal komme fra andre produkter enn dagens produkter i 2030. Denne formen for omstilling faller under kategorien omorganisering og er teknologidrevet. Skogn-fabrikk viser omstillingsevne og er fremoverlent når det gjelder nye produkter. Som en del av konsernstrategien med å være en ledende europeisk produsent av bølgepapir, skal Skogn-fabrikk begynne å produsere "interliner". Interliner er en del av sammensetningen i bølgepapir. Bedriften har allikevel et større potensial som ikke er fullstendig utnyttet per dags dato. På Fiborgtanen ligger det muligheter for å kunne skape ny vekst både for selskapet, men også for distriktet. Fiborgtangen kan bli innovasjonssenteret i distriktet, der nye oppstartsselskaper kan få mulighet til å etablere sine virksomheter. Samtidig har Norske Skog Skogn mulighet til å tiltrekke seg flere etablerte selskaper, norske og utenlandske, med gode logistikkmuligheter, ISPS-sone, tog og E6 rett ved næringsområdet.

Som en del av strategien ønsker Skogn-fabrikk å tilknytte seg bedrifter som kan oppnå en synergieffekt utover dagens produksjon. I denne sammenheng er sirkulær økonomi sentralt og større fokus på dette vil også være med å redusere kostnadene for selskapet. Det er viktig for Norske Skog Skogn å begynne lokalt, men de må tenke globalt for å sikre langsiktig verdiskapning. Det er ikke nok med bare samarbeid med lokale og norske bedrifter. De nye forretningsområdene bør også dekke det globale markedet. I Innovasjonstalen 2021 holdt av administrerende direktør i Innovasjon Norge, kommer det klart frem at norske bedrifter må jobbe med å øke egen eksport, samt markedsføre seg internasjonalt (Innovasjon Norge, 2021). Trendspotting er metode som kan tas i bruk for å kartlegge de nye trendene i samfunnet, og vise hvordan Norske Skog Skogn kan dra nytte av disse.

For å få til en god omstillingsprosess er det viktig med en god ledelse som setter klare mål, samt planlegger for hvordan man skal nå disse målene. Kunnskapen som de ansatte innehar, er en av nøkkelfaktorene for at man skal kunne drifte en bedrift. Norske Skog Skogn må fortsette å videreutvikle kunnskapen til de ansatte for å kunne fortsette å være konkurransedyktig. Skogn-fabrikk står ovenfor et generasjonsskifte, der det er stort spenn mellom de eldre som har jobbet på fabrikk i en årrekke og de yngre. Skogn-fabrikk har mulighet til å øke kunnskapen til dagens ansatte, samtidig som de må jobbe med å rekruttere yngre. Dette er

en viktig og kritisk del av utviklingen til bedriften dersom de skal greie å skape videre verdiskapning i samfunnet. Norske Skog Skogn må synliggjøre seg i enda større grad enn tidligere, fra barneskole til høgskole- og universitetsnivå. Det å jobbe i Norske Skog Skogn må være en drøm for de unge. Dermed er det viktig at bedriften viser seg frem i enda større grad og bruker de ansatte i bedriften for å synliggjøre dette.

Norske Skog Skogn bidrar økonomisk til kommunen i form av skatter og offentlig avgifter. De ansatte ved fabrikkene er med på generere penger til kommunen i form av skatter og konsumering. Ved tapte arbeidsplasser i selskapet, har dette en innvirkning på kommuneøkonomien. Kommunen mister skatteinntektene, samt at de må støtte de uten jobb. Norske Skog Skogn går til innkjøp av store mengder varer og tjenester for å drifte fabrikkene. Gjennom innkjøpet er de med på å styrke det lokale- og regionale næringslivet. For å ytterligere synliggjøre den økonomiske styrken Norske Skog Skogn har, var det tiltenkt å vise: verdiskapning per bransje, vekst i omsetning per bransje og omsetning av de største bedriftene i Levanger. På grunn av manglende data og offentliggjøring av dette, kommer det ikke frem i oppgaven.

«Hvordan kan man redusere den næringsmessige sårbarheten i Levanger kommune, og hvilken rolle spiller Norske Skog Skogn for den lokale samfunnsutviklingen?»

Ved hjelp av de fire delspørsmålene som har blitt besvart ovenfor, skal oppgavens problemstilling videre besvares. Denne oppgaven har vist at det er flere måter man kan redusere den næringsmessige sårbarheten i Levanger kommune. Den næringsmessige sårbarheten kan reduseres av planmyndigheten gjennom regulering av nye næringsområder. Nye næringsområder kan bidra med å tiltrekke seg nye bedrifter. Ved å skape nye arbeidsplasser i privat sektor, vil det bidra til å øke verdiskapningen i samfunnet. Kompetansegrunnlaget må styrkes i kommunen, slik at bedriftene har rask tilgang til den nødvendige kompetansen. En måte å oppnå dette på kan være gjennom å styrke kommunens appell mot å trekke til seg unge folk gjennom gode bo- og kulturtilbud.

Ved å legge til rette for god oppfølging av oppstartsbedrifter og arenaer for FoU, kan kommunen stimulere til innovasjon og nytenkning, som er en viktig del av næringslivsutvikling. I forhold til Norske Skog Skogns rolle, er det slik at til tross får den diversifiserte næringslivet i Levanger kommune, er Skogn-fabrikkene fortsatt en stor og sentral aktør både lokalt og regionalt. Norske Skog Skogn er med å skape arbeidsplasser i kommunen og tilbyr også læringsplasser for de unge. Deres omsetning er med på å bidra til å styrke den kommunale økonomien, gjennom avgifter, men også kjøp av varer og tjenester. Avslutningsvis kan man derfor si at Levanger kommune har flere verktøy for å redusere den næringsmessige sårbarheten, og at Norske Skog Skogn er en sentral aktør for den lokale samfunnsutviklingen i kommunen og distriktet.

08

Konklusjon og
refleksjon

8 Konklusjon og refleksjon

8.1 Konklusjon

Formålet med denne oppgaven har vært å få en dypere forståelse for hvordan næringlivsutvikling i distriktsområder påvirker den overordnede byutviklingen. For å kunne vise til et konkret eksempel der næringsutvikling har hatt en stor betydning for byutviklingen, har Levanger kommune og Norske Skog Skogn blitt valgt ut som casestudier. Oppgaven har hatt fokus på en helhetlig tilnærming til byutvikling og hvordan enkelte bedrifter kan være med å styrke et samfunn. Samtidig tar avhandlingen også sikte på hvordan de samme bedriftene kan være med å gjøre samfunnet sårbar.

For å kunne svare på oppgavens problemstilling ble det tidlig i oppgaven definert fire delspørsmål. De fire delmålene ble brukt for å svare på følgende problemstilling «*Hvordan kan man redusere den næringsmessige sårbarheten i Levanger kommune, og hvilken rolle spiller Norske Skog Skogn for den lokale samfunnsutviklingen?*». Problemstillingen er todelt, der den første delen ser på Levanger kommune, mens den andre ser på Norske Skog Skogn.

Svaret på den første delen av problemstillingen, er at kommunen har flere verktøy som de kan bruke for å redusere den næringsmessige sårbarheten. Kommunen har mulighet til å utforske nye arealer for næringsutvikling og utarbeide nye arealplaner. Kommunen må jobbe med å utvikle Levanger til et attraktivt sted å jobbe, bo og besøke. Som svar på andre del av problemstillingen er at Norske Skog Skogn historisk har vært en bærebjelke for det lokale næringslivet og har fortsatt en sentral rolle i lokalsamfunnet idag. Rollen de har i dag er ikke like stor som da de først etablerte seg, men de skaper fortsatt stor verdi i samfunnet.

Før oppstarten av oppgaven ble det utarbeidet to forskjellige hypoteser. Den første hypotesen var at "Levanger kommune er et sårbart ensidig industristed". Denne hypotesen kan forkastes ettersom analysen viser at Levanger kommune ikke er et ensidig industristed. Til tross for at Levanger kommune ikke er et ensidig industristed, beholdes hypotese to. Hypotese to var at "hvis Norske Skog Skogn ikke omstiller seg, vil det påvirke sysselsettingen i bedriften, og bedriftene som er tilknyttet dem". Denne hypotesen forkastes ikke, ettersom Norske Skog Skogn fortsatt har en stor økonomisk posisjon i kommunen som ikke kan overses når det gjelder omsetning. På grunn av utvikling i markedet må bedriften tenke annerledes og skape sin egen fremtid fremfor å tilpasse seg den.

«Den beste måten å forutsi fremtiden på er å skape den»

- Abraham Lincoln

kunnskapen som har blitt tilegnet gjennom arbeidet med oppgaven, har vært med på å forme retningen på oppgaven og resultatet. Oppgaven startet bredt, men har blitt tilpasset i prosessen for å best mulig kunne besvare problemstillingen. I prosessen er det mange forskjellige temaer og funn som har blitt dekket, noe som viser det brede spekteret oppgaven har hatt. Denne kunnskapen skal til bidra til å sette fokus på utvikling av distriktsområder. Det er viktig at planleggere og utviklere ser viktigheten av hva et robust næringslivs bidrar for lokalsamfunnet, samt at de gjennom planlegging og utvikling av prosjekter tar hensyn til dette. Kommunen har også en sentral rolle i å styrke det lokale næringslivet ved å skape attraktivitet i form av både bosted og næring. Det å legge til rette for en bærekraftig demografisk utvikling, i form av både positiv nettoflytting og fødselsoverskudd, vil styrke kommunen.

Den geografiske lokasjonen spiller også en viktig rolle når det gjelder sårbarhet. Her er Levanger kommune og Norske Skog Skogn godt rustet, med både gode vei-, tog- og sjøforbindelse. Det er med på å styrke arbeidsmarkedsintegrasjon, som videre stryker kommunens- og næringslivets posisjon. En styrket Norske Skog Skogn, vil også kunne bidra til en styrket Levanger kommune. For at de skal kunne gjøre det, er det viktig at de fortsetter å følge med på utviklingen i markedet, og tilpasser seg setter forbruker trendene.

8.2 Refleksjon

Gjennom arbeidet med oppgaven har det måttet gjøres noen begrensninger, både i forhold til datasamling og tid. De valgene som har blitt tatt, har blitt vurdert til fordel for oppgaven. Allikevel er det både styrker og svakheter ved noen av disse valgene, og det er ting som kunne blitt gjort annerledes.

En av styrkene med oppgaven er dens reliabilitet. Ensidige industristeder er fortsatt et aktuelt tema. Mange andre steder i Norge har opplevd den samme samfunnsutviklingen som Levanger kommune, der bedrifter i likhet med Norske Skog Skogn har vært sentrale i oppbyggingen. Arbeidet med å kartlegge sårbarheten som disse områdene står ovenfor er etterprøvbart, til tross for forskjellige geografiske områder.

I denne oppgaven har en av metodene vært å bruke sekundærdata. Styrken med dette er etterprøvbart av metoden og resultatene. En av utfordringene med innsamlingene av sekundærdataen, er at ikke all dataen som var tiltenkt som relevant for oppgaven var offentlig tilgjengelig. Noen av nøkkeltallene til bedriftene kunne ikke publisere på grunn av børs-sensitiv informasjon. Bruken av sekundærdata greier dermed ikke å fange opp all nødvendig data og informasjon som kunne ha vært med å styrke denne oppgaven ytterligere. Dette kan dermed bli ansett som en svakhet ved oppgaven.

Det var tidlig i oppgaven tiltenkt å utføre intervjuer med personer i både Norske Skog Skogn, Levanger kommune og Næringsforeningen i Levanger, samt folk i det lokale miljøet. Dette ble ikke gjennomført grunnet retningen oppgaven tok og tiden det ville ha tatt for å få gjennomført dette. Allikevel så ble det avholdt to møter med både Norske Skog Skogn og Levanger kommune. For videre arbeid med tema knyttet til ensidig industristeder og hjørnesteinsbedrifter, anbefales det derfor å gjennomføre intervjuer.

Denne oppgaven valgte å ta en helhetlig tilnærming til byplanlegging og byutvikling ved å se både på det private og offentlige. Styrken med dette er at man får en bedre forståelse for hvordan ting henger sammen i samfunnet og hvilke faktorer som er med på å skape gode bosteder. Som avgående masterstudent er erfaring gjennom byplanleggingsstudiet at næringslivsutvikling ikke har vært et tema som har vært sentralt. På studiet er det mye fokus på arealplanlegging og utvikling, med temaer som mixed-use, uten at man går dypere på viktigheten av næringslivet. Pensumet er mye knyttet til utforming i større urbane områder og legger ikke like stor vekt på distriktene. Det var derfor av interesse å gå dypere inn på dette og velge et sted utenfor storbyene, og samtidig få frem at distriktsområdene vokste frem på grunn av en form for næringsetablering. Videre utvikling av distriktsområdene må ta større hensyn til hvordan næringslivet er med på å skape attraktive områder, samt den verdiskapningen det bidrar i samfunnet.

I starten av oppgaven var det tiltenkt å ha et større fokus på Norske Skog Skogn. Men etter hvert som oppgaven utviklet seg, ble det relevant å skrive om Levanger kommune i en større grad enn først tiltenkt. Analysen og funnene legger større vekt på industrinæringen, og presenterer kun kort de andre næringene. Her ble det gjort en begrensning ved at oppgaven la mye vekt på Norske Skog Skog. Det er allikevel mulighet for en større kartlegging av sektorer som landbruk og helse- og sosialsektor for videre arbeid.

Oppgaven tar for seg flere temaer som går litt utenfor det tradisjonelle byplanleggingsstudiet deriblant økonomi og entreprenørskap. Det har dermed til tider vært vanskelig å kun fokusere på byplanleggingsfaget, ettersom det er flere faktorer som har vært av interesse å belyse i henhold til oppgavens tema. Allikevel har planleggere og utviklere mulighet til å fordype seg i et eller flere av teamene det er henvist til i denne oppgaven. Oppgaven kan brukes som et utgangspunkt for videre studier knyttet til sårbarhet i ensidige industristeder og hjørnesteinsbedrifter.

09

Referanser

9 Referanser

Tekstreferanser

Andersson, T. S., Benonisen, T., Timmermans, B., & Gan, D. (2021, Mars 12). Mind the gap. Hentet fra Challenge i capturing value from corporate-start-up collaboration: <https://www.soprasteria.com/clients/mind-the-gap?sf-auth=M8EQnyoPvfrbs5MsePIQpmY60mbW1ZQB2GLJMOEmFNYYp7c5uIT0R1dcK-bY5Ua8Bs6q1gm7%2bqni0WEiW1%2fDrTMMYGSUjQgGTS2T5y%2fqBouTo46trjLG91luQPmTii5uDa6vV-CiCdremMi7Min5bb13mkBjJTffFSANyhH9mOFiBylDcnQsTvauHRHLJy1zvhp>

Andreassen, T. W., Lervik-Olsen, L., & Calabretta, G. (2015). Trend spotting and service innovation. *Journal of Service Theory and Practice*, Vol.25 No. 1, 10-30. Hentet fra <https://doi.org/10.1108/JSTP-09-2013-0178>

Aven, T. (2016). Robusthet. Hentet fra <https://snl.no/robusthet>

Aven, T. (2021). Risikokilde. Hentet fra <https://snl.no/risikokilde>

Aven, T. (2021). Sårbarhet. Hentet fra <https://snl.no/s%C3%A5rbarhet>

Beyer, S. (2018, Juli 31). Why Has Detroit Continued To Decline? Hentet fra Forbes: <https://www.forbes.com/sites/scottbeyer/2018/07/31/why-has-detroit-continued-to-decline/>

Blixland, O. (2004). Hjørnesteinsbedrifter i omstilling - konsekvenser for lokalsamfunn. Erfaringer fra Notodden. *Plan 04*, 36(4), 28-31. Hentet fra https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/plan/2004/04/hjornesteinsbedrifter_i_omstilling_-_konsekvenser_for_lokalsamfunn_erfaring

Buvik, M. (1983). *Problemer og muligheter på ensidige industrier*. Oslo: Universitetsforlaget.

Christensen, C., Cook, S., & Hall, T. (2005, January 12). Marketing Mal Practice: The Cause and the Cure. *Harvard Business Review*, 83, 74-152. Hentet fra <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.uis.no/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=fb9ef591-9d97-4edd-9a41-c3bfd8a12cdf%40pdc-v-sessmgr04>

Dahlum, S., & Grønmo, S. (2021). Indikator- samfunnsvitenskap. Hentet fra https://snl.no/indikator_-_samfunnsvitenskap

Du, R. Y., & Kamakura, W. A. (2012, August). Quantitative Trendspotting. *Journal of Marketing Research*, 49, 514-536. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/41714444>

Eiendomsverdi. (2021). Boligpriatallene fordelt på kommune. Boligbransjens felles statistikkbase

European Commission. (2019). Regional Innovation Scoreboard 2019. Hentet fra https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/regional_en

European Union. (2021). Baltic Industrial Symbiosis. Hentet fra <https://projects.interreg-baltic.eu/projects/bis-186.html>

Fiborgtangen Næringspark. (2021). Om oss. Hentet Mai 19, 2021 fra Fiborgtangen Vekst AS: <https://fiborgtangen.no/>

FN. (2021). Bærekraftige byer og lokalsamfunn. Hentet fra Bærekraftsmål nr 11: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/baerekraftige-byer-og-lokalsamfunn>

FN. (2021). FNs Bærekraftsmål. Hentet fra <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

FN. (2021). Industri, innovasjon og infrastruktur. Hentet fra Bærekraftsmål nr 9: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/industri-innovasjon-og-infrastruktur>

Framstad, A. P. (2017, August 11). Norsk Skog: Fra pengemaskin til gjeldskris. Hentet fra <https://e24.no/boers-og-finans/i/a2RoQM/norske-skog-fra-pengemaskin-til-gjeldskrise>

Framstad, A. P. (2017, August 11). Norsk Skog: Fra pengemaskin til gjeldskrise. Hentet fra <https://e24.no/boers-og-finans/i/a2RoQM/norske-skog-fra-pengemaskin-til-gjeldskrise>

Gerring, J. (2004, May). What Is a Case Study and What Is It Good for. *The American Political Science Review*, 98(2), ss. 341-354. Hentet fra <http://www.jstor.org/stable/4145316>

Grønmo, S. (2020, November 3). Kvalitativ metode. Hentet fra *Forskningsmetode*: https://snl.no/kvalitativ_metode

Grønmo, S. (2020, Juni 4). Kvantitativ metode. Hentet fra *Forskningsmetode*: https://snl.no/kvantitativ_metode

Gustavsen, B., Hofmaier, B., Philips, M. E., & Wikman, A. (1996). *Concept-Driven Development and the organization of the Process of Change: An evaluation of the swedish working life fund*. John Benjamins Publishing Company. Hentet fra <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.uis.no/lib/uisbib/detail.action?docID=795688#>

Hansen, J. C. (2006). Norsk Hydro som stedsbygger og stedsnedbygger. Hentet fra https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/plan/2006/05/norsk_hydro_som_stedsbygger_og_stedsnedbygger

Hellevik, O. (2002). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo : Universitetsforlaget.

Hilsen, A. I. (2016). Omstilling- En veiledning for arbeidsgivere, tillitsvalgte og ledere. Hentet fra *Hva er omstilling?*: <https://mag.idebanken.org/omstillingB/7/>

Houston, F. S. (1986, April). The Marketing Concept: What It Is and What It Is Not. *Journal of Marketing*, 50, 81-87. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/1251602>

Høiback, H. (2020, Juni 12). Strategi. Hentet fra <https://snl.no/strategi>

Innovasjon Norge . (2021, Juni 02). *Innovasjonstalen 2021*. Oslo .

Isaksen, A. (2018, Oktober 2). Omstilling av næringslivet. Hentet fra https://snl.no/omstilling_av_n%C3%A6ringslivet

Karlsen, J. (2004). Mindre byers rolle for regional utvikling. Kristiansand: Agderforskning. Hentet fra https://www.researchgate.net/profile/James_Karlsen/publication/265036599_Mindre_byers_rolle_for_regional_utvikling/links/543d10810cf24ef33b766a52.pdf

Knopf, J. (2006). Doing a literature review. *Political Science and Politics*, 39(1), ss. 127-132. Hentet April 27, 2021

fra Political Science and Poli: <http://www.jstor.org/stable/20451692>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet . (2021, Januar 5). Ansvarsområder og oppgaver i kommunal- og

moderniseringsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dep/kmd/dep/id509/>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet . (2021, Januar 6). Strategi for småbyer som regionale kraftsentre. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/by--og-stedsutvikling/strategi-for-smabyer-som-regionale-kraftsentre/id2826699/>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019, Oktober 18). Levende lokalsamfunn for fremtiden. Hentet fra Distriktsmeldingen: <https://www.regjeringen.no/contentassets/935d2cc0d4924184810f4bf336662c80/no/pdfs/stm201920200005000dddpdfs.pdf>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019). Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/cc2c53c65af24b8ea560c0156d885703/nasjonale-forventninger-2019-bm.pdf>

Kommunal- og moderniseringsdeperatementet. (2018, Novemeber). Personalpolitikk ved omstillingsprosesser. Hentet fra Utdfordringer i forbindelse med omstilling: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/personalpolitikk-ved-omstillingsprosesse/id713133/?ch=5>

Levanger kommune . (2015, Janaur 28). Kommunedelplan kultur 2015-2022. Hentet fra https://www.levanger.kommune.no/Global/dokumenter/kommunedelplan_kultur.pdf

Levanger kommune . (2020, Desember 16). Borgerundersøkelse 2020. Hentet fra <https://levanger.kommune.no/Documents/Borgerunders%C3%B8kelsen%20Levanger%202020%20Presentasjon%20k-styret%2016.12.20.pdf>

Levanger kommune . (2020, Mars 9). Fakta om Levanger kommune . Hentet fra <https://www.levanger.kommune.no/Om-Levanger/Fakta-om-kommunen/>

Levanger kommune. (2020, August 18). Samfunnsanalyse. Hentet fra Hvordan kan VI I LAG utvikle et mer attraktivt og bærekraftig Levanger : <https://www.levanger.kommune.no/Documents/Samfunnsanalyse%20august%202020.pdf>

Levanger- og Verdal kommune. (2014, Desemeber 17). kommuneplanens samfunnsdel 2015-2030. Hentet fra https://www.levanger.kommune.no/Global/dokumenter/kommuneplan_samfunn.pdf

Levanger- og Verdal kommune. (2017). Kommunedelplan næring 2017-2020. Hentet fra https://www.levanger.kommune.no/Global/dokumenter/kommunedelplan_nering.pdf

Malt, U., & Tranøy, K. E. (2020, Juli 4). Empiri. Hentet fra <https://snl.no/empiri>

Myhre, J. E. (2015, November 25). Byvekst og bygdemiljø . Hentet fra Norgeshistorie: <https://www.norgeshistorie.no/bygging-av-stat-og-nasjon/1403-byvekst-og-bygdemiljo.html>

NAOB. (2021, Februar). Ensidighet . Hentet fra <https://naob.no/ordbok/ensidighet>

NDLA. (2020, Juni 26). Næringsgrunnlaget i Norge . Hentet fra Bergverk og industri: <https://ndla.no/nb/subject:5e750140-7d01-4b52-88ec-1daa007eeab3/topic:c70254d4-b914-42dc-8867-de34e415407e/topic:df098629-f557-4ccc-8e94-f0b4792fde7c/resource:237f93e7-f4dc-4d27-81a9-0b2b87a700ff?filters=urn:filter:470720f9-6b>

03-40cb-ab58-e3e130803578

NHO. (2021, Februar 10). Den gode prosessen ved omstilling . Hentet fra <https://arbinn.nho.no/hms/arbeidsmiljo-og-trivsel/omstilling-og-arbeidsmiljo/den-gode-prosessen-ved-omstilling/>

NHO. (2021, Februar). NHOs kompetansebarometer 2020. Hentet fra En kartlegging av NHOs medlemsbedrifters og øverige norske bedrifters kompetansebehov i 2020: <https://www.nho.no/siteassets/publikasjoner/kompetansebarometeret/kompetansebarometeret-2020.pdf>

Nix, E. (2018, August 22). 5 Famous Company Towns . Hentet fra <https://www.history.com/news/5-famous-company-towns>

NOAB. (2021). Hjørnesteinsbedrift. Hentet fra <https://naob.no/ordbok/hj%C3%B8rnestoinsbedrift>

Nord- og Sør Trøndelag fylkeskommune. (2016). Forsknings- og utviklingsstrategi for Trøndelag 2016-2020. Hentet fra <https://www.trondelagfylke.no/contentassets/8ac1e0a11e3942b897dd2d79ef98e7b0/fou-strategi-for-trondelag-2016-enkeltsider.pdf>

Norsk språkråd. (1982). Nyord i norsk. Bergen-Oslo-Tromsø: Universitetsforlaget. Hentet fra https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2007071000025?page=5&searchText=hj%C3%B8rne%20stein

Norske Skog . (2021, Mars). Norske Skog annual report 2020. Hentet fra file:///C:/Users/U561641/Downloads/Norske+Skog+annual+report_2020_spread+FINAL+XX26Y3.pdf

Norske Skog. (2012). Norske Skog 1962-2012. Hentet fra 50 års jubelium : https://www.norskeskog.com/Files/HTML/FiftyYears/NorskeSkog_Jubileum_NO_low.pdf

Norske Skog. (2018, Mai). Norske Skog AS Annual Report 2017. Hentet fra norskeskog.com/About-Norske-Skog/Reports

Norske Skog. (2021, April). First quarter 2021. Hentet fra Quartely report presentation press release : <https://www.norskeskog.com/Investors/Reports-and-Presentations/Financial-reports>

Norske Skog Skogn . (2021, April 9). Hovedmål 2021 . Styringsystem Norske Skog Skogn.

Norske Skog Skogn. (2020, Desember 12). Strategidokument. Styringsystem Norske Skog Skogn.

Norske Skog Skogn. (2020, August). Velkommen til Norske Skog Skogn AS. Hentet fra <https://levanger.kommune.no/Documents/Norske%20Skog%20Skogn%20-%20m%C3%B8te%20Formannskap%20LK%20august%202020.pdf>

Norske Skog Skogn. (2021). Norske Skog Skogn avis 2021. Hentet fra https://issuu.com/innherred/docs/norske_skog_skogn_avis_-_h_yoppl_st

Padnani, A. (2017). Anatomy of Detroit's Decline. Hentet fra The New York Times: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/interactive/2013/08/17/us/detroit-decline.html>

Pollen, G. (2007). Langt fra stammen - Historien om Norske Skog . Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Pripp, H. (2018, September 3). Validitet. Tidsskr Nor Legeforen. doi:10.4045/tidskr.18.0398

Proff. (2021, Mai 26). Fiborgtangen Vekst AS. Hentet fra <https://www.proff.no/aksjon%C3%A6rer/bedrift/fiborg-tangen-vekst-as/994387057>

Proneo. (2021). Kompetansekartlegging - Resultater fra en undersøkelse om kompetansebehov blant bedrifter i

Levanger kommune 2020. Levanger: Proneo. Hentet Mai 19, 2021

Proneo. (2021, Mai 21). Opplysninger om oppstartsbedrifter. Epost korrespondanse med Proneo.

Regjeringen. (2001). St.meld.nr 34 (2000-2001). Hentet fra Robuste samfunn: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-34-2000-2001-/id194648/?ch=1>

Regjeringen. (2010, Oktober 18). Hva er innovasjon? Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/naringsliv/forskning-og-innovasjon/hva-er-innovasjon/id526485/>

Regjeringen. (2020, Januar 15). Register om betinen godkjenning og kontroll (ROBEK). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommuneokonomi/robek-2/id449305/>

Regjeringen. (2020, Januar 15). Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommuneokonomi/robek-2/id449305/>

Sagberg, I. (2020, Oktober 29). Ledelse. Hentet fra <https://snl.no/ledelse>

Sledzik, K. (2013, April). Schumpeter's view on innovation and entrepreneurship. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/256060978_Schumpeter's_View_on_Innovation_and_Entrepreneurship

SNF. (2007, Desember). Indikatorer for lokal sårbarhet . Hentet fra Utredning av et analyseverktøy: https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/bitstream/handle/11250/164971/R22_07.pdf?sequence=1&isAllowed=y

SSB. (2020, Oktober 6). Tettsteders befolkning og areal. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/befteft/aar>

SSB. (2021, Mars). Levanger. Hentet fra Kommunefakta: <https://www.ssb.no/kommunefakta/levanger>

SSB. (2021). Markedsinnovasjon. Hentet fra [ssb.no/ajax/ordforklaring?key=180962&sprak=no](https://www.ssb.no/ajax/ordforklaring?key=180962&sprak=no)

Sundberg, J. D. (2017, Desember 19). Norske Skogindustrier slår seg konkurs. Hentet fra <https://e24.no/boers-og-finans/i/21ak6y/norske-skogindustrier-slaar-seg-konkurs>

Telemarkforskning. (2013). Programteori for attraktivitet. Hentet fra Sammendragsrapport: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/krd/vedlegg/rega/rapporter/rapporter_2013/programteori_sammendragsrapport_endelig.pdf?id=2131760

Trøndelag fylkeskommune. (2017, Desember 14). Et verdiskapende Trøndelag. Hentet fra Strategi for innovasjon og verdiskaping i Trøndelag: <https://www.trondelagfylke.no/contentassets/b91afe-6250b342e9b2d73dc270993796/vedtatte-versjon-14.12.2017-strategi-for-innovasjon-og-verdiskaping-for-trondelag-til-nett.pdf>

Trøndelag fylkeskommune og Innovasjon Norge. (2018, March 20). Internasjonalt handlingsprogram 2020-2023.

Hentet fra <https://www.trondelagfylke.no/globalassets/dokumenter/naring/internasjonalt-handlingsprogram-2020-2023.pdf>

Trøndelag fylkeskommune og Statsforvalteren i Trøndelag. (2021, Mai 6). Statistikk og fakta i Trøndelag. Hentet fra Befolkningsvekst 2011-2021: <https://trondelagitall.no/>

UN. (2021). Statistics Division . Hentet fra Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/goal-09/>

Vareide, K. (2012). Sårbar eller robust? Hentet fra Sårbarhetsindeksen 2012: En analyse av norske kommuners næringsmessig sårbarhet: <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2013/04/saarbar-eller-robust-kommuner-2012.pdf>

Vareide, K. (2018). Hvorfor vokser steder? Cappelen Damm Akademisk. Hentet fra <https://press.nordicopenaccess.no/index.php/noasp/catalog/book/32>

Visma. (2021, Juni 1). Arbeidsgiveravgift . Hentet fra Hva er arbeidsgiveravgift?: <https://www.visma.no/eaccounting/regnskapsordbok/a/arbeidsgiveravgift/>

Visma. (2021). Outsourcing. Hentet fra Hva er outsourcing: <https://www.visma.no/eaccounting/regnskapsordbok/o/outsourcing/>

Wekre, T. (2010, Oktober 18). Omstillingsprogram Odda . Hentet fra <https://distriktssenteret.no/prosjektdatabase/omstillingsprogram-odda/>

Øgaard, T. F. (2019, September 24). Design and statements. Two phases og empirical work. Forelesningsnotater MEE140.

Bilde-, figur- og tabell liste

Kapitel 2:

Figur 2.1: Levanger kommune

Figur 2.2: Aldersfordeling for innbyggerne i kommunen (SSB, 2021).

Figur 2.5: Hva innbyggerne jobber med (SSB, 2021)

Figur 2.8: Høyeste fullførte utdanningsnivå (SSB, 2021)

Figur 2.9: Personer som bor i eid eller leid bolig (SSB, 2021)

Figur 2.10: Norske Skog lokasjon (Norske Skog, 2021).

Figur 2.11: Norske Skog ekspansjon (Norske Skog/E24, 2017).

Figur 2.12: Etterspørsel etter avisepapir og kapasitet fra 2011-2019 (Norske Skog Skogn, 2020)

Figur 2.13: Konsernstrategi (Norske Skog, 2020)

Figur 2.14: Illustrativ syklus over EBIDTA (Norske Skog, 2020)

Kapitel 3:

Figur 3.1: Validitet og reliabilitet (Pripp, 2018)

Kapitel 4:

Figur 4.1: Kart over ensidige industristeder i Norge 1980 (Hansen og Selstad, 1987)

Bilde 4.1: Lukusriøse jernbanevogner av Pullman Palace Car.Co (Bancroft, 1893)

Bilde 4.2: Hershey's sjokoladefabrikk (Filipowicz, 2016)

Figur 4.2: Logo til de tre store bilgigantene i Detroit (Molnar, 2013)

Bilde 4.3: Kraverket Tysso i Tyssedal ved sørfjorden (Wæhler, 2021)

Bilde 4.4: Såheim høytrykkskraftverk (Opedal, 2021)

Figur 4.3: Innovasjonsprosessen

Figur 4.4: Innovasjonsmetoder i form av produkt, marked, prosess og organisasjon

Figur 4.5: Trendspotting illustrasjon

Tabell 4.1: Attraktivitetskategorier

Figur 4.6: Attraktivitetspyramiden

Figur 4.7: Tillitsrelasjonene mellom endringsaktørene (Vareide, 2018)

Kapitel 5:

Bilde 1: Nasjonale forventninger til regionale og kommunal planlegging (KMD, 2021)

Bilde 2,3,4,5: Regionale planer (Trøndelag fylkeskommune, 2021)

Bilde 6,7,8: Kommunale planer (Levanger og Verdal kommune, 2021)

Kapitel 6:

Figur 6.1: Sysselsatte etter næring i Levanger per 4.kvartal 2020 (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.2: Hjørnesteinsfaktor i de ulike kommunene i Norge (Vareide, 2011)

Figur 6.3: Bransjespesialisering i de ulike kommunene i Norge (Vareide, 2011)

Figur 6.4: Arbeidsmarkedsintegrasjon i de ulike kommunene i Norge (Vareide, 2011)

Figur 6.5: Befolkningsøkningen i prosent (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.6: Befolkningsframskriving mot 2050 (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.7: Befolkningsvekst, fødselsoverskudd og nettoflytting i Levanger (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.8: Befolkningsvekst, fødselsoverskudd og nettoflytting i Trøndelag (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.9: Befolkningsutvikling (Trøndelag fylke, 2021)

Figur 6.10: Nettoflytting (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.11: Ny E6 Kvithamar-Åsen (Nye Veier, 2018)

Figur 6.12: Prosentvis endring målt i bosted og arbeidsted (Levanger kommune, 2020)

Figur 6.13: Pendlestrømmer (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.14: Prosentvis endring i antall sysselsatte (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.15: Endring i sysselsatte etter næring Levanger (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.16: Endring i sysselsatte etter næring Trøndelag (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.17: Høyere utdanning (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.18: Utdanningsnivå i befolkningen (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.19: Historisk utvikling over antall sysselsatte med høyereutdanning(Trøndelagital, 2021)

Figur 6.20: Bedriftenes strategi for å dekke kompetansegapet (NHO, 2021)

Figur 6.21: Etterspurt kompetanse blant bedriftene (NHO, 2021)

Figur 6.22: Regional Innovation Scoreboard index (European Comission, 2021)

Tabell 6.1: Oversikt over regioner og deres score (European Comission, 2021)

Figur 6.23: Innovasjonsregioner i Norge (European Comission, 2021)

Figur 6.24: Overlevelsesandel blant nyetablerte selskaper (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.25: Utvikling over nye foretak (SSB, 2021)

Bilde 6.1: Fremtidsbilde Fiborgtangen (Fiborgtangen Næringspark, 2021)

Figur 6.26: Fiborgtangen næringspark ledig areal (Fiborgtangen Næringspark, 2021)

Figur 6.27: Illustrasjon på symbiosis (EU, 2021)

Figur 6.28: Illustrasjon av gapet mellom bedrifter og oppstartsbedrifter (Sopra Steria, 2021)

Figur 6.29: Utvikling i arealbruk Levanger (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.30: Utvikling av boligtyper prosent (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.31: Utvikling av boligtyper antall (Trøndelagital, 2021)

Figur 6.32: Omsetningspriser per kvadratmeter (kvm)- pris 2018 (Levanger kommune, 2020)

Tabell 6.2: Gjennomsnittlig salgspris fordelt på kommune (Eiendomsverdi, 2021)

Tabell 6.3: Gjennomsnittlig kvm-pris fordelt på kommune (Eiendomsverdi, 2021)

Figur 6.33: Sentios borgermodel (Levanger kommune, 2020)

Figur 6.34: Endring i prosentvis skatteinngang

Figur 6.35: Norske Skog Skogns strategiområder

Figur 6.36: Interliner (Norske Skog Skogn, 2021)

10

Vedlegg

10 Vedlegg

Vedlegg 1: Strategi for å dekke udekket kompetanse

Tabell 2.1 Andel NHO-bedrifter med udekket kompetansebehov og deres strategier for å dekke dette, etter landsforening og strategi i 2020. (N=3189).

Landsforening	Heve kompetansen til dagens ansatte	Sette ut tjenester til andre (outsourcing)	Leie inn ekspertise (for en periode)	Ansette nye personer som allerede er i det norske arbeidsmarkedet	Ansette nye personer fra utlandet
Abelia	85 %	49 %	56 %	78 %	29 %
BNL	85 %	39 %	44 %	79 %	12 %
Energi Norge	92 %	61 %	81 %	83 %	9 %
MBL	94 %	33 %	27 %	75 %	4 %
NBF	84 %	14 %	24 %	76 %	20 %
NHO Logistikk og Transport	93 %	45 %	41 %	73 %	25 %
NHO Luftfart*	71 %	57 %	86 %	57 %	29 %
NHO Mat og Drikke	85 %	36 %	42 %	74 %	25 %
NHO Reiseliv	77 %	36 %	45 %	59 %	27 %
NHO Service og Handel	75 %	24 %	31 %	65 %	15 %
NHO Sjøfart*	89 %	44 %	67 %	78 %	33 %
NHO Transport	80 %	44 %	44 %	76 %	16 %
Nelfo	90 %	32 %	43 %	78 %	10 %
Norsk Industri	89 %	51 %	58 %	83 %	25 %
Norsk olje og gass	86 %	62 %	72 %	83 %	24 %
Sjømat Norge	88 %	54 %	64 %	84 %	20 %
Totalt	84 %	39 %	46 %	74 %	20 %

Note: Figuren omfatter kun bedrifter som i stor eller noen grad har et udekket kompetansebehov.

**) få besvarelser ligger til grunn.*

Vedlegg 2: Fagkompetanse etter landsforening 2020

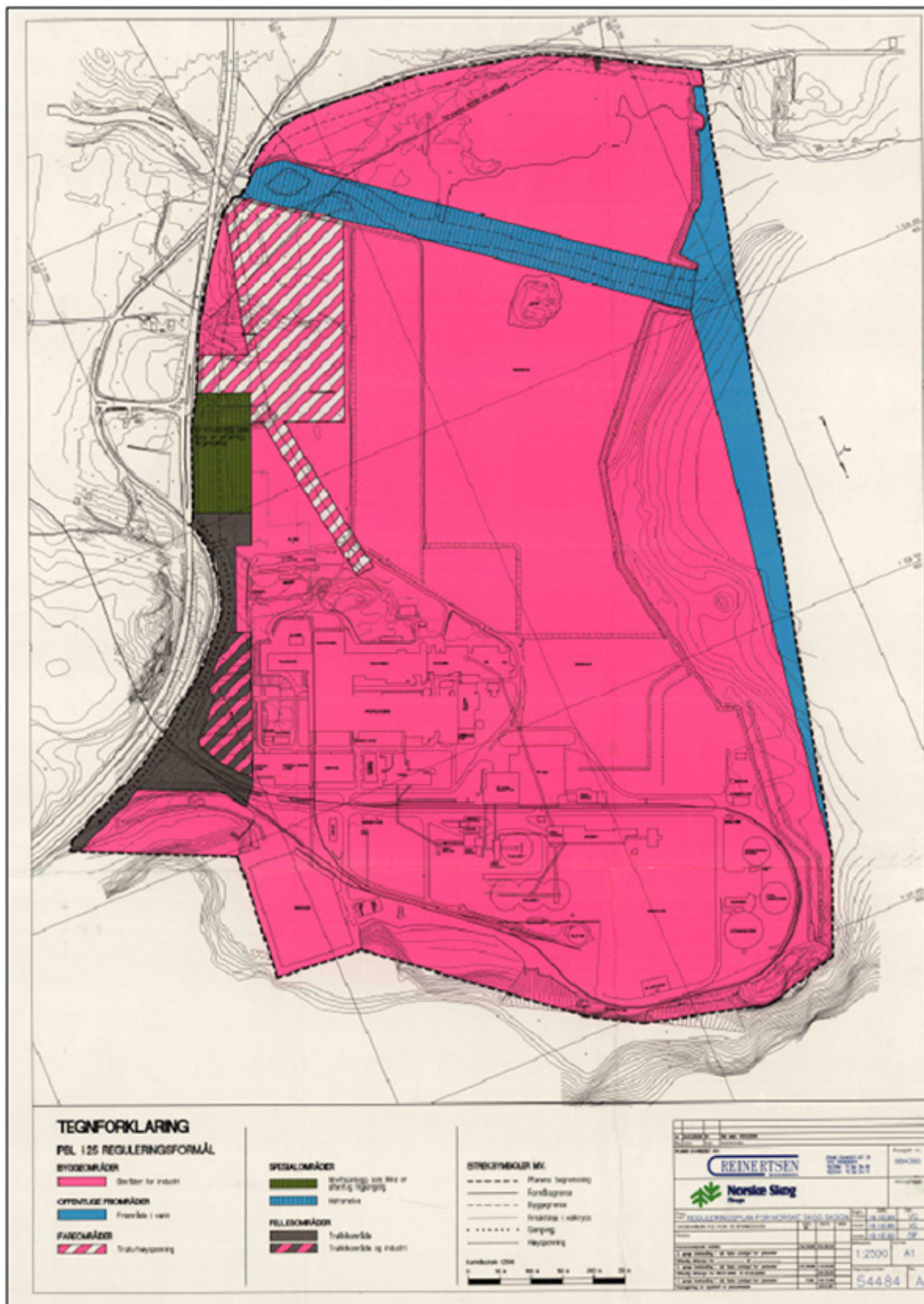
Tabell 3.1 Andel NHO-bedrifter som i stor eller noen grad har behov for følgende fagkompetanse etter landsforening i 2020. (N=5547).

Landsforening	Forsvars- og sikkerhetsfag	Helse-, sosial- og idrettsfag	Humanistiske og estetiske fag	Lærerutdanning og pedagogiske fag	Matematikk/naturvitenskapelige fag	Ingeniør og tekniske fag	Håndverksfag	Primærnæringsfag	Samferdselsfag	Samfunnsfag, juridiske fag,
Abelia	11 %	19 %	14 %	19 %	28 %	44 %	8 %	5 %	5 %	51 %
BNL	2 %	1 %	1 %	2 %	8 %	56 %	79 %	5 %	6 %	22 %
Energi Norge	10 %	1 %	5 %	1 %	43 %	81 %	49 %	2 %	6 %	46 %
MBL	0 %	1 %	18 %	9 %	10 %	17 %	6 %	3 %	14 %	49 %
NBF	1 %	0 %	0 %	2 %	3 %	34 %	65 %	4 %	8 %	19 %
NHO Logistikk og Transport	7 %	3 %	4 %	5 %	10 %	18 %	10 %	8 %	55 %	46 %
NHO Luftfart*	40 %	13 %	7 %	13 %	20 %	60 %	33 %	0 %	33 %	47 %
NHO Mat og Drikke	2 %	5 %	2 %	4 %	16 %	28 %	39 %	33 %	7 %	34 %
NHO Reiseliv	4 %	4 %	4 %	6 %	5 %	8 %	30 %	12 %	8 %	30 %
NHO Service og Handel	4 %	20 %	9 %	16 %	6 %	15 %	45 %	9 %	6 %	28 %
NHO Sjøfart*	7 %	0 %	0 %	0 %	21 %	64 %	21 %	21 %	57 %	29 %
NHO Transport	8 %	0 %	2 %	10 %	12 %	27 %	16 %	2 %	53 %	49 %
Nelfo	5 %	1 %	1 %	1 %	10 %	68 %	77 %	4 %	5 %	22 %
Norsk Industri	7 %	2 %	2 %	3 %	25 %	73 %	54 %	5 %	8 %	32 %
Norsk olje og gass	12 %	3 %	3 %	3 %	54 %	81 %	29 %	3 %	3 %	47 %
Sjømat Norge	3 %	1 %	1 %	5 %	33 %	57 %	42 %	52 %	9 %	42 %
Total	5 %	6 %	4 %	7 %	14 %	41 %	48 %	9 %	8 %	31 %

Andeler høyere enn 40 prosent er skravert med blått og med mørkere farge, jo høyere andel

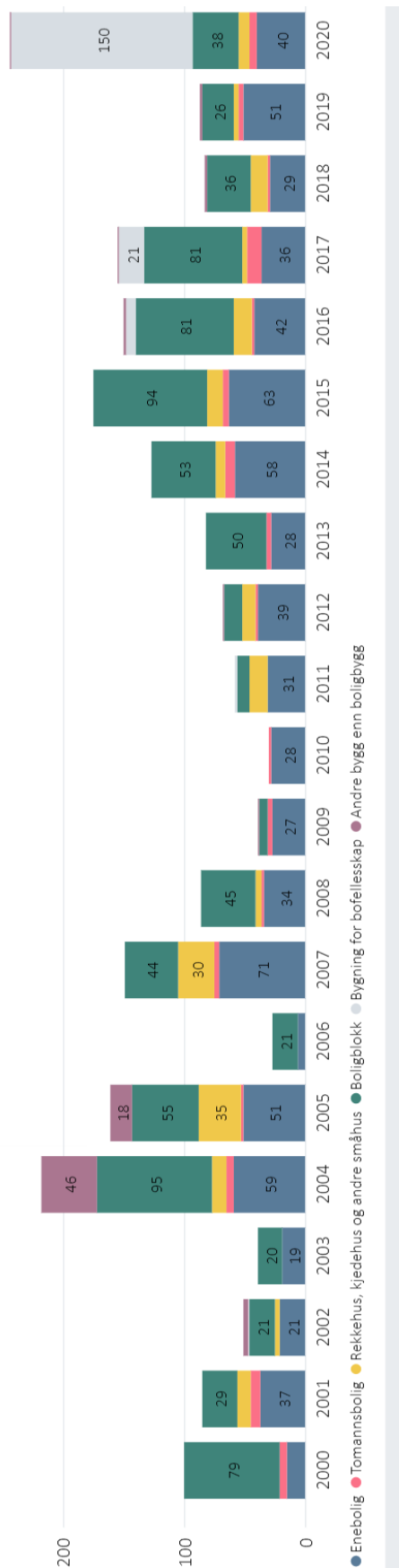
*) få besvarelser ligger til grunn.

Vedlegg 3: Regulering Fiborgtangen

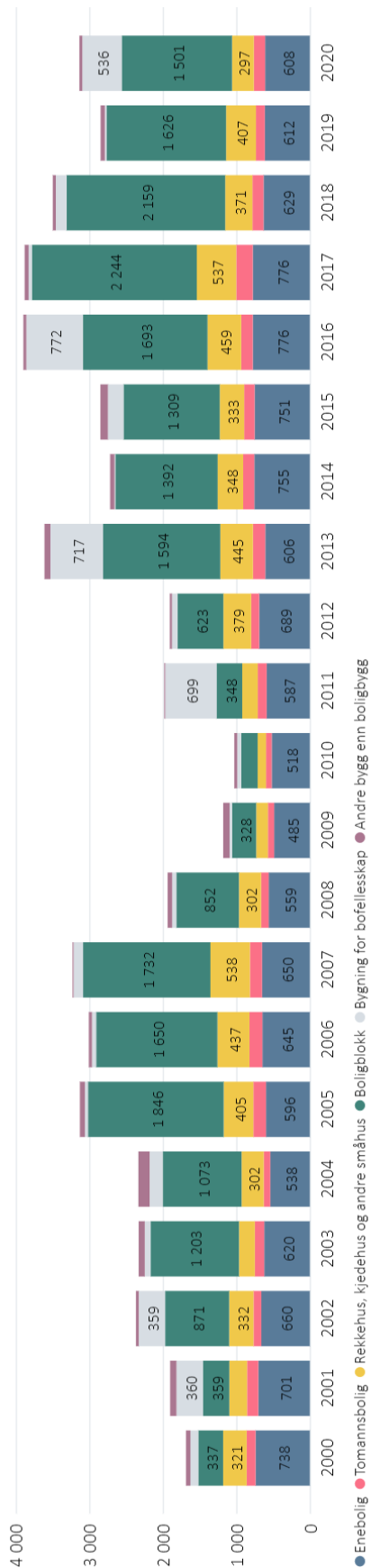

Vedlegg 4: Fullførte boliger i Levanger og Trøndelag 2000-2020

Fullførte boliger i Levanger i perioden 2000 - 2020

Fullførte boliger i Trøndelag i perioden 2000 - 2020

Bygningstype	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Totalt
Enebolig	738	701	660	620	538	596	645	650	559	485	518	587	689	606	755	751	776	776	629	612	608	13 499
Tomannsbolig	121	153	106	128	89	172	176	165	104	85	78	121	109	168	152	142	158	225	152	121	154	2 879
Rekkehus, kjedehus og andre småhus	321	242	332	216	302	405	437	538	302	160	114	212	379	445	348	333	459	537	371	407	297	7 157
Boligblokk	337	359	871	1 203	1 073	1 846	1 650	1 732	852	328	225	348	623	1 594	1 392	1 309	1 693	2 244	2 159	1 626	1 501	24 965
Bygning for bofellesskap	108	360	359	79	178	42	57	130	57	34	53	699	76	717	11	213	772	45	145	24	536	4 695
Andre bygg enn boligbygg	60	86	38	83	153	68	42	14	61	87	40	13	29	81	60	102	40	54	42	57	40	1 250
Totalt	1 685	1 901	2 366	2 329	2 333	3 129	3 007	3 229	1 935	1 179	1 028	1 980	1 905	3 611	2 718	2 850	3 898	3 881	2 847	3 136	3 136	54 445